

DİTAM

DİCLE TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

DİYARBAKIR KENT SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE
SİVİL TOPLUMUN KATILIMI PROJESİ

İzleme Raporu

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacına Yönelik
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyetleri

YAZAR

Cuma Çiçek

YAYIN TARİHİ

Temmuz 2026

Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM)

Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı Projesi

İzleme Raporu

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacına Yönelik

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyetleri

Cuma Çiçek

Temmuz 2026

Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi

Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM) Derneği 2010 yılında Diyarbakır'da kurulmuş bir düşünce kuruluşudur.

Kurucu üyeleri arasında akademisyen, doktor, avukat, mühendis, gazeteci, yazar, eski milletvekili ve iş insanları yer almaktadır.

DİTAM, bağımsız bir kuruluş olarak, kendi misyonu ve ilkeleri doğrultusunda, Diyarbakır öncelikli olmak üzere, ekonomik, sosyal ve siyasal konularla ilgili olarak, konunun uzmanları vasıtasıyla araştırmalar yaparak mevcut durumun tespitini yapmayı ve bu bilgilerin ışığında ilgili kurumları zorlayarak sorunların çözümüne katkı sunmayı hedeflemektedir.

Yönetim Kurulu

Mesut Azizoğlu
Meral Özdemir
Sedat Yurtdaş
Ahmet Özmen
Barış Yavuz
Sevim Vural
Mahmut Bozarslan
Cihan Ay
Nevin Soyukaya
Mahmut Lezgin Yalçın
Dilan Kaya Taşdelen

Sosyal Medya

 @DitamDiyarbakir
 @ditamdiyarbakir
 @DitamDiyarbakir
 @ditamm
 www.ditam.org
 info@ditam.org

İletişim

Aliemiri 1. Sokak Nuyap Plaza No: 21 Kat 7/48
Yenişehir / Diyarbakır
0412 228 00 03

Projenin Adı	Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı
Koordinatör	Halil Bayhan
İletişim Sorumlusu	Büşra Yentürk
Yayının Adı	İzleme Raporu: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacına Yönelik Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyetleri
Konu	Yerel Yönetimler, Belediye, Stratejik Plan, Belediye Hizmetleri, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Raporu Hazırlayan	Cuma Çiçek
Sayfa Sayısı	110 Sayfa
Yayınlanma Tarihi	Temmuz 2026

Yayın Hakkında

Bu yayın, DİTAM tarafından yürütülen ve Avrupa Demokrasi Vakfı (*The European Endowment for Democracy*) tarafından desteklenen “Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı Projesi” kapsamında hazırlanmıştır.

Yayın içeriği DİTAM ve Avrupa Demokrasi Vakfı’nın görüşleri ile örtüşmeyebilir.

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

İzleme Ağı Sekreteryası

Diyarbakır Yerel Hizmetleri İzleme Ağı'nın Kurucu Sekreteryası 5 kurumdan oluşmaktadır:

1. Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi
2. TMMOB Diyarbakır İl Koordinasyon Kurulu
3. Diyarbakır Barosu
4. Diyarbakır Tabipler Birliği
5. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası

Yazar Hakkında

Cuma Çiçek siyaset sosyolojisi ve kamu politikaları alanlarında çalışıyor. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Endüstri Mühendisliği Bölümünü 2004'te, Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Programını 2008'de tamamladı. 2014 yılında Paris Siyasal Bilgiler Enstitüsü'nün (SciencesPo) Siyaset Bilimi Programı'nda Siyaset Sosyolojisi ve Kamu Eylemleri alanında Doktora derecesi aldı.

Akademisyen, mühendis ve şehir-bölge plancısı olarak bugüne kadar Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, SciencesPo, UNDP Türkiye, AB Türkiye Delegasyonu ve çeşitli STK'larda farklı görevlerde bulundu.

Barış Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı. Ayrıca, Yurttaşlık (Helsinki Yurttaşlar) Derneği ve Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü (DİSA) üyesidir.

Akademik çalışmaları, Kürt meselesi, Kürt İslamcılığı, yerel yönetimler ve yerel siyaset, kentsel ve bölgesel eşitsizlik, sınıf ve kimlik ilişkileri, dil politikaları, çatışma çözümü ve toplumsal barış inşası ile seçim sosyolojisi konularını kapsıyor.

En son yayınlanan kitapları şunlar:

[Kürt Meselesi ve Siyasal Barış Bağlamında Güç Paylaşımı ve Ademi Merkeziyet](#) (İstanbul: Hafıza Merkezi, 2021)

[Hizmet-Siyaset İkiliğinden Diyarbakır'a Bakmak: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Deneyimi 2015-2018](#) (Diyarbakır: Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü - DİSA Yayınları, 2019)

[Süreç: Kürt Çatışması ve Çözüm Arayışları](#) (İstanbul: İletişim, 2018)

[The Kurds of Turkey: National, Religious and Economic Identities](#) [Türkiye Kürtleri: Ulusal, Dinsel ve Ekonomik Kimlikler] (London: I.B. Tauris, 2017)

[Ulus, Din, Sınıf: Türkiye'de Kürt Mutabakatının İnşası](#) (İstanbul: İletişim, 2015, İkinci Baskı 2021)

Önsöz

DİTAM “Yerel Hizmetleri İzleme Ağını 2024 yılında kurdu. Bu proje İzleme Ağının devamı kapsamında yürütülmektedir.

Bu rapor, Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM) tarafından yürütülen ve Avrupa Demokrasi Vakfı (EED) tarafından desteklenen “Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı Projesi” kapsamında hazırlanmıştır.

Çalışmanın 3 temel amacı vardır: Bu 3 amaçlar;

1. İzleme Ağı vasıtasıyla sivil toplum aktörlerinin Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 dönemi stratejik planlama sürecine katılımını analiz etmeyi (bu amaçla ilgili hazırlanan rapor 18 Nisan 2026 tarihinde düzenlenen toplantıda paylaşılmış olup DİTAM’ın web sayfasında yer almaktadır),
2. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin 2025 yılı faaliyetlerini analiz etmeyi ve değerlendirmeyi,
3. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’nin 2027 yılına yönelik eylem planının (performansa dayalı bütçe planı) hazırlanması sürecine sivil toplum aktörlerinin etkin şekilde katılımını kapsamaktadır.

Bu rapor, yukarıda belirtilen ikinci amaç doğrultusunda hazırlanmıştır;

Rapor, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin 2025 yılı faaliyetlerini analiz etmektedir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları içerisinde yer alan “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” amacı referans alınarak hazırlanmıştır.

Projenin bir diğer amacı da Diyarbakır’da kapsayıcı, katılımcı ve sürdürülebilir yerel yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesine katkı sunmak, sivil toplumu yerel politika üretim süreçlerinde görünür kılmak ve Belediyenin stratejik planının uluslararası sürdürülebilirlik hedefleriyle uyum düzeyini ortaya koymaktır.

Ayrıca, İzleme Ağının yapılandırılması, kapasitesinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürülmesi de hedeflenmektedir.

Proje kapsamında, bu ve önceki raporun dışında yukarıda belirtilen üçüncü maddedeki amaç doğrultusunda bir rapor daha hazırlanacaktır.

DİTAM Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

<i>Yönetici Özeti</i>	x
<i>Executive Summary</i>	xiii
Giriş	1
1. Metodoloji	5
1.1. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	5
1.2. SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı, Hedefleri ve Göstergeleri	8
1.3. İzleme Faaliyetleri için Gösterge Seti	11
1.4. Veri Kaynakları	21
1.5. Performans Ölçümü	22
2. Yeterli, Güvenli, Uygun Fiyatlı Konut ve Temel Hizmetler	23
3. Sürdürülebilir ve Erişilebilir Ulaşım Sistemleri	31
4. Katılımcı, Bütünleşik ve Sürdürülebilir Planlama	37
5. Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması	42
6. Afetlerin Yol Açtığı Kayıpların Azaltılması	48
7. Çevresel Etkilerinin Azaltılması	53
8. Güvenli, Kapsayıcı ve Erişilebilir Yeşil Alanlar	57
9. Kentsel, Kırsal ve Kentsel Çevre Arasındaki Bağlantıların Desteklenmesi	62
10. Entegre Afet Risk Yönetimi ve İklim Değişikliğine Uyum	70
11. Sürdürülebilir Yapılar ve Yerel Malzeme Kullanımı	77
12. Genel Performans Tabloları	83
Sonuç: Temel Çıkarımlar ve Politika Önerileri	89
Temel Sonuçlar ve Çıkarımlar	89
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi İçin Politika Önerileri	91
Sivil Toplum Örgütleri İçin Politika Önerileri	93

Kısaltmalar

AKOM	Afet Koordinasyon Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
CBS	Coğrafik Bilgi Sistemleri
DBB	Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
DİTAM	Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi
DİSMEK	Diyarbakır Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları
EKAY Tesisi	Entegre Katı Atık Yönetim Tesisi
İzleme Ağı	Diyarbakır Yerel Hizmetleri İzleme Ağı
KBS	Kent Bilgi Sistemi
SECAP	Sürdürülebilir Enerji ve İklim Uyum Planı (<i>Sustainable Energy and Climate Action Plan</i>)
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
STK	Sivil Toplum Kuruluşları

Tablolar Listesi

Tablo 1. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	6
Tablo 2. SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı kapsamında belirlenen hedefler ve göstergeler	9
Tablo 3. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler hedefi göstergeleri	12
Tablo 4. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri hedefi göstergeleri	13
Tablo 5. Katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir planlama hedefi göstergeleri	14
Tablo 6. Kültürel ve doğal mirasın korunması hedefi göstergeleri	15
Tablo 7. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması	16
Tablo 8. Çevresel etkilerin azaltılması hedefi göstergeleri	17
Tablo 9. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlar hedefi göstergeleri	18
Tablo 10. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların desteklenmesi hedefi göstergeleri	19
Tablo 11. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum hedefi göstergeleri	20
Tablo 12. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı	21
Tablo 13. Performans ölçüm skalası (1-5)	22
Tablo 14. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler alanındaki çalışmalar	29
Tablo 15. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler alanında belediye performansı	30
Tablo 16. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri alanındaki çalışmalar	35
Tablo 17. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri alanında belediye performansı	36
Tablo 18. Katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir planlama alanındaki çalışmalar	40
Tablo 19. Katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir planlama alanında belediye performansı	41
Tablo 20. Kültürel ve doğal mirasın korunması alanındaki çalışmalar	46
Tablo 21. Kültürel ve doğal mirasın korunması alanında belediye performansı	47
Tablo 22. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması alanındaki çalışmalar	51
Tablo 23. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması alanında belediye performansı	52
Tablo 24. Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki çalışmalar	55
Tablo 25. Çevresel etkilerin azaltılması alanında belediye performansı	56
Tablo 26. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik belediye çalışmaları	60
Tablo 27. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik belediye performansı	61
Tablo 28. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların güçlenmesi alanındaki belediye çalışmaları	68
Tablo 29. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların güçlenmesi alanında belediye performansı	69
Tablo 30. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanındaki belediye çalışmaları	75
Tablo 31. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanındaki belediye performansı	76
Tablo 32. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediye çalışmaları	81
Tablo 33. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediye performansı	82
Tablo 34. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar hedefine yönelik genel belediye performansı	83
Tablo 35. Yüksek düzey performans alanları	85
Tablo 36. Orta düzey performans alanları	85
Tablo 37. Çok düşük düzeydeki performans alanları	86

Şekil Listesi

Şekil 1. Yerel Hizmetler İzleme Ağı	2
Şekil 2. Projenin kapsamı	3
Şekil 3. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	7
Şekil 4. BM Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı	8
Şekil 5. SMART yaklaşımı ve bileşenleri	11
Şekil 6. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedeflerine göre belediye performans puanları	87
Şekil 7. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedeflerine göre belediye performansı	88

Yönetici Özeti

Bu rapor, Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM) tarafından yürütülen ve Avrupa Demokrasi Vakfı (EED) tarafından desteklenen “Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı Projesi” kapsamında hazırlanmıştır. Rapor, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’nin (DBB) 2025 yılı faaliyetlerini, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından (SKA) “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” (SKA 11) hedefi çerçevesinde analiz etmektedir. Çalışma, Belediyenin 2025 yılı performansını, SKA 11’in 10 alt hedefi ve bu hedeflere yönelik geliştirilen 100 gösterge üzerinden değerlendirmekte; belediyenin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarak, yerel yönetim ve sivil toplum için politika önerileri sunmaktadır. Veri kaynakları arasında DBB 2025 Faaliyet Raporu, DİSKİ Faaliyet Raporu, belediye web sitesindeki 1.285 haber ve Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) yer almaktadır.

Belediyenin 2025 yılı SKA 11 performansı, 52 alt hedef üzerinden hesaplanan **2,25/5** ortalama skor ile **“düşük-orta”** düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu sonuç, Diyarbakır’ın sürdürülebilir bir kent olma yolunda kayda değer adımlar attığını, ancak özellikle yapısal ve stratejik alanlarda ciddi eksikliklerinin bulunduğunu göstermektedir. Belediyenin performansı hizmet alanları arasında belirgin bir dengesizlik sergilemektedir: düzenli/tekrar eden ve nispeten daha az maliyetli operasyonel hizmetlerde (içme suyu şebekesi yenileme, yeşil alan bakımı, toplu taşıma filosu, kırsalda yol ve su çalışmaları) hedeflere büyük ölçüde ulaşılmışken; çok yıllık planlama, yüksek maliyetli yatırım ve kurumlar arası koordinasyon gerektiren stratejik alanlarda (kentsel dönüşüm, sosyal konut, afet risk yönetimi, sürdürülebilir ulaşım) performans çok düşük kalmıştır. Bu örüntü, planlama ve uygulama arasındaki makas olarak özetlenebilecek yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Temel Sonuçlar ve Çıkarımlar

Yapılan değerlendirme, Belediye’nin 2025 yılı performansının, SKA 11 hedefleri doğrultusunda dönüştürücü bir etkiden ziyade, mevcut hizmetleri sürdürme ve kısmi iyileştirmeler sağlama ekseninde şekillendiğini göstermektedir. En dikkat çekici bulgular şunlardır:

- Sosyal politika ve altyapıda derin eşitsizlikler
- Stratejik planlama ve sürdürülebilir ulaşımда vizyon eksikliği

- Afet direnci ve iklim uyumunda kritik zafiyet
- Katılımcılık ve kapsayıcılıkta çelişki
- Veri eksikliği ve izlenebilirlik sorunu
- Planlama-uygulama makası

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi İçin Politika Önerileri

Raporda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve Diyarbakır'ın sürdürülebilir bir kent olma hedefine katkı sağlamak için Belediyeye yönelik aşağıdaki politika önerileri sunulmaktadır:

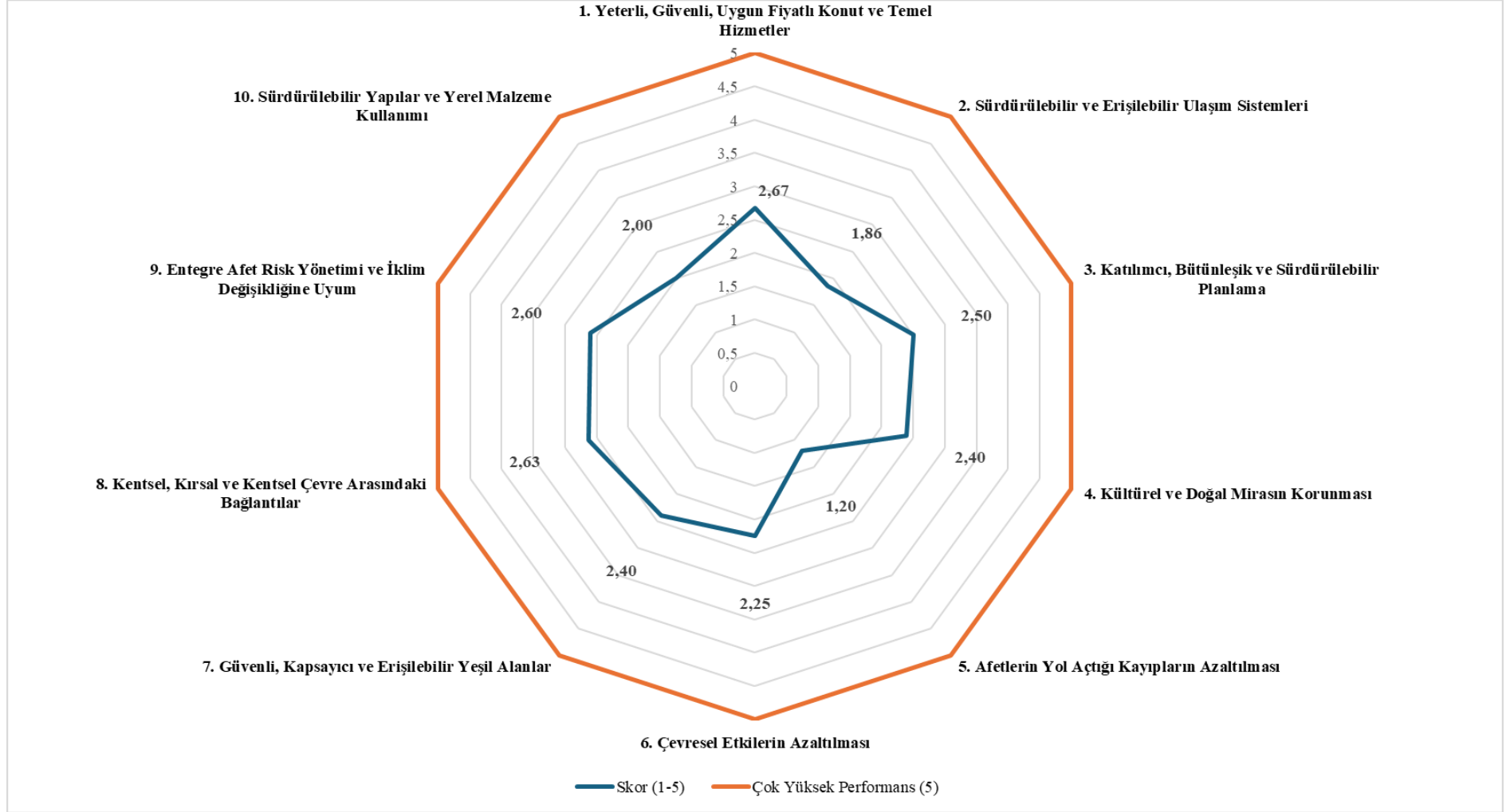
- Sosyal konut ve kentsel dönüşüm seferberliği başlatılmalı
- Sürdürülebilir ulaşım master planı hayata geçirilmeli
- Afet ve iklim direnci acil öncelik haline getirilmeli
- Kırsal-kentsel eşitsizlik azaltılmalı
- Belediye hizmetlerinde mekânsal adalet sağlanmalı
- Sürdürülebilir yapı ve kamu alımı politikaları güçlendirilmeli
- Performans yönetimi, şeffaflık ve katılım derinleştirilmeli

Sivil Toplum Örgütleri İçin Politika Önerileri

Bu rapor, sivil toplumun yerel yönetimdeki kritik rolünü bir kez daha ortaya koymuştur. İzleme Ağının çalışmalarını sürdürülebilir kılmak ve daha etkili hale getirmek için sivil toplum örgütlerine yönelik öneriler şunlardır:

- İzleme Ağının kurumsallaşması ve uzmanlaşması sağlanmalı
- Yerel kamu hizmetlerini izlemeye yönelik gösterge setlerinin kapsamı genişletilmeli
- Veri toplama ve hak temelli savunuculuk güçlendirilmeli
- Kamuoyu baskısı ve müzakere mekanizmaları aktif kullanılmalı
- Katılımcı bütçe uygulamasının gelişimine katkı sunulmalı
- Modelin ulusal ve uluslararası alanda ölçeklenebilirliği desteklenmeli

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedeflerine göre belediye performansı

Executive Summary

This report has been prepared by the Tigris Center for Social Research (DİTAM) within the scope of the “Civil Society Participation in Solving Diyarbakır’s Urban Problems” project, which is supported by the European Endowment for Democracy (EED). The report analyzes the activities of the Diyarbakır Metropolitan Municipality (DMM) for the year 2025 within the framework of the United Nations Sustainable Development Goal 11, “Sustainable Cities and Communities.” The study evaluates the Municipality's 2025 performance through the 10 sub-goals of SDG 11 and 100 indicators developed for these targets. It identifies the Municipality’s strengths and weaknesses and offers policy recommendations for both local government and civil society actors. Data sources include the DMM 2025 Annual Activity Report, the DİSKİ Activity Report, 1,285 news items published on the municipality’s official website, and the Sustainable Energy and Climate Action Plan (SECAP).

The Municipality’s 2025 SDG 11 performance stands at a **“low-moderate” level**, with an average score of **2.25/5** calculated across 52 sub-targets. This result indicates that while Diyarbakır has taken notable steps toward becoming a sustainable city, it still faces serious deficiencies, particularly in structural and strategic areas. The Municipality’s performance exhibits a clear imbalance across service areas: while targets have been largely met in routine/repetitive and relatively low-cost operational services (drinking water network renewal, green space maintenance, public transport fleet, rural road and water works), performance has remained very low in strategic areas requiring long-term planning, high-cost investment and inter-institutional coordination (urban transformation, social housing, disaster risk management, sustainable transport). This pattern points to a structural problem that can be summarized as the gap between planning and implementation.

Key Findings and Implications

The evaluation shows that the Municipality’s 2025 performance, rather than having a transformative effect in line with SDG 11 targets, has been shaped around sustaining existing services and making partial improvements. The most notable findings are as follows:

- Deep inequalities in social policy and infrastructure
- Lack of vision in strategic planning and sustainable transport
- Critical vulnerability in disaster resilience and climate adaptation
- Contradiction between participation and inclusiveness
- Data deficiency and monitoring problems
- Gap between planning and implementation

Policy Recommendations for Diyarbakır Metropolitan Municipality

To address the deficiencies identified in the report and contribute to Diyarbakır's goal of becoming a sustainable city, the following policy recommendations are presented to the Municipality:

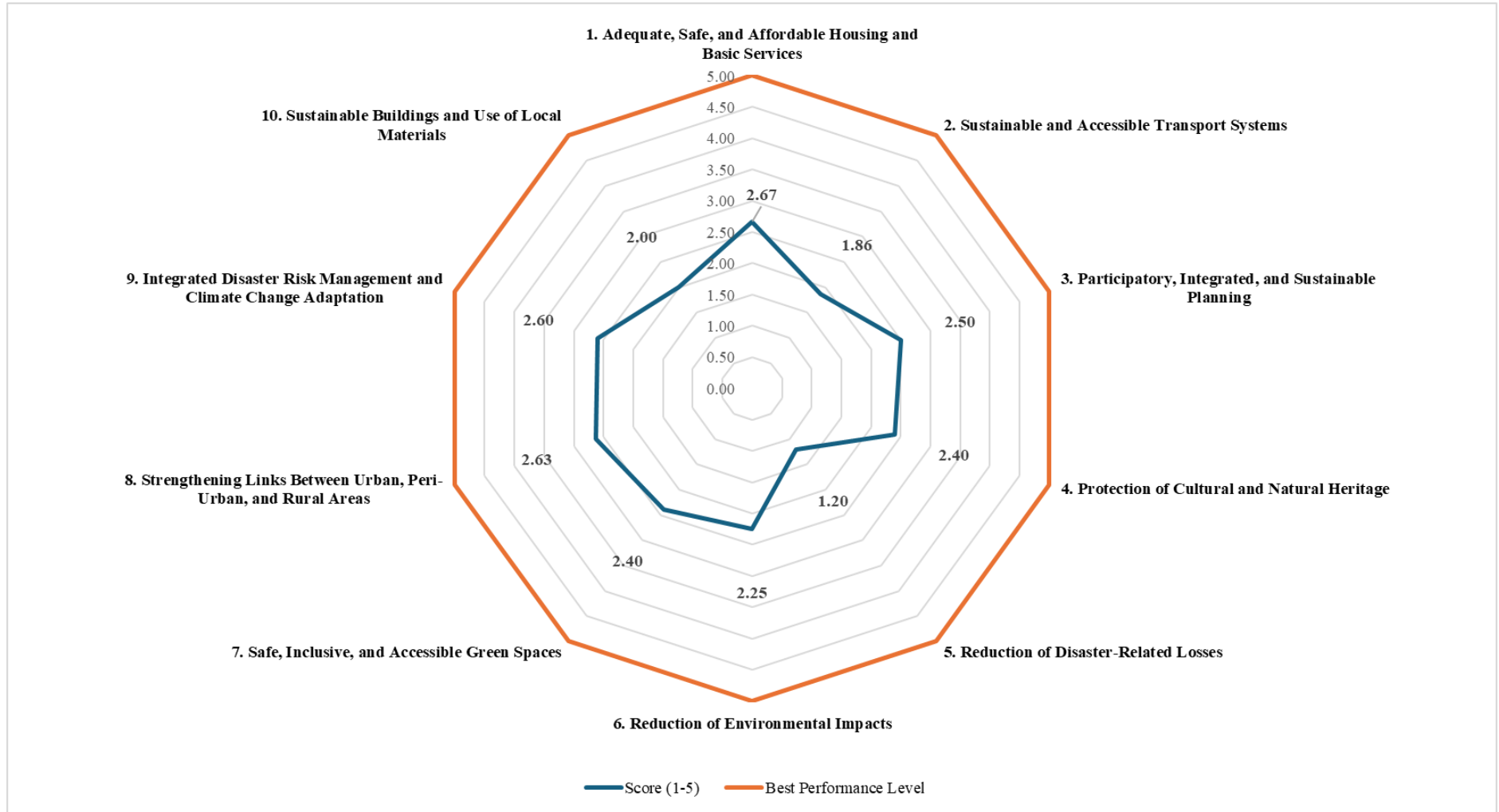
- A mobilization for social housing and urban transformation should be initiated
- A sustainable transport master plan should be implemented
- Disaster and climate resilience should be made an urgent priority
- Rural-urban inequality should be reduced
- Spatial justice should be ensured in municipal services
- Sustainable construction and public procurement policies should be strengthened
- Performance management, transparency and participation should be developed.

Policy Recommendations for Civil Society Organizations

This report has once again demonstrated the critical role of civil society in local governance. To ensure the sustainability of the Monitoring Network's work and to make it more effective, the following recommendations are presented for civil society organizations:

- The institutionalization and specialization of the Monitoring Network should be ensured
- The scope of indicator sets for monitoring local public services should be expanded
- Data collection and rights-based advocacy should be strengthened
- Mechanisms for public pressure and negotiation should be actively used
- Contribution should be made to the development of participatory budgeting practices
- The scalability of the model should be supported at the national and international level.

Municipal performance according to Sustainable Cities and Communities goals

Giriş

Bu rapor, Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM) tarafından yürütülen ve *The European Endowment for Democracy* (EED) tarafından desteklenen “Diyarbakır Kent Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplumun Katılımı Projesi” kapsamında hazırlanmıştır.

Rapor, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin (DBB) 2025 yılı faaliyetlerini Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) içerisinde yer alan “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı” çerçevesinde analiz etmektedir.

Bir izleme çalışması niteliği taşıyan bu rapor, DBB’nin SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı ve 10 alt hedefinin gerçekleşmesine yönelik çalışmaların analiziyle sınırlıdır. Belediye hizmetleri çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır ve çalışma bu anlamda belediye hizmetlerinin tamamını içermemektedir.

Projenin Hedefleri ve İzleme Ağı

Proje 2026 yılı içerisinde spesifik olarak,

- Daha önce altyapısı kurulan Diyarbakır Yerel Hizmetleri İzleme Ağı’nın (İzleme Ağı) yapılandırılmasını, kapasitesinin geliştirilmesini ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürülmesini;
- İzleme Ağı vasıtasıyla Diyarbakır’da kapsayıcı, katılımcı ve sürdürülebilir yerel yönetim uygulamalarının artırılmasını;
- Vatandaşların ve sivil toplum aktörlerinin belediyelerin karar alma süreçlerine katılımını artırmayı;
- BM Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacının Diyarbakır’da hayata geçirilmesine katkı sunmayı hedeflemektir.

Uzun vadeli bir program kapsamında çalışmalarını yürüten İzleme Ağı, yerel kamu hizmetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda,

- kamu-sivil toplum iş birliğini geliştirerek;

- altyapı, üstyapı, çevre, sosyal politika, kültür-sanat, ulaşım, eğitim, sağlık, ekonomik yatırımlar gibi temel yerel hizmetler bakımından sektörel/alansal açıdan genişletilebilir;
- il, ilçe ve büyükşehir belediyeleri, kaymakamlıklar ve valilik, üniversite gibi yerel ölçekte hizmet sunan farklı kurumsal yapıları kapsamaya açık;
- Türkiye’de ve uluslararası alanda farklı şehirlerde çoğaltılabilir;
- ulusal ve uluslararası alanda karşılaştırılabilir bilgi, politika ve uygulamaların geliştirildiği bir model oluşturmayı amaçlamaktadır.

Şekil 1. Yerel Hizmetler İzleme Ağı

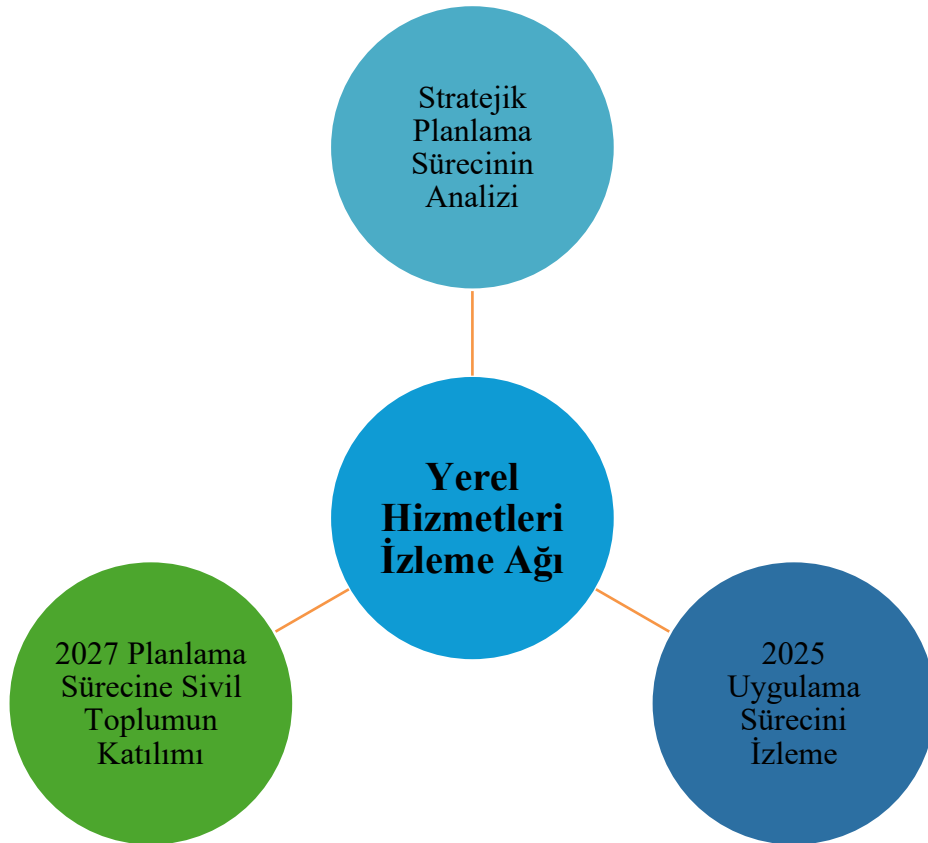
Projenin Kapsamı

Proje BM Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacını referans alarak,

- İzleme Ağı vasıtasıyla sivil toplum aktörlerinin Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin 2025-2029 dönemi stratejik planlama sürecine katılımını analiz etmeyi;
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin 2025 yılı faaliyetlerini analiz etmeyi ve değerlendirmeyi,
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin 2027 yılına yönelik eylem planının (performansa dayalı bütçe planı) hazırlanması sürecine sivil toplum aktörlerinin etkin şekilde katılmasını kapsamaktadır.

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Yolunda Diyarbakır: Sivil Toplum Önerileri Işığında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025-2029 Stratejik Plan Analizi raporu 2026 Mart ayında hazırlanmış, Nisan ayında belediye yetkilileri ve sivil toplum aktörlerin tartışmasına açılmış ve kamuoyuna sunulmuştur.

Şekil 2. Projenin kapsamı

Rapor Planı

Projenin ikinci ana faaliyeti kapsamında hazırlanan ve DBB'nin 2025 yılı faaliyetlerine ilişkin izleme çalışmalarını içeren rapor 12 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümünde, analizlerde kullanılan yöntem ele alınmıştır. Bu kapsamda raporun ana referans çerçevesini oluşturan 17 BM SKA, SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı ve bu amaç kapsamındaki 10 hedefe dayalı olarak geliştirilen gösterge seti özetlenmiştir.

Takip eden bölümlerde SKA 11 kapsamındaki 10 hedef çerçevesinde DBB faaliyetler analiz edilmiştir.

DBB faaliyetlerine ilişkin izleme-değerlendirmelere dayalı olarak son bölümde hem yerel yönetimler hem de sivil toplum aktörleri için politika önerileri sunulmuştur.

1. Metodoloji

İzleme Ağı yerel kamu hizmetlerine ilişkin çalışmalarında yöntemsel olarak 17 BM SKA¹ ve bu amaçlar kapsamında belirlenen hedefleri ana referans çerçevesi olarak değerlendirmektedir.

Belediyenin performansını ölçmek amacıyla BM SKA çerçevesine dayalı olarak bir gösterge seti ve performans ölçüm yöntemi geliştirilmiştir. Söz konusu gösterge setine ve performans ölçüm yöntemine dair detaylara geçmeden önce 17 SKA ile bu projenin ana referans çerçevesi olan SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı, bu amacın 10 hedefi 16 göstergesi aşağıda özetlenmiştir.

1.1. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

BM'nin sürdürülebilir kalkınma gündeminin temellerini oluşturan 17 SKA 2015 yılında üye devletler tarafından kabul edilmiştir.

BM SKA çerçevesi 2030 yılına kadar küresel ölçekte daha adil, yaşanabilir ve sürdürülebilir bir dünya kurmayı hedefleyen birbiriyle ilişkili 17 maddelik bir yol haritası sunmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi kuşkusuz 17 amaç arasında bağ kuracak bütünlüklü bir yaklaşımı gerektirmektedir.

İzleme Ağı amaçlar arasındaki bütünlüğü dikkate almakla birlikte yöntemsel olarak modüler bir yaklaşımı esas almakta ve her bir amaca yönelik çalışmaları modüller şeklinde geliştirmeyi planlamaktadır. Orta ve uzun vadede söz konusu 17 amacın ve bu amaçlar kapsamında belirlenen 169 hedefin tamamına ilişkin çalışmaların yapılması hedeflenmektedir.

Tablo 1 ve Şekil 3'te 17 SKA özetlenmiştir.

¹ Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları konusunda daha detaylı bilgi için bkz.: <https://sdgs.un.org/goals>, erişim tarihi: 2 Haziran 2026.

Tablo 1. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Amaç	Açıklama
1. Yoksulluğa Son	<i>Her yerde yoksulluğun ortadan kaldırılması</i>
2. Açlığa Son	<i>Açlığın bitirilmesi, gıda güvenliği ve sürdürülebilir tarım</i>
3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam	<i>Herkes için sağlıklı yaşam ve refah</i>
4. Nitelikli Eğitim	<i>Kapsayıcı ve eşit eğitim fırsatları</i>
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	<i>Kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi</i>
6. Temiz Su ve Sanitasyon	<i>Herkes için temiz su ve hijyen</i>
7. Erişilebilir ve Temiz Enerji	<i>Sürdürülebilir enerjiye erişim</i>
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	<i>İstihdam ve kapsayıcı büyüme</i>
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	<i>Dayanıklı altyapı ve inovasyon</i>
10. Eşitsizliklerin Azaltılması	<i>Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması</i>
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	<i>Güvenli ve dayanıklı yerleşimler</i>
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim	<i>Kaynakların verimli kullanımı</i>
13. İklim Eylemi	<i>İklim değişikliğiyle mücadele</i>
14. Sudaki Yaşam	<i>Okyanus ve su ekosistemlerinin korunması</i>
15. Karasal Yaşam	<i>Ormanların, biyolojik çeşitliliğin korunması</i>
16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	<i>Adalet, barış ve kapsayıcı kurumlar</i>
17. Amaçlar için Ortaklıklar	<i>Küresel iş birliği ve ortaklıkların güçlendirilmesi</i>

Şekil 3. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

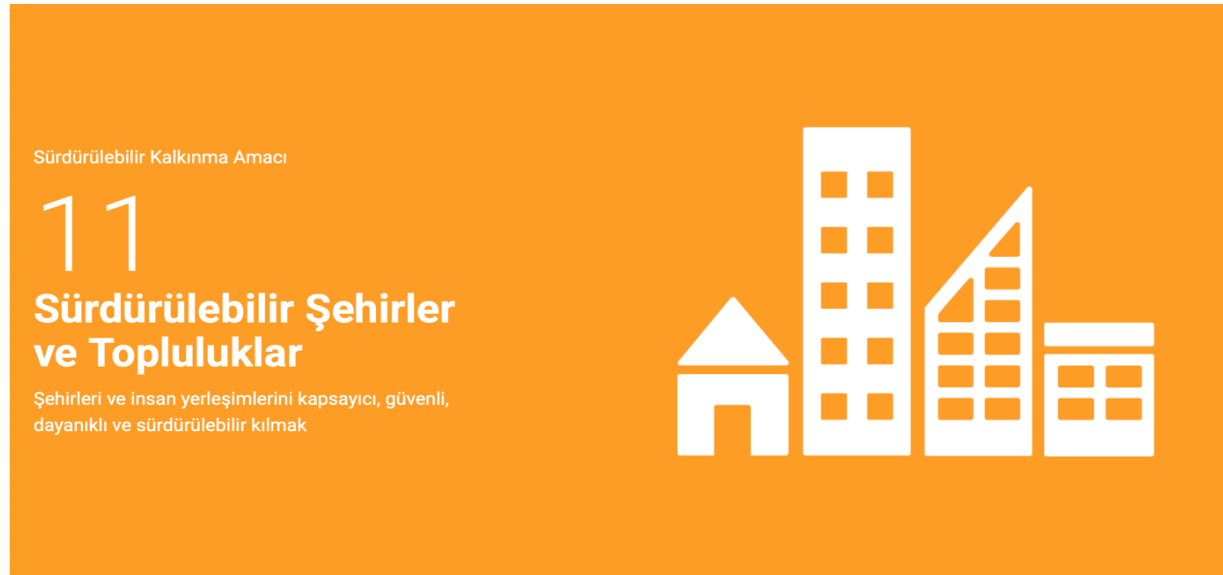
1.2. SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı, Hedefleri ve Göstergeleri

SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı bu projenin ana modülünü oluşturmaktadır. BM tarafından SKA 11 kapsamında 10 hedef belirlenmiştir ve söz konusu hedeflerin hayat bulmasıyla daha kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir şehirlerin ve insani yerleşimlerin inşası beklenmektedir.

Barınma hakkının temini, çevre dostu ulaşım, kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşme, kültürel mirasın ve doğal alanların korunması, afetlerden kaynaklı kayıpların azaltılması, çevreye dönük negatif etkilerin minimize edilmesi, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlar, kır-kent bütünlüğü, iklim ve afet konusunda entegre politikalar ve sürdürülebilir yapılaşma Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacının ana hedeflerini oluşturmaktadır.

SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacına yönelik olarak BM tarafından belirlen 10 hedef ve 16 gösterge Tablo 2’de gösterilmektedir.

Şekil 4. BM Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı

Tablo 2. SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı kapsamında belirlenen hedefler ve göstergeler

Hedef	Hedefin Kapsamı	Göstergeler
11.1. Konut ve Temel Hizmetler	2030 yılına kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişimini sağlamak ve gecekondu bölgelerini iyileştirmek	11.1.1. Şehir nüfusunun gecekondu bölgelerinde, gayri resmi yerleşim yerlerinde veya yetersiz konutlarda yaşayan oranı
11.2. Sürdürülebilir Ulaşım	2030 yılına kadar, özellikle toplu taşımayı genişleterek, güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine herkesin erişimini sağlamak ve yol güvenliğini iyileştirmek; bu süreçte savunmasız durumdaki kişilerin, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem vermek	11.2.1. Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre, toplu taşıma araçlarına kolay erişimi olan nüfusun oranı
11.3. Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Kentleşme	2030 yılına kadar, tüm ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmeyi ve katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir insan yerleşim planlaması ve yönetimi kapasitesini geliştirmek	11.3.1. Arazi tüketim oranının nüfus artış oranına oranı 11.3.2. Kentsel planlama ve yönetimde düzenli ve demokratik bir şekilde faaliyet gösteren sivil toplumun doğrudan katılım yapısına sahip şehirlerin oranı
11.4. Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması	Dünyanın kültürel ve doğal mirasını koruma ve güvence altına alma çabalarını güçlendirmek	11.4.1. Tüm kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafaza edilmesi ve sürdürülmesi için finansman kaynağına (kamu, özel), miras türüne (kültürel, doğal) ve yönetim düzeyine göre (ulusal, bölgesel ve yerel/belediye) kişi başına düşen toplam harcama
11.5. Afet Yönetimi ve Dirençli Şehirler	2030 yılına kadar, su kaynaklı afetler de dahil olmak üzere afetlerin yol açtığı ölüm ve etkilenen insan sayısını önemli ölçüde azaltmak ve küresel gayri safi yurtiçi hasılaya oranla doğrudan ekonomik kayıpları önemli ölçüde düşürmek; bu süreçte yoksulları ve savunmasız durumdaki insanları korumaya odaklanmak	11.5.1. 100.000 nüfus başına afetlere bağlı ölüm, kayıp ve doğrudan etkilenen kişi sayısı 11.5.2. Küresel gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYİH) oranla afetlere bağlı doğrudan ekonomik kayıp 11.5.3. (a) Kritik altyapıya verilen hasar ve (b) afetlere bağlı olarak temel hizmetlerdeki aksama sayısı

11.6. Çevresel Etki ve Ekolojik Denge	2030 yılına kadar, özellikle hava kalitesine ve belediye ve diğer atık yönetimine özel önem verilerek, şehirlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkisini azaltmak	11.6.1. Şehirlere göre, üretilen toplam belediye atığı içindeki kontrollü tesislerde toplanan ve yönetilen belediye katı atıklarının oranı 11.6.2. Şehirlerdeki yıllık ortalama ince partikül madde seviyeleri (örneğin PM2.5 ve PM10) (nüfus ağırlıklı)
11.7. Kapsayıcı Yeşil Alanlar	2030 yılına kadar, özellikle kadınlar ve çocuklar, yaşlılar ve engelliler için güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir, yeşil ve kamusal alanlara evrensel erişim sağlamak	11.7.1. Şehirlerin yapılaşmış alanının, cinsiyet, yaş ve engelli bireylere göre, herkesin kullanımına açık kamusal alan olarak ayrılan ortalama payı 11.7.2. Son 12 ay içinde, cinsiyet, yaş, engellilik durumu ve olayın gerçekleştiği yere göre, cinsel veya cinsel olmayan tacize maruz kalan kişilerin oranı
11.a. Kırsal-Kentsel Bağlantılar	Ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasını güçlendirerek kentsel, kentsel çevre ve kırsal alanlar arasında olumlu ekonomik, sosyal ve çevresel bağları desteklemek	11.a.1. (a) Nüfus dinamiklerine yanıt veren; (b) dengeli bölgesel kalkınmayı sağlayan ve (c) yerel mali alanı artıran ulusal kentsel politikaları veya bölgesel kalkınma planları olan ülke sayısı
11.b. Entegre Politikalar ve İklim Uyumu	2020 yılına kadar, kapsayıcılık, kaynak verimliliği, iklim değişikliğine uyum ve azaltma, afetlere karşı direnç konularında bütünlük politikalar ve planlar benimseyen ve uygulayan şehir ve yerleşim yerlerinin sayısını önemli ölçüde artırmak ve 2015-2030 Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi doğrultusunda her düzeyde bütüncül afet risk yönetimi geliştirmek ve uygulamak	11.b.1. 2015-2030 Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi doğrultusunda ulusal afet risk azaltma stratejilerini benimseyen ve uygulayan ülke sayısı 11.b.2. Ulusal afet risk azaltma stratejileri doğrultusunda yerel afet risk azaltma stratejilerini benimseyen ve uygulayan yerel yönetimlerin oranı
11.c. Sürdürülebilir Yapılar: Yerel İnşaat ve Teknik Destek	En az gelişmiş ülkeleri, yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmeleri konusunda, mali ve teknik yardım da dahil olmak üzere desteklemek	11.c.1. Sektörlere göre kentsel altyapı veya kentsel altyapı projelerini desteklemek amacıyla sağlanan toplam resmi kalkınma yardımı ve diğer resmi akışlar

Kaynak: <https://sdgs.un.org/goals/goal11>, erişim tarihi: 2 Haziran 2026.

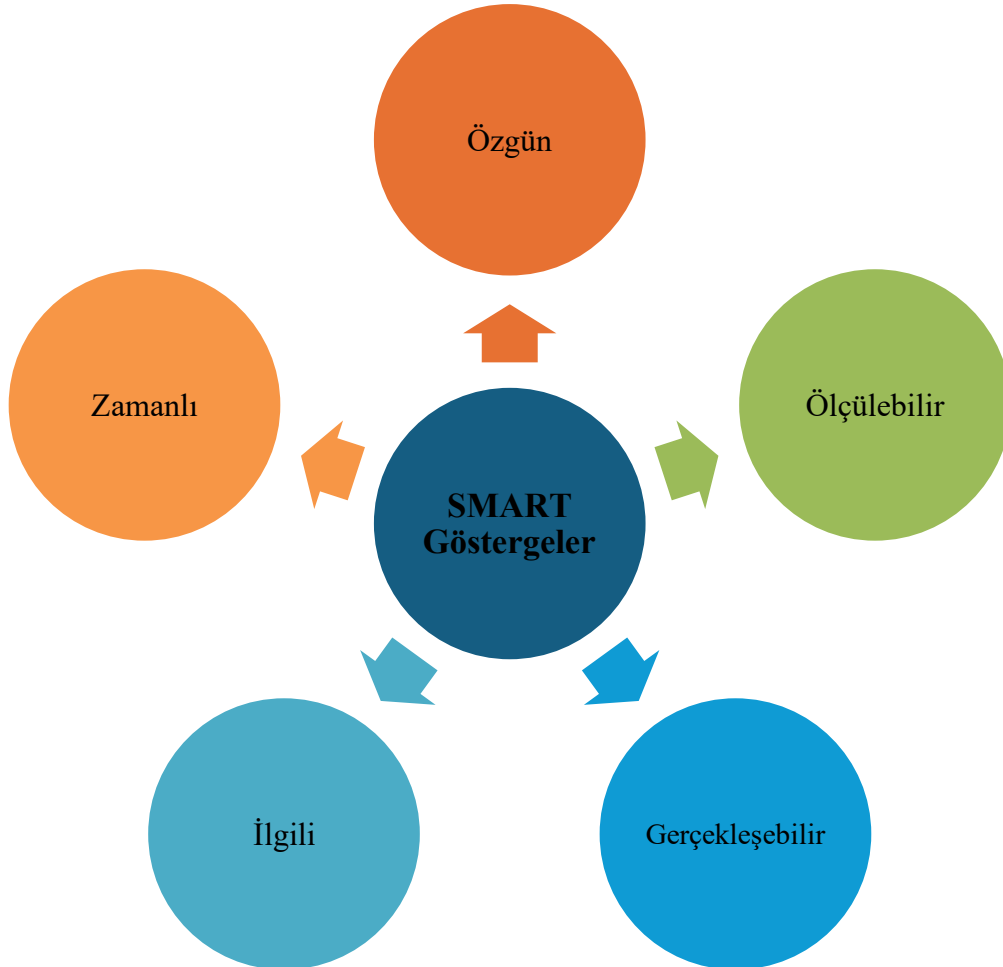
1.3. İzleme Faaliyetleri için Gösterge Seti

Belediye 2025 yılı faaliyetlerini izlemek üzere SKA 11 kapsamında belirlenen 10 hedef ve 16 gösterge baz alınarak bir gösterge seti oluşturulmuştur.

Gösterge seti oluşturulurken ilk olarak, BM tarafından belirlenen hedeflerin yerel düzlemdeki karşılıkları dikkate alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye’deki belediye mevzuatı başta olmak üzere mevcut sınırlar dikkate alınmış ve esas olarak büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk sahalarına giren eylemler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

İkinci olarak, SKA 11 kapsamında belirlenen 10 hedefin her biri için göstergeler detaylandırılmıştır. Detaylı gösterge seti oluşturulurken izleme-değerlendirme çalışmalarında öne çıkan SMART yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda her bir göstergenin özgün (*S-specific*), ölçülebilir (*M-measurable*), gerçekleştirilebilir (*A-achievable*), ilgili (*R-relevant*) ve zamanla sınırlandırılmış (*T-timely/time-bound*) olmasına dikkat edilmiştir.

Şekil 5. SMART yaklaşımı ve bileşenleri

SMART ilkesi baz alınarak SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacının 10 hedefi yerleştirilmiş ve toplamda 100 göstergeden oluşan bir gösterge seti oluşturulmuştur. Her bir hedef ve belirlenen göstergeler aşağıda yer almaktadır.

Hedef 1: Yeterli, Güvenli, Uygun Fiyatlı Konut ve Temel Hizmetler

Bu hedef, herkesin yeterli büyüklükte, güvenli ve afet risklerine karşı dayanıklı konutlara erişimini sağlamayı kapsamaktadır. Özellikle gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi, temel altyapı hizmetlerine (su, kanalizasyon, elektrik, ulaşım) erişimin güvence altına alınması ve düşük gelirli haneler için uygun maliyetli konut üretimini teşvik etmektedir. Hedef, kentsel dönüşüm, sosyal konut projeleri ve riskli yapıların güçlendirilmesi gibi uygulamaları içermektedir.

Tablo 3. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Yıkımı sağlanan riskli yapı sayısı	Adet
2	İmar iyileştirme, kentsel yenileme veya sağlıklaştırma yapılan mahalle/gecekondu sayısı	Adet
3	Yerinde kentsel dönüşümü yapılan bağımsız birim sayısı	Adet
4	Tamamlanan sosyal konut sayısı	Adet
5	Belediyenin konut edindirme yardımı veya kira desteği sağladığı hane sayısı	Hane
6	Yenilenen ve yeni döşenen içme suyu hattı	km
7	Kesintisiz içme suyuna erişimi sağlanan nüfusun toplam nüfusa oranı	Yüzde
8	Su faturası desteği/indirimi sağlanan hane sayısı	Adet
9	Atıksu arıtma hizmetlerinden faydalanan nüfus oranı	Yüzde
10	İnşa edilen kanalizasyon hattı uzunluğu	Km

Hedef 2: Sürdürülebilir ve Erişilebilir Ulaşım Sistemleri

Bu hedef, herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişimini sağlamayı içermektedir. Toplu taşımanın yaygınlaştırılması, yaya ve bisiklet yollarının iyileştirilmesi, dezavantajlı gruplar (kadınlar, engelliler, yaşlılar, çocuklar) için ulaşımın erişilebilir kılınması ve trafik güvenliğinin artırılması bu hedefin kapsamındadır. Bu hedefe aynı zamanda yol altyapısının iyileştirilmesi ve ulaşım kaynaklı emisyonların azaltılması da dahil edilmektedir.

Tablo 4. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Yapılan yeni bisiklet yolu uzunluğu	km
2	Erişimine uygun hale getirilen durak/istasyon sayısı	Adet
3	Yıllık yenilenen ve yeni yapılan kaldırım ve parke taşı miktarı	m ²
4	Raylı sistem uygulama projesinin tamamlanma oranı	Yüzde
5	Toplu taşıma yıllık yolcu sayısı	Kişi
6	Yeni toplu taşıma hat sayısı	Adet
7	Belediye otobüs filosuna eklenen araç sayısı	Adet
8	Zamanında sefer oranı	Yüzde
9	Öğrenciler, yaşlılar ve dezavantajlı gruplar için uygulanan indirimli/ücretsiz ulaşım kartı sayısı	Adet
10	Toplu taşıma hatlarının kırsal ilçelere ve köylere erişim oranı	Yüzde
11	Karbon salımını azaltmak amacıyla elektrikli otobüse dönüştürülen araç sayısı	Adet
12	Sinyalizasyon, akıllı kavşak ve yol güvenliği çalışması yapılan nokta sayısı	Adet
13	Otopark kapasitesinde sağlanan artış	Adet

Hedef 3: Katılımcı, Bütünleşik ve Sürdürülebilir Planlama

Bu hedef, şehirlerin planlama ve yönetim kapasitesini güçlendirerek katılımcı, bütünleşik ve sürdürülebilir yerleşim planlamasını teşvik etmektedir. İmar planlarının halkın katılımıyla hazırlanması, kentlerin kompakt ve karma kullanımlı gelişmesi, yeşil alanların korunması ve artırılması, afet riskleri ile iklim değişikliğine duyarlı planlama yaklaşımlarının benimsenmesi hedefin odak noktalarıdır.

Tablo 5. Katılımcı, bütünleşik ve sürdürülebilir planlama hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	İmar planlarında kişi başına düşen "sosyal donatı alanı (okul, sağlık ocağı, park)"	m ²
2	Planlama çalışmalarına yönelik düzenlenen halk toplantısı sayısı (kadın, gençlik, muhtar toplantıları dahil)	Adet
3	Planlama çalışmalarına yönelik düzenlenen muhtar toplantısı sayısı	Adet
4	Planlama çalışmalarına yönelik düzenlenen sivil toplum toplantısı sayısı	Adet
5	Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) üzerinde dijitalleştirilen ve halka açılan belediye veri/imar katmanı sayısı	Adet
6	Belediye meclisi kararlarının ve komisyon raporlarının dijital ortamda halka açık yayınlanma oranı	Yüzde
7	Yeşil altyapı (yağmur bahçesi, geçirgen zemin) uygulaması olan proje sayısı	Adet

Hedef 4: Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması

Bu hedef, yerel kültürel ve doğal mirasının korunması, sürdürülebilir turizm yoluyla değerlendirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması için çaba gösterilmesini içermektedir. Tarihi yapıların restorasyonu, somut olmayan kültürel mirasın (dil, gelenek, müzik vb.) yaşatılması, arkeolojik alanların korunması ve miras alanlarının kent dokusuyla bütünleşik yönetilmesi bu hedefin kapsamındadır.

Tablo 6. Kültürel ve doğal mirasın korunması hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Tarihi tescilli yapıların restorasyonu ve korunmasına yönelik projesi sayısı	Adet
2	Somut olmayan kültürel miras için desteklenen proje sayısı	Adet
3	Kültür-sanat kurslarından yararlanan kursiyer sayısı	Kişi
4	Kültürel miras dijital envanterine erişim platformu mevcudiyeti	Evet/Hayır
5	Doğal mirası korumaya yönelik proje sayısı	Adet
6	Hevsel Bahçeleri koruma/denetim faaliyeti sayısı	Adet
7	Kadın, çocuk ve gençlere yönelik ücretsiz tur sayısı	Adet*Kişi
8	Kültür-sanat etkinlik sayısı	Adet*Kişi
9	Müze, tarihi mekân ve doğal alan ziyaretçi sayısı	Kişi

Hedef 5: Afetlerin Yol Açtığı Kayıpların Azaltılması

Bu hedef, deprem, sel, heyelan, fırtına gibi afetlerin neden olduğu can kayıplarını, yaralanmaları ve ekonomik zararları önemli ölçüde azaltmayı kapsamaktadır. Özellikle yoksul ve kırılgan grupları korumaya odaklanmaktadır. Afet risk haritalarının hazırlanması, erken uyarı sistemlerinin kurulması, afetlere dirençli altyapı ve konut inşası, toplumsal farkındalık ve tatbikatlar hedefin temel uygulama alanlarıdır.

Tablo 7. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması

No	Gösterge	Birim
1	Mahalle bazlı risk haritalarının hazırlanma oranı	Yüzde
2	Yağmur suyu drenaj hatlarının tamamlanma oranı	Yüzde
3	Acil durumlara uygun planlanmış toplanma alanı sayısı	Adet
4	Mahalle afet gönüllü birliği sayısı	Adet*Kişi
5	Afet eğitimi alan kişi sayısı	Kişi
6	İtfaiye ortalama müdahale süresi	Dk
7	Filoya dahil edilen itfaiye aracı sayısı	Adet
8	Belediye hizmet binalarını ve tesislerini güçlendirme oranı	Yüzde
9	Ortak afet/deprem tatbikatı sayısı	Adet

Hedef 6: Çevresel Etkilerinin Azaltılması

Bu hedef, kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerini azaltmayı, hava kalitesini iyileştirmeyi ve atık yönetimini içermektedir. Katı atıkların düzenli depolanması, geri dönüşüm oranlarının artırılması, hava kirleticilerinin izlenmesi, atık su arıtma ve gürültü kirliliğiyle mücadele bu hedefin kapsamındadır.

Tablo 8. Çevresel etkilerin azaltılması hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Toplanan toplam atık miktarı	Ton/gün
2	Katı atık toplama hizmetinin sunulduğu nüfus oranı	Yüzde
3	Ayrıştırılan ve geri dönüşüme gönderilen katı atık oranı	Yüzde
4	Sıfır atık alanında destek verilen ilçe belediyesi sayısı	Adet
5	Atık su hizmetlerinden faydalanan toplam nüfus oranı	Yüzde
6	Gri su kullanımının sağlandığı bina/site sayısı	Adet
7	Gürültü eylem planının varlığı	Var/Yok

Hedef 7: Güvenli, Kapsayıcı ve Erişilebilir Yeşil Alanlar

Bu hedef, herkesin, özellikle kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin, güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamusal mekânlara erişimini sağlamayı içermektedir. Parklar, meydanlar, rekreasyon alanları, yürüyüş yolları ve oyun alanlarının nicelik ve nitelik olarak artırılması, bu alanların herkes tarafından kullanılabilir olması ve kent yaşam kalitesine doğrudan katkı sunması hedefin odak noktasıdır.

Tablo 9. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlar hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Kişi başına düşen kentsel yeşil alan artışı	m ²
2	Yenilenen park sayısı	Adet
3	Hizmete açılan yeni park ve rekreasyon alanı sayısı	Adet
4	Dikilen ağaç, çalı çiçek sayısı	Adet
5	Parklarda yapılan çocuk oyun alanı, spor aletleri, kent mobilyaları sayısı	Adet
6	Yağmur suyu hasadı kullanılan park sayısı	Adet
7	Akıllı sulama sistemine sahip yeşil alan oranı	Yüzde
8	Ücretsiz Wi-Fi hizmetinden yararlanan kullanıcı	Kişi
9	Asgari yeşil alan standardını sağlayan mahalle sayısı	Adet
10	Tam erişilebilir (engelli dostu) park sayısı	Adet

Hedef 8: Kentsel, Kırsal ve Kentsel Çevre Arasındaki Bağlantıların Desteklenmesi

Bu hedef, kentsel, kırsal ve çevresel alanlar arasında ekonomik, sosyal ve fiziksel bağlantıları güçlendirmeyi içermektedir. Kırsal mahallelere yol, su, kanalizasyon, ulaşım ve iletişim altyapısı götürülmesi, tarım ve kooperatiflerin desteklenmesi, kırsal kalkınma projeleri, kentsel-kırsal göçün azaltılması ve bölgesel kalkınmanın dengeli dağılımı hedefin kapsamındadır.

Tablo 10. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların desteklenmesi hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	Kırsal mahallelerde yenilenen yol uzunluğu	km
2	Kırsal mahallelerde yenilenen kaldırım ve parke taşları	m ²
3	Kırsal mahallelerde yeni döşenen ve yenilenen içme suyu hat uzunluğu	km
4	Kırsal mahallelerde döşenen kanalizasyon hattı uzunluğu	km
5	Kırsal mahallelerde yapılan sulama kanalı uzunluğu	km
6	Kırsal mahallelerde yapılan gölet sayısı	Adet
7	Kırsal mahallelerde açılan yeni toplu ulaşım hat sayısı	Adet
8	Kentsel-kırsal bütünleşmeyi amaçlayan proje sayısı	Adet
9	Üretici pazarı kurulma günü sayısı	Gün
10	Belediyenin tarımsal destek sunduğu üretici sayısı	Kişi
11	Kırsal alanda desteklenen kooperatif/birlik sayısı	Adet
12	Mobil hizmetle erişilen kişi sayısı.	Kişi
13	Yapılan/yenilenen taziye evi sayısı	Adet.
14	Kırsaldan kente göçü azaltmak için uygulanan proje sayısı	Adet

Hedef 9: Entegre Afet Risk Yönetimi ve İklim Değişikliğine Uyum

Bu hedef, afet risk yönetimi ile iklim değişikliğine uyum ve azaltım politikalarını bütünlüklü bir şekilde hayata geçirmeyi içermektedir. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ve Paris Anlaşması ile uyumlu olarak, ulusal ve yerel düzeyde afet ve iklim senaryolarına göre güncellenmiş imar planları, erken uyarı sistemleri, dirençli altyapı ve yeşil altyapı çözümlerini kapsamaktadır.

Tablo 11. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum hedefi göstergeleri

No	Gösterge	Birim
1	İklim Eylem Planının Varlığı	Evet/Hayır
2	Afet Master Planının Varlığı	Evet/Hayır
3	Bütüncül “Dirençli Şehir” strateji planı varlığı	Evet/Hayır
4	Afet/İklim odaklı güncellenen imar planı sayısı	Adet
5	Yeşil altyapı ve doğa temelli çözüm projesi sayısı	Adet
6	Su havzalarının korunmasına yönelik denetim çalışmalarının sayısı	Adet
7	Yeni su kaynaklarının temini için açılan yeni sondaj sayısı	Adet
8	Fiziki su kaçaklarında sağlanan azaltma oranı	Yüzde
9	Sera gazı azaltım gerçekleşme oranı	Yüzde
10	İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği proje sayısı	Adet
11	İklim eğitimi verilen kişi sayısı	Kişi
12	STK’lar ile iklim krizi odaklı toplantı sayısı	Adet

Hedef 10: Sürdürülebilir Yapılar ve Yerel Malzeme Kullanımı

Bu hedef özellikle en az gelişmiş bölgelerde sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmek için mali ve teknik destek sağlanmayı içermektedir. Türkiye bağlamında bu hedef sürdürülebilir yapıları, yerel malzeme kullanımını, yenilenebilir enerji entegrasyonu, enerji verimliliği ve afet dirençli tasarım gibi konuları içerecek şekilde yerleştirilmiştir.

Tablo 12. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı

No	Gösterge	Birim
1	Yeşil sertifika sayısı (LEED, BREEAM vb.)	Adet
2	Yenilenebilir enerji kullanım oranı (%)	Yüzde
3	Yeşil kamu alımı kriteri uygulanan ihale sayısı	Adet
4	Hizmet sunumunda yerel malzeme kullanımını teşvik eden proje sayısı	Adet
5	İnşaat ve yıkıntı atığı geri kazanım oranı	Yüzde
6	İklim dostu bina projelerine teknik destek sayısı	Adet
7	DİSMEK yerel yapı malzemeleri kursu mezunu	Kişi
8	“Sürdürülebilir Mimari” alanında yapılan seminer, eğitim, farkındalık çalışması sayısı	Adet
9	Yapı üreticilerine yönelik etkinlik sayısı	Adet

1.4. Veri Kaynakları

SKA 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı ve 10 hedefini Diyarbakır yerelinde izlemek üzere oluşturulan ve 100 göstergeden oluşan “gösterge seti” kullanılarak yapılan izleme çalışmasında Belediyenin resmi verileri kullanılmıştır. Bu kapsamda dört ana veri kaynağı kullanılmıştır:

1. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyet Raporu
2. DİSKİ 2025 Yılı Faaliyet Raporu
3. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi resmî web sitesinde 2025 yılı içerisinde yayınlanan 1.285 haber
4. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP)

1.5. Performans Ölçümü

10 farklı hedef kapsamında belirlenen 100 gösterge belediye faaliyetlerine ilişkin detaylı bir tablo sunmaktadır. Bununla birlikte hem her bir hedef kapsamında genel bir performans tablosu ortaya çıkarmak hem de genel olarak sürdürülebilir şehirler ve topluluklar yolunda Diyarbakır'ın aldığı mesafeyi ölçmek için bir performans ölçüm sistemi geliştirilmiştir.

Her bir hedefte sağlanan ilerlemeyi ölçmek için göstergeler gruplandırılarak “alt hedefler” oluşturulmuş ve nitel bir değerlendirmeyle 1-5 skalasında (1 Çok Düşük, 3 Orta, 5 Çok Yüksek) söz konusu alt hedefin ne ölçüde sağlandığı değerlendirilmiştir. Daha sonra alt hedefler eşit düzeyde ağırlıklandırılarak hedefe ilişkin genel performans ölçümü yapılmıştır.

Performans ölçümünde kullanılan skala Tablo 13’de özetlenmiştir:

Tablo 13. Performans ölçüm skalası (1-5)

Performans Düzeyi	Açıklama
1	Çok Düşük
2	Düşük
3	Orta
4	Yüksek
5	Çok Yüksek

Buradaki ölçümlerin nicel bir anlamdan ziyade kategorik niteliksel bir değerlendirme olduğu not edilmelidir. Sayısallaştırılmış performans göstergeleri yorumlanarak bir performans değerlendirilmesi yapılmıştır.

Belediyenin 2025 yılındaki genel performansını ölçmek için alt hedefler eşit ağırlıklandırılmış ve toplam 52 alt hedefin performans düzeyinin ortalaması alınmıştır.

Takip eden bölümlerde her bir hedef bazında Belediye’nin çalışmaları göstergeler bazında analiz edilmekte ve performans değerlendirmesi yapılmaktadır.

2. Yeterli, Güvenli, Uygun Fiyatlı Konut ve Temel Hizmetler

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin 2025 yılı faaliyetleri “yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler” kapsamında değerlendirildiğinde genel olarak sosyal konut ve kentsel dönüşüm alanında çok zayıf, içme suyu alanında görece iyi, kanalizasyon ve atık su hizmetleri alanında ise orta düzeyde bir performansın sergilendiği görülmektedir.

Yıkımı sağlanan riskli yapı sayısı

Bu hedefe yönelik belirlenen 9 gösterge bazında belediye hizmetleri incelendiğine, **riskli yapıların yönetimi** alanında durum tespitiye yönelik çalışmalar yapılmış olsa da uygulamaya yönelik dikkate değer bir ilerleme sağlanmamıştır.

30 Ekim’de düzenlenen “Afet, Kentsel Dönüşüm ve Göç Perspektifinden Eski Bağlar’ın Geleceği Çalıştayı” İmar ve Şehircilik Daire Başkanı Murat Eminoğlu, kent genelinde Eski Bağlar, Peyas, Huzurevleri, Şilbe, Aziziye-Gürdoğan-Cumhuriyet, Ben ü Sen, Suriçi-Alipaşa-Lalebey-Cevatpaşa, Feritköşk-Dicle alanlarının birinci derece afet riski taşıdığını açıklamıştır. Sadece Eski Bağlar bölgesinde 11 mahallede yaklaşık 77 bin bağımsız birimde 259 bin kişi yaşamaktadır.

Risk tespitinin bina bazında değil, alan bazında yapılmış olması, kentsel dönüşüm için öncelikli bölgelerin belirlenmesi açısından önemli bir adımdır. Bununla birlikte, belediye belgeleri içerisinde bu bölgelerde riskli yapıların yıkımına ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Kurumsal verilere göre, 2025 yılı içerisinde 50 metruk ya da riskli yapının yıkımı hedeflenmiş ancak herhangi bir uygulama yapılmamıştır.²

İmar iyileştirme, kentsel yenileme veya sağlıklılaştırma yapılan mahalle/gecekondu sayısı

Belediye 2025 yılında %40 olan imar yenilemeyi %60’a çıkarmayı hedeflemiş ve 2025 yılı içerisinde söz konusu hedefi gerçekleştirerek %65 oranına ulaşmıştır.³

Bununla birlikte kentsel yenileme veya sağlıklılaştırma alanında dikkate değer bir ilerleme sağlanamamıştır. 2025 yılında 11 mahalleden oluşan ve yaklaşık 259 bin kişinin yaşadığı “Eski

² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 125, 176.

³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu., s. 125, 176.

Bağlar Bölgesi” için 30 Ekim tarihinde kapsamlı bir kentsel dönüşüm çalıştayını düzenlemiştir.⁴ Bununla birlikte 2025 yılı içerisinde imar iyileştirme, kentsel yenileme ve sağlıklılaştırma yapılan mahalle/gecekondu bölgesi 70 haneden oluşan Çarıklı Geyiktepe mahallesi ile sınırlı kalmıştır. 2025 yılı içerisinde Sur ilçesi Çarıklı Geyiktepe Mahallesi’nde yol ve altyapı sorunu çözülerek fiili bir iyileştirme yapılmıştır. Toplam 70 haneden oluşan mahallede yaklaşık 3,75 km yol yapılmış, parke taşları yenilenmiş ve yağmur suyu altyapısı yenilenmiştir.⁵

Kentin en yoğun ve en sorunlu olan Eski Bağlar bölgesinde mevcut durumda 2021-2023 yılları arasında üç etap halinde hazırlanan ve yürürlüğe giren 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı geçerliliğini sürdürmektedir.

Belediye yetkililerine göre riskli alanlarda “mülkiyetin çok hisseli yapısı, uzlaşma süreçlerindeki tikanıklıklar ve kira-bedelsiz ikamet eden hanelerin durumu” kentsel dönüşüm süreçlerinde ilerlemeyi zorlaştırmaktadır.⁶

Kentsel dönüşüm kapsamında yıkılıp yeniden inşa edilen konut sayısı

Kentsel dönüşüm alanında 2025 yılında dikkate değer bir çalışma yapılmamıştır. Kurumsal veri ve bilgilere göre 2025 yılı içerisinde kentsel dönüşüm kapsamında yıkılıp yeniden inşa edilen herhangi bir konut bulunmamaktadır. Eski Bağlar ve Kaynartepe için yapılan çalıştaylar ve planlamalar henüz uygulamaya geçmemiştir.

Tamamlanan sosyal konut sayısı

Kentsel dönüşüm alanında olduğu gibi sosyal konut alanında da dikkate değer bir çalışma yapılmamıştır. Belediyenin kendi bütçesi ve imkânlarıyla inşa ettiği tamamlanmış bir sosyal konut bulunmamaktadır.

Afetlere Duyarlı, Dirençli, Sürdürülebilir ve Ekolojik Kent Olmak stratejik amacı, Afete Hazır Kentleşme için Konut ve Hizmet Binaları Üretmek hedefi kapsamında performans göstergeleri içerisinde “sosyal konut projelendirilmesi ve yapımı oranı” yer almaktadır. 2025 yıllı içerisinde

⁴ ‘Eski Bağlar, kentin en acil dönüşüm ihtiyacı duyan bölgesidir’ | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

⁵ Geyiktepe Mahallesi’nde 30 yıllık yol sorunu bitiyor | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

⁶ ‘Eski Bağlar, kentin en acil dönüşüm ihtiyacı duyan bölgesidir’ | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

%20 oranında ilerleme hedefi konulmuş ve %35 oranında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte söz konusu ilerleme planlama aşamasına kalmış, uygulama sürecinde herhangi bir sosyal konut yapımı sağlanamamıştır.⁷

Oğlaklı'daki TOKİ Deprem Konutları ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılmıştır, belediyenin bu alandaki sosyal konut üretimine doğrudan katkısı yoktur.

Belediyenin konut edindirme yardımı veya kira desteği sağladığı hane sayısı

Belediye, 2025 yılında doğrudan konut edindirme veya kira yardımı yapmamıştır. Ancak “Katılımcı Bütçe” uygulamasıyla halk oylamasına sunulan projeler arasında “Ev İyileştirme Projesi” seçilmiştir. Kent Konseyiyle iş birliği içerisinde yapılan Katılımcı Bütçe uygulaması ile 234 başvuru alınmış ve 21 proje oylamaya sunulmuştur. 4.165 kişinin oy kullandığı seçim sürecinde “Ev İyileştirme Projesi” en fazla oyu alan üç proje içerisinde yer almıştır.

“Dar gelirli ailelerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik olan proje, evlerin iç mekânlarını estetik, hijyenik ve modern hale getirmeyi amaçlıyor.” Bu proje kapsamında dar gelirli en az 500 hanenin evinde boya, parke, duvar kâğıdı gibi yenileme çalışmalarının yapılması planlanmıştır. Belediye yenileme çalışmalarında malzeme ve işçilik desteği sunacaktır. Bununla birlikte proje henüz uygulama aşamasına geçmemiştir. Projenin 2026 yılı içerisinde uygulama girmesi beklenmektedir.⁸

Bu kapsamda değerlendirilebilecek tek çalışma afet odaklı nakdi yardım çalışmasıdır. 2025 yılı içerisinde yangın ve sel gibi afetlerden etkilenen 34 haneye 1 milyon TL nakdi yardım sağlanmıştır.⁹

Yenilenen ve yeni yapılan içme suyu şebekesi

Belediye 2025 yılında içme suyu alanında görece iyi bir performans göstermiştir. Merkez ilçelerde 6 km, kırsal ilçelerde 10 km olmak üzere toplam 16 km içme suyu şebeke hattının yenilenmesi hedeflenmiş, 17 km merkezde ve 22 km kırsal ilçelerde olmak üzere toplamda 39

⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 118, 176.

⁸ ‘Katılımcı bütçe’ uygulamasıyla halkın seçtiği projeler tanıtıldı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 100.

km içme suyu şebeke hattı yenilenmiştir. Bu alanda hedefler aşılmış ve %229 oranında başarı sağlanmıştır.¹⁰

Buna karşın yeni içme suyu şebeke hattı yapımında sınırlı ilerleme sağlanmıştır. Merkezde 87 km ve kırsal ilçelerde 62 km olmak üzere toplamda 149 km içme suyu şebeke hattı yapımı planlanmış, ancak merkezde 20 km, kırsal ilçelerde 67 km olmak üzere toplamda 87 km şebeke yapımı sağlanmıştır. Kırsal ilçelerde hedefin üstüne çıkılsa da toplamda başarı oranı %58,4 ile sınırlı kalmıştır.¹¹

İçme suyu şebeke hattının yapımı ve yenilenmesi çalışmalarına bir bütün olarak bakıldığında, toplamda 156 km yenileme ve yeni yapım planlanmış, 125 km yenileme ve yeni yapım sağlanmıştır. Oran olarak %80,1'e denk gelse de yenileme çalışmalarının yüksekliği ve yeni yapım çalışmalarında kırsal bölgelerde hedefin üstüne çıkılması dezavantajlı alanlardaki çalışmalarda planlanandan daha iyi bir performansın sergilendiğini göstermektedir.

Diyarbakır'da toplamda 3.705 km uzunluğunda içme suyu şebekesi bulunmaktadır.¹² 2025 yılı içerisinde yenilenen ve yeni yapılan şebeke hattı uzunluğu toplam hattın %3,4'üne denk düşmektedir.

Kesintisiz içme suyuna erişen nüfus oranı

Diyarbakır'ın 10 ilçesinde bulunan toplam 21 içme suyu arıtma tesisinde 383.932 metreküp/gün su arıtmakta ve 1.431.253 kişiye hizmet verdiği tahmin edilmektedir.¹³

Diyarbakır'ın toplam nüfusunun 2025 yılı itibarıyla 1.852.356 kişi olduğu dikkate alındığında, bu toplam nüfusun %77,3'ünün arıtılmış temiz suya eriştiğini göstermektedir. Arıtma tesislerinin mekânsal dağılımına bakıldığında 4 merkez ilçede yaşayan toplam 1.187.169 kişiden 1.165.799'u (%98,2) arıtılmış temiz su hizmetlerine erişmektedir. Buna karşın, 13 kırsal ilçede yaşayan 665.187 kişinin sadece 265.545'i (%39,9) arıtılmış temiz suya erişmektedir.

2025 yılı içerisinde yeni su kaynaklarının temin edilmesi için 126 sondaj kuyusu açılması planlanmış, ancak bu alanda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Buna karşın 2 ilçede içme

¹⁰ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 187.

¹¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 188.

¹² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 10.

¹³ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 51.

suyu artıma tesisi yapılmıştır. Yine merkez ilçelerde 35 adet ve kırsal ilçelerde 23 adet olmak üzere 58 adet içme suyu deposu yapımı planlanmış, ancak sadece 3 depo kırsal ilçelerde yapılmıştır.

Diyarbakır'da şebekeye verilen kişi başı düşen günlük içme ve kullanma suyu miktarı 268 litredir. Diyarbakır'da içme suyuna erişebilen nüfus oranı %77,3 olmakla birlikte, hizmet verilen alanda kişi başına düşen su miktarı Türkiye ortalamasının (255 litre/gün)¹⁴ üstündedir. Bununla birlikte tüm il nüfusu dikkate alındığında kişi başına sağlanan içme suyu miktarı 207 litreye düşmektedir. Kırsal ilçelerde kişi başına düşen içme suyu miktarı 223 litre/gündür.

Türkiye'de kişi başına su tüketiminin 120-150 litre/gün olduğu dikkate alındığında Diyarbakır'da içme suyu ihtiyacında 2035-2040 yıllarına kadar kriz yaşanmayacağı beklenmektedir.

Su faturası desteği/indirimi sağlanan hane sayısı

DBB Meclisi tarafından kabul edilen kararla birlikte DİSKİ'nin sağladığı su hizmetlerinde 1 Haziran 2025'ten itibaren sosyal destek alan hanelerde 18 metreküpe kadar su kullanım bedeli 1 TL'ye indirildi.¹⁵ 2025 yılı içerisinde sosyal destek kartı sahibi 10.382 aile bu karardan faydalandı.¹⁶

Kanalizasyon ve atıksu arıtma hizmetleri

İçme suyunda sağlanan görece başarıya rağmen atık su alanında dikkate değer bir performans sergilenmemiştir. Diyarbakır'da atık su arıtma hizmetlerinden faydalanan nüfus oranı 2025 yılı itibarıyla %63,2'dir. İl merkezini oluşturan 4 merkez ilçede bu oran %89'dur. Öte yandan 13 kırsal ilçe içerisinde sadece Bismil, Dicle, Hani ve Eğil'de atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. 13 Kırsal ilçede yaşayan yaklaşık 665.187 kişinin sadece %20'si atık su arıtma hizmetlerinden faydalanmaktadır. Kanalizasyon hizmetlerinden faydalanan nüfus oranı ise İl Çevre Durum Raporuna göre 2024 yılı itibarıyla %80'dir.¹⁷ 2025 yılına ilişkin veriye ulaşılamamıştır.

¹⁴ [Su ve Atıksu İstatistikleri - 2024 - Veri Portalı - TÜİK](#), erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

¹⁵ [Sosyal destek alan abonelerin su faturası 1 TL olacak | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

¹⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 99.

¹⁷ [d-yarbak-r_-cdr2024-20251217075012.pdf](#), s. 38, erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

Türkiye genelinde “atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı %76,9 olarak” belirlenmiştir. Buna karşın kanalizasyon hizmetlerinden faydalanan nüfus oranı Türkiye genelinde %92,8’dir.¹⁸ Bu oranlar dikkate alındığında, Diyarbakır il merkezinde kanalizasyon ve atıksu hizmetleri Türkiye ortalaması civarındayken kırsal ilçelerde hizmetin kapsama alanının sınırlı olduğu görülmektedir. Kırsal ilçelerin il merkezine göre sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olduğu, 13 kırsal ilçeden 10’unun Türkiye’nin 973 ilçesi içerisinde en yoksul 100 ilçe içerisinde yer aldığı dikkate alındığında, atık su hizmetlerindeki eşitsizlik daha da önem arz etmektedir.

2025 yılı içerisinde 150 km yeni kanalizasyon hattının, 80 km yeni yağmursuyu şebeke hatlarının döşenmesi planlanmış ancak sırasıyla 50 km (%33) ve 0,26 km (%0,25) olarak gerçekleşmiştir. Kanalizasyon hattı yaklaşık %2 artışla 2.614 km’ye çıkarken, yağmur suyu şebeke hattı ise göz ardı edilecek bir düzeyde değişmiştir. Bununla birlikte yeni şebeke hatlarında kırsal ilçelere öncelik verilmiştir. 50 km kanalizasyon hattının 30 km kadarı 13 kırsal ilçede döşenmiştir.¹⁹

Tablo 14’te yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetlere ilişkin belediye performansı özetlenmiştir.

¹⁸ [Su ve Atıksu İstatistikleri - 2024 - Veri Portalı - TÜİK](#), erişim tarihi: 15 Haziran 2026.

¹⁹ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 10, 191.

Tablo 14. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Yıkımı sağlanan riskli yapı sayısı	Adet	0 Adet. 2025 yılı için 50 adet hedef belirlenmiş ancak yıl sonunda herhangi bir yıkım gerçekleştirilememiştir. Başarı oranı %0'dır.
2	İmar iyileştirme, kentsel yenileme veya sağlıklaştırma yapılan mahalle/gecekondu sayısı	Adet	%65 Plan Revizyonu. Kent geneli revize edilen imar planı oranı %60 hedeflenirken %65 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca 8 bölge (Eski Bağlar, Ben ü Sen vb.) birinci derece afet riski taşıyan alan olarak tanımlanmıştır.
3	Yerinde kentsel dönüşümü yapılan bağımsız birim sayısı	Adet	0 Adet. 2025 yılı için 200 adet bağımsız birim hedeflenmiş fakat gerçekleşme sağlanamamıştır. Bu durum "çok zayıf" performans olarak not edilmiştir.
4	Tamamlanan sosyal konut sayısı	Adet	Projelendirme Aşamasında (%35). Sosyal konut yapım süreci için %20 ilerleme hedeflenirken %35'e ulaşılmıştır. Ancak net "tamamlanan konut sayısı" verisi raporlarda 0 olarak görünmektedir; süreç tasarım ve ihale aşamasındadır.
5	Belediyenin konut edindirme yardımı veya kira desteği sağladığı hane sayısı	Hane	Sınırlı Müdahale. Yangın ve sel gibi afetlerden etkilenen 34 haneye 1 milyon TL nakdi yardım sağlanmıştır. Sistematik bir kira desteği sayısı genel tabloda yer almamaktadır.
6	Yenilenen ve yeni döşenen içme suyu hattı uzunluğu	Km	126 km yenileme ve yeni hat. 12 ilçede yıllardır su sorunu yaşayan 47 kırsal mahalleye ilk kez su ulaştırılmış, toplamda 87.840 metre şebeke hattı döşenmiştir. Ayrıca merkezde ve kırsal ilçelerde 39 km içme suyu şebeke hattı yenilenmiştir.
7	Kesintisiz içme suyuna erişimi sağlanan nüfusun toplam nüfusa oranı	Yüzde	%77,3. Kent merkezindeki nüfusun yaklaşık %98'i, Kırsal ilçelerde ise nüfusun %40'ı artırılmış içme suyuna erişmektedir. İl genelinde bu oran %77,3'tür.
8	Su faturası desteği/indirimi sağlanan hane sayısı	Adet	10.382 Hane. Sosyal yardım programına kayıtlı haneler için su bedeli 18 metreküpe kadar 1 TL'ye indirildi. Sosyal kart sahibi 10.382 aile bu kapsamdaki potansiyel faydalanıcıdır.
9	Atıksu arıtma hizmetlerinden faydalanan nüfus oranı	Yüzde	%63. İl genelinde nüfusun %63,19'u atıksu arıtma hizmetlerinden faydalanmaktadır. İl merkezini oluşturan 4 merkez ilçede bu oran %89,13 kırsal ilçe içerisinde sadece Bismil, Dicle, Hani ve Eğil'de atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. 13 kırsal ilçede yaşayan nüfusun sadece %20'si bu hizmetten faydalanmaktadır.
10	İnşa edilen kanalizasyon hattı uzunluğu	km	51 km Kanalizasyon Şebekesi. İl genelinde 51 km kanalizasyon hattı inşa edilmiştir.

Yukarıdaki tablo ana hizmetler bazında yorumlanırsa Belediye performansı 1-5 skalasında (1 çok düşük, 5 çok yüksek) sosyal konut ve kentsel dönüşüm alanında çok zayıf, içme suyuna erişim alanında yüksek, kanalizasyon ve atık su hizmetlerinde orta düzeydedir.

Tablo 15. Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler alanında belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Sosyal konut ve kentsel dönüşüm (Gösterge 1-5)	★☆☆☆☆	1
İçme suyuna erişim (Gösterge 6-8)	★★★★★	4
Kanalizasyon ve atık su hizmetleri (Gösterge 9-10)	★★★★☆	3
Ortalama Skor		2,67

3. Sürdürülebilir ve Erişilebilir Ulaşım Sistemleri

Belediyenin 2025 yılı faaliyetleri “sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri” kapsamında değerlendirildiğinde genel olarak düşük bir performansın olduğu gözlemlenmiştir. Bisiklet yolları, yaya yolları, raylı sistemler, çevre dostu ulaşım hizmetleri gibi alanlarda çok düşük bir performans sergilenirken, erişilebilirlik ve kapsayıcılık alanında orta düzeyde bir başarı sağlanmıştır. Buna karşın, toplu taşıma hizmetlerinin kapsamını genişletmeye dönük çalışmalarda görece iyi bir ilerleme kat edilmiştir.

Yapılan yeni bisiklet yolu uzunluğu

2025 yılı için kent merkezinde 5 km yeni bisiklet yolu hedeflenmiş ancak yıl sonunda herhangi bir yapım gerçekleştirilememiştir.²⁰

Erişime uygun durak/istasyon sayısı

10 adet “akıllı durak” hedefi 2025'te gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte kırsal mahallelerde 250 adet modern durak inşası planlanmış ve bunun 130'u (%52) gerçekleştirilmiştir.²¹

Yıllık yenilenen kaldırım ve parke taşı

Merkezde 80.000 metrekare, kırsalda ise 200.000 metrekare kaldırım ve parke taşı döşeme ve yenileme çalışması planlanmış,²² uygulamada kent merkezinde 35.000 metrekare, kırsal alanda 102.000 metrekare hedefine ulaşılmıştır.²³ Bu, il genelinde %48,9 oranında başarı sağlandığını göstermektedir.

²⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 170, 177.

²¹ [İlçe ve kırsal mahallelerde 250 durak kuruluyor | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

²² [Cadde ve bulvarlara 240 bin ton sıcak asfalt serilecek | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

²³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 104.

Toplu taşıma yıllık yolcu sayısı

Bu konuda Belediye verileri içerisinde net bir yıllık toplam rakama yer verilmemiştir. Bununla birlikte 396 otobüsle toplu taşıma hizmeti verilmekte ve JINKART gibi projelerle kullanıcı sayısı artırılmaktadır.

Raylı sistem uygulama projesi tamamlanma oranı

2025 yılı için raylı sistem uygulama projesinde %20'lik bir ilerleme hedeflenmiş ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.²⁴

Yeni açılan toplu taşıma hat sayısı

2025 yılı içerisinde 5 yeni güzergahla toplu taşıma hizmet alanının genişletilmesi hedeflenmiştir. Uygulama sürecinde 25 yeni güzergâh açılarak belirlenen hedefler aşılmıştır.²⁵ Belediye verileri içerisinde 2025 yıl içerisinde toplam güzergâh sayısına erişilememiştir. Bununla birlikte Haziran 2026 tarihi itibarıyla 109 toplam güzergâh ve 1.051 durak bulunmaktadır.²⁶ Bu veriler dikkate alındığında 2025 yılı içerisinde il genelindeki güzergâh sayısında dikkate değer bir artış sağlandığı söylenebilir.

Belediye otobüs filosuna eklenen araç sayısı

2025 yılı içerisinde 100 araç alımı hedeflenmiş, ancak 65 yeni araç alımı yapılmıştır. Planlanan hedef %65 oranında gerçekleştirilse de Belediye toplu taşıma filosunda bulunan araç sayısı 331'den 396'a çıkarılarak mevcut kapasite %19,6 oranında artırılmıştır. Belediye toplu taşıma araç filosunun ortalama yaş ortalaması 10'dan 7'e düşürülerek ulaşım konforunda önemli bir iyileşme sağlanmıştır.²⁷

²⁴ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 48.

²⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 177.

²⁶ [Ulaştırma Hizmetleri | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

²⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 177.

Zamanında sefer oranı

Zamanında sefer oranına ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, “Diyarbakır Ulaşım” uygulamasına eklenen “Anlık Durak Takibi” ile varış süreleri şeffaflaştırılmıştır.²⁸

Dezavantajlı gruplar için ulaşım kartı sayısı

Öğrenci indirim ve 65+ yaş grubuna sağlanan ulaşım desteğinin yanı sıra, JINKART uygulamasıyla sosyal güvencesi olmayan kadınlara ulaşım desteği sağlanmıştır. Belediyeye başvuru yapan 50.519 kadının²⁹ yaklaşık üçte birine denk düşen 17.000 kadına JINKART sağlanmıştır.³⁰ Kadınlara ücretsiz ulaşım hakkı tanıyan JINKART kullanıcıya aylık 90 biniş hakkı tanımaktadır.

Kırsal ilçelere ve köylere erişim oranı

Kırsal mahallelerde ulaşım erişimine dair doğrudan veri yoktur.³¹ Bununla birlikte 13 kırsal ilçenin yollarında toplamda **309 km** asfalt kaplama yapılmıştır. Ayrıca kırsal yerleşim alanlarında vatandaşların yaya ulaşımını daha güvenli ve düzenli hale getirmek amacıyla 102.000 m² kaldırım ve parke taşı döşeme çalışması tamamlanmıştır.³²

Elektrikli otobüse dönüştürülen araç sayısı

Belediye verileri içerisinde elektrikli otobüs dönüşümüne dair herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir. Destek Hizmetleri Dairesi'nde “Binek araç filosunun elektrikli araca dönüştürülme oranı” performans hedefi (PG1.2.4) %20 iken gerçekleşme %0’dır.³³

²⁸ [Diyarbakır Ulaşım Uygulamasına yeni özellikler eklendi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

²⁹ [JINKART için 50 bin 519 kadın başvurdu | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

³⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 183.

³¹ [13 ilçenin kırsal mahallelerinde 309 kilometrelik yol yenilenerek hizmete sunuldu | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

³² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 104.

³³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 115.

Sinyalizasyon/Akıllı kavşak nokta sayısı

Trafiği rahatlatmak amacıyla var olan dinamik kavşak kontrol sistemi 66'dan 86'a çıkarılması hedeflenmiş, ancak 10 noktada çalışmalar tamamlanmıştır. Bu alandaki hedefe %50 oranında ulaşılmıştır.³⁴

Otopark kapasitesinde sağlanan artış

Trafiği akışını kolaylaştırma kapsamında il genelindeki otopark kapasitesini artırmaya yönelik olarak 1 adet otopark yapımı hedefi konulmuş, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.³⁵ Bununla birlikte, Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde 4.500 metrekarelik otopark alanı yapımı sağlanmıştır.³⁶

Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım hizmetlerine ilişkin temel performans göstergeleri ve gerçekleşme durumları Tablo 16'da özetlenmiştir.

³⁴ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 102.

³⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 102.

³⁶ [Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne yeni otopark | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

Tablo 16. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Yapılan yeni bisiklet yolu uzunluğu (km)	Km	0 km. 2025 yılı için kent merkezinde 5 km yeni bisiklet yolu hedeflenmiş ancak yıl sonunda herhangi bir yapım gerçekleştirilememiştir.
2	Erişime uygun durak/istasyon sayısı	Adet	Sınırlı Gelişim. 10 adet “akıllı durak” hedefi 2025'te gerçekleşmemiştir. Ancak kırsal mahallelerde 130 adet modern durak inşa edilmiş, 2025 sonu hedefi 250 olarak belirlenmiştir.
3	Yıllık yenilenen kaldırım ve parke taşı	m ²	102.000 m2. Merkezde 80.000 metrekare, kırsalda ise 200.000 metrekare planlanmış, merkezde 35.000 metrekare, kırsal ilçelerde 102.000 metrekare kaldırım ve parke taşı yenilenmiştir.
4	Raylı sistem uygulama projesi tamamlanma oranı	Yüzde	%0 (Fiziki Yapım). 2025 yılı için %20'lik bir ilerleme hedeflenmiş ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
5	Toplu taşıma yıllık yolcu sayısı	Kişi	Veri Kaydı. Net bir yıllık toplam rakam tabloda belirtilmemekle birlikte, 109 güzergahta 396 araçla hizmet verilmekte ve JINKART gibi projelerle kullanıcı sayısı artırılmaktadır.
6	Aktif toplu taşıma hat sayısı	Adet	25 Yeni/Revize Hat. 5 adet olan yıllık hedef, halktan gelen taleplerle 5 kat aşılmış; E9, Y3, CE1 gibi stratejik hatlar devreye alınmıştır.
7	Belediye otobüs filosuna eklenen araç sayısı	Adet	65 Adet. 2025 yılı için 100 araç hedeflenirken 65 yeni otobüs (49'u büyük bir lansmanla) filoya dahil edilmiştir. Başarı oranı %65'tir.
8	Zamanında sefer oranı	Yüzde	Dijital Takip. % bazlı bir veri yoktur ancak "Diyarbakır Ulaşım" uygulamasına eklenen "Anlık Durak Takibi" ile varış süreleri şeffaflaştırılmıştır.
9	Dezavantajlı gruplar için ulaşım kart sayısı	Adet	17.000 JINKART. Sadece kadınlara yönelik sağlanan bu kartın yanı sıra öğrencilere sınav günlerinde ve özel günlerde ücretsiz ulaşım sağlanmıştır.
10	Toplu taşıma hatlarının kırsal ilçelere ve köylere erişim oranı	Yüzde	Veri yok. 13 kırsal ilçede 309 km yol yenilenmiş; Ergani, Kocaköy ve Hazro gibi ilçelerin merkezle olan sefer sayıları artırılmıştır.
11	Elektrikli otobüse dönüştürülen araç sayısı	Adet	0 Adet. Binek araç filosunun dönüşümü de dahil olmak üzere bu göstergede 2025 yılı gerçekleşmesi sağlanamamıştır.
12	Sinyalizasyon/Akıllı kavşak nokta sayısı	Adet	10 Nokta. Dinamik kavşak sayısı 66'dan 86'ya çıkarılması hedeflenmiş; uygulamada 76 olarak gerçekleşmiştir.
13	Otopark kapasitesinde sağlanan artış		4.500 \$m ² (1 Nokta). Eğitim Araştırma Hastanesi Onkoloji birimi için inşa edilen ücretsiz otopark alanı faaliyete geçmiştir.

Yukarıdaki tablo bir bütün olarak değerlendirildiğinde sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri bakımında Belediye performansının 1-5 skolasında düşük olduğu görülmektedir. Ana hizmetler bazında yorumlanırsa sürdürülebilir ulaşımın önemli bir parçası olan bisiklet yolları, raylı sistem çalışmaları, çevre dostu sürdürülebilir ulaşım hizmetleri ve trafik akışının iyileştirilmesi alanlarında “çok düşük”; yaya yolları ve duraklar alanında “düşük”, ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı alanında “orta”, toplu taşıma filosu ve kalite alanında ise “iyi” bir performansın sergilendiği görülmektedir.

Ana hizmetler bazlı performans göstergeleri Tablo 17’de özetlenmiştir.

Tablo 17. Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Bisiklet yolları (Gösterge 1)	★☆☆☆☆	1
Yaya yolları ve duraklar (Gösterge 2-3)	★★☆☆☆	2
Raylı sistem (Gösterge 4)	★☆☆☆☆	1
Toplu taşıma filosu ve kalite (Otobüs) (Gösterge 5-8)	★★★★☆	4
Ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı ve erişilebilirliği (Gösterge 9-10)	★★★☆☆	3
Çevre dostu, sürdürülebilir ulaşım hizmetleri (Gösterge 11)	★☆☆☆☆	1
Trafik akışının iyileştirilmesi (Gösterge 12-13)	★☆☆☆☆	1
Ortalama Skor		1,86

4. Katılımcı, Bütünleşik ve Sürdürülebilir Planlama

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, katılımcı yönetim konusunda 2025 yılında düşük düzeyde bir performans sergilemiştir. Kent Konseyi'nin 8 yıl aradan sonra aktif hale getirilmesiyle sivil toplum aktörlerinin katılımına ilişkin altyapının güçlendirilmesinde önemli bir mesafe alınmıştır. Bununla birlikte doğrudan halkın ve muhtarların planlama süreçlerine katılımı sınırlı kalmıştır. Şeffaflık adına meclis toplantılarının canlı yayınlanması faaliyetler içerisinde dahil edilmiş ancak bu konuda mesafe alınamamıştır. Bununla birlikte dijital araçların katılımı güçlendirmesine yönelik önemi bir altyapı sağlayan Coğrafik Bilgi Sistemi (CBS) ve Kent Bilgi Sistemi (KBS) uygulamalarının sayısı artırılmıştır. Sosyal donatı alanlarının inşası, yeşil altyapıya yönelik planlama gibi çalışmalar ise çok düşük seviyelerde kalmıştır.

Kişi başına düşen sosyal donatı alanı

Raporda kişi başına düşen sosyal donatı alanına dair veri yoktur. Belediyenin dokuz stratejik amacından biri olan “sağlık, sosyal ve ekonomik anlamda desteklenen ve kendine yeten yerel ekonomiyi geliştirmek” amacı kapsamında ana temasından biri olan “Gelişen Amed” kapsamında belirlenen 7 hedeften biri (A6H6) “sosyal donatı alanlarını inşa etmeyi” içermektedir.³⁷

Bu hedef kapsamında beş performans göstergesi oluşturulmuş, bunlardan “bilim merkezi”, “kütüphane ve etüt merkezi”, “yeni canlı hayvan borsası” ve “yeni sebze-meyve” hali başlıklarında herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Öte yandan, “öğrenci yurdu” hedefinde projelendirme ve yapım işlerinde %70 oranında ilerleme hedeflenmiş, ancak uygulama sürecinde %20 oranında mesafe alınabilmektedir.³⁸

Planlama odaklı düzenlenen halk toplantısı sayısı

Merkez ve kırsal ilçelerde muhtar toplantıları, halk buluşmaları, gençlik buluşmaları ve kadın buluşmaları düzenlenmiştir. Ayrıntıları konusunda veriye ulaşılamasa da toplamda 33 buluşma,

³⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 34.

³⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 186.

toplantı ve ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların kaçının planlamaya dönük olduğu belirsizdir. Bu konudaki en önemli girişim katılımcı bütçe uygulamasıdır.³⁹

Kent Konseyiyle birlikte “Senin Kentin, Senin Bütçen” çağrısıyla katılımcı bütçe uygulaması başlatılmıştır. Web sitesi üzerinden yapılan 234 başvuru içerisinde 21 proje oylamaya sunulmuş ve 4.165 kişi oy kullanmıştır. Oylama sonucunda “Akıllı Kaldırım, Kinetik Enerji Park Pilot Projesi”, “Benimle Birlikte Büyüyen Fidanım” ve “Ev İyileştirme Projesi” seçilmiştir.⁴⁰

Düzenlenen muhtar toplantısı sayısı

DBB Faaliyet raporlarında muhtar toplantılarına ilişkin spesifik bir bilgi yer almamaktadır. Yukarıda ifade edildiği üzere toplamda kadınlar, gençler, esnaflar ve muhtarlarla 33 buluşma, toplantı ve ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Buna karşın, Belediyenin kurumsal web sitesinde 12 ilçede yapılan muhtar toplantıları haberleştirilmiştir. Söz konusu toplantılara kaç muhtarın katıldığı belirsizdir. Bununla birlikte 2025 yılı içerisinde merkez ilçelerden Yenişehir ve Sur muhtarları ile kırsal ilçelerden Lice, Çermik, Çınar, Bismil, Hani, Kocaköy, Eğil ve Çüngüş muhtarlarıyla eş başkanlar birer kez toplanmıştır.

Düzenlenen sivil toplum toplantısı sayısı

Sekiz yıllık kayyım döneminde toplanamayan Kent Konseyi Temmuz 2024 tarihinde yeniden çalışmalarına başlamış ve 2025 yılı içerisinde kurumsal yapılanmaya dönük çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda Kent Konseyi bünyesinde, Belediye web sitesinde çıkan haberlere göre, 2025 yılı içerisinde Kadın Meclisi (12 Ocak), Sağlık Meclisi (18 Ocak), Spor Meclisi (24 Şubat), Ekonomi Meclisi (27 Şubat), Çocuk Meclisi (25 Mayıs), Kültürel Miras ve Kentleşme Meclisi (3 Haziran) ve Dil Meclisi (30 Ağustos) oluşturulmuştur.

Kent Konseyi Yürütme Kurulu 30 Ocak ve 6 Temmuz tarihlerinde altı aylık olağan toplantılarını yapmış ayrıca Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ve Eylül aylarında periyodik olarak toplanmıştır. Son olarak, Bağımlılıkla Mücadele, Spor, Gençlik Buluşması (2 Buluşma), İklim

³⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 53-54.

⁴⁰ ‘Katılımcı bütçe’ uygulamasıyla halkın seçtiği projeler tanıtıldı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 17 Haziran 2026.

Uyum başlıklarında tematik buluşmalar sağlanmıştır. Özetle, 2 olağan genel kurul, 5 yürütme kurulu, 7 tematik meclis olağan toplantısı ve 5 tematik toplantı yapılmıştır. 2025 yılı içerisinde toplamda 19 buluşma sağlanmıştır.

CBS üzerinde dijitalleştirilen/halka açılan katman/uygulama sayısı

2025 yılı içerisinde 5 yeni CBS uygulamasının hayata geçirilmesi planlanmış, uygulamada 16 yeni uygulama geliştirilmiştir. Mevcut durumda, Kent Bilgi Sistemi kapsamında Mezarlık Bilgi Sistemi, Hizmet Haritası, E-İmar, İmar Askı Planı, AYKOME Uygulaması, Gezi Rehberi, Kent Rehberi bulunmaktadır. Yine Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) kapsamında ise Taşınmaz Bilgi Sistemi, Park Bilgi Sistemi, Yol Bilgi Sistemi, Vektörle Mücadele Bilgi Sistemi, Baca Temizlik Bilgi Sistemi, Raylı Sistemler Bilgi Sistemi, Ulaşım Bilgi Sistemi, Kadın ve Aile Bilgi Sistemi, Plan Yönetim Sistemi, Tadilat Süreç Yönetimi kullanılmaktadır.⁴¹

Meclis kararlarının dijitalde yayınlanma oranı

Belediye meclis toplantıları halka açıktır. Eşbaşkanlar halk toplantılarında halkın meclis toplantılarına katılıp izleyebileceklerini ifade etmektedir.⁴² Ayrıca meclis toplantılarının canlı yayınlanması faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte bu konuda herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.⁴³

Yeşil altyapı uygulaması olan proje sayısı

Yağmur bahçesi, geçirgen zemin gibi uygulamalarla yeşil altyapıyı güçlendirici planlama çalışmaları yapılmamıştır. Bu konuda dikkat çeken tek uygulama bir belediye hizmet binasında uygulanan yağmur suyu hasadı çalışmasıdır.

Katılımcı, bütünleşik ve sürdürülebilir planlamaya ilişkin çalışmalar Tablo 18’de özetlenmiştir.

⁴¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 21, 112.

⁴² [Halk sordu Eş Başkanlar yanıtladı: Size ulaşmanın yollarını çeşitlendireceğiz | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 17 Haziran 2026.

⁴³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 169.

Tablo 18. Katılımcı, bütünlük ve sürdürülebilir planlama alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Kişi başına düşen sosyal donatı alanı	m ²	Düşük Başarı Oranı. Sosyal donatı alanları (bilim merkezi, kütüphane, yurt vb.) inşasına yönelik 5 göstergeden 4'ünde %0 gerçekleşme sağlanmıştır. Sadece öğrenci yurdu projesinde %20 ilerleme kaydedilmiştir.
2	Planlama odaklı düzenlenen halk toplantısı sayısı	Adet*Kişi	33+ Buluşma. Esnaf ziyaretleri, halk, gençlik ve kadın buluşmaları dahil toplam 33 sahada yönetim faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların kaçının planlamaya ilişkin olduğu belirsizdir.
3	Düzenlenen muhtar toplantısı sayısı	Adet*Kişi	İlçe Bazlı Düzenli Toplantılar. 17 ilçenin 12'sinde muhtar buluşmaları yapılmıştır.
4	Düzenlenen sivil toplum toplantısı sayısı	Adet*Kişi	19 Buluşma. Kent Konseyi 2025 yılı içerisinde kurumsallaşmaya dönük toplantıların yanı sıra tematik buluşmalar da organize etmiştir.
5	CBS üzerinde dijitalleştirilen/halka açılan katman/uygulama sayısı	Adet	16 Yeni Uygulama. 15 olan CBS uygulamasına 16 yeni uygulama eklenmiştir. “Diyarbakır Gezi Rehberi” gibi harita tabanlı sistemler halka açılmıştır.
6	Meclis kararlarının dijitalde yayınlanma oranı	Yüzde	%0. Meclis toplantılarının canlı yayınlanmasına ilişkin faaliyetlere yer verilmiş, ancak bu konuda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
7	Yeşil altyapı uygulaması olan proje sayısı	Adet	1 Proje. Belediye hizmet binalarında yağmur suyu hasadı uygulaması hedeflenmiş ve bir yapıda proje tamamlanmıştır.

Yukarıdaki tablo bir bütün olarak değerlendirildiğinde sosyal donatı ve yeşil altyapı alanlarında “çok düşük”, halkın planlama süreçlerine katılımı alanında “düşük”, muhtarların katılımı alanında “orta”, sivil toplum aktörlerinin katılımı alanında ise “çok yüksek” bir performans sergilenmiştir. Katılım için dijital araçların kullanımı ise orta düzeydedir.

Ana hizmetler bazlı performans göstergeleri Tablo 19’da özetlenmiştir.

Tablo 19. Katılımcı, bütünlük ve sürdürülebilir planlama alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Sosyal donatıların inşası (Gösterge 1)	★☆☆☆☆	1
Planlama sürecine halkın katılımı (Gösterge 2)	★★☆☆☆	2
Planlama sürecine muhtarların katılımı (Gösterge 3)	★★★☆☆	3
Planlama sürecine sivil toplum aktörlerinin katılımı (Gösterge 4)	★★★★★	5
Katılım için dijital araçların kullanımı (Gösterge 5-6)	★★★★☆	3
Yeşil altyapıya yönelik planlama çalışmaları (Gösterge 7)	★☆☆☆☆	1
Ortalama Skor		2,50

5. Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması

Kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik çalışmalarda genel olarak “orta” düzeyde bir performansın sergilendiği gözlemlenmiştir. Kültürel canlılık ve miras bilinci Belediyenin en iyi performans sergilendiği alandır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması alanında orta düzeyde bir ilerleme sağlanmıştır. Buna karşın, tarihi tescilli yapıların restorasyonu ve korunması, doğal miras alanlarının korunması, UNESCO miras alanı Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Belediyenin en zayıf kaldığı sahalardır. Aşağıda ana göstergeler üzerinden bu alandaki çalışmalar ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

Restorasyon ve koruma projesi sayısı

Sur içi ve tarihi tescilli yapılara yönelik restorasyon, cephe sağlıklaştırma ve koruma çalışmaları çok düşük düzeyde kalmıştır. Belediye 2025 yılı içerisinde 1 tescilli yapının restorasyonunu planlanmış, ancak bu konuda mesafe alınamamıştır. Ayrıca, “Alan Yönetim Planı” için %30 oranında ilerleme hedefi konulmuş ancak gerçekleşme %0 oranında kalmıştır. Harabe haldeki 4 tescilli yapının kamulaştırılmasına yönelik hedeflerde de bir ilerleme sağlanamamıştır.⁴⁴

Bununla birlikte, Sur ilçesinde Şemhane’deki tescilli Değirmen ve Hani ilçesindeki Ayn-Kebir Çeşmesi restore edilmiş,⁴⁵ Çınar ilçesindeki Zerzevan Kalesi’nde Karşılama Merkezi tamamlanmış,⁴⁶ ayrıca şehir merkezindeki Surp Sarkis Ermeni Kilisesi için 15 milyon TL destek sağlanmıştır.⁴⁷

Somut olmayan kültürel miras için desteklenen proje sayısı

El sanatları, müzik, yemek gibi somut olmayan kültürel mirasın korunması kapsamında orta düzeyde bir performans sergilenmiştir. 15 miras unsurunun kayıt altına alınması hedeflenmiş ve uygulamada bu sayı 24 olarak gerçekleşmiştir. İl genelinde *dengbêj* divanının kurulması 4

⁴⁴ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 126.

⁴⁵ [Eş Başkanlar, bir yıllık faaliyet raporunu açıkladı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 18 Haziran 2026.

⁴⁶ [Eş Başkanlar, Zerzevan Kalesi Ziyaretçi Karşılama Merkezi’ni inceledi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 18 Haziran 2026.

⁴⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 75.

kez olarak planlanmış, 38 kez olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca kültürel miras unsurlarına dair 12 belgesel film, kitap ve dijital üretim çalışması planlanmış, hedef aşılarak 14'e ulaşılmıştır.⁴⁸

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı ve gastronomi alanlarında ise planlanan çalışmalar gerçekleştirilememiştir. Diyarbakır mutfak kültürünü korumak ve gelecek nesillere ulaştırmak hedefi kapsamında 10 ürünün tescillenmesi, 2 çok dilli belgesel ve tanıtım kitabının hazırlanması ve 50 kalifiye aşçı ve aşçı yardımcısı yetiştirme planlanmış, ancak bu alanlarda mesafe alınamamıştır.⁴⁹

Kültür-sanat kurslarından yararlanan kursiyer sayısı

Diyarbakır Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (DİSMEK) bünyesinde 205 branşta kurs açılmış ve toplamda 15.980 kişi bu kurslara katılım sağlamıştır. Bu kursların kaçının kültür-sanat alanıyla ilişkili olduğu konusunda net veriye ulaşılamamıştır. Yıl içerisinde 14 çok dilli sanat atölyesi, Kürtçe (*Kurmancî*, *Zazakî* ve *Soranî*), Süryanice ve Ermenice 17 dil atölyesi düzenlenmiş ve 600'den fazla kişi bu kurslara katılmıştır. Ayrıca DİSMEK kurs başvuru sistemi dijitalleştirilerek erişimi kolaylaştırılmıştır.⁵⁰

Kültürel miras dijital envanterine erişim

Kültürel mirasın dijital ortama taşınarak erişime açılması konusundaki çalışmalar zayıf düzeyde kalmıştır. 2025 yılı içerisinde şehirdeki tescilli yapıların dörtte birinin dijital arşive işlenmesi hedeflenmiş ancak bu alanda da ilerleme sağlanamamıştır. Kültürel Miras Dijital Arşiv Sisteminin kurulması, Kent Müzesinin web sitesinin oluşturulması ve sanal tur için teknik alt yapının hazırlanması, Dijital Gastronomi Arşivinin hazırlanması⁵¹ gibi faaliyetler öngörülse de bu konuda bir ilerleme sağlanamamıştır.

Bu alandaki tek ilerleme “Diyarbakır Gezi Rehberi”nin hizmete sunulmasıdır. Şehrin tarihi ve kültürel değerlerine erişimini kolaylaştırmak amacıyla harita tabanlı gezi rehberi hazırlanmıştır.⁵²

⁴⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 147.

⁴⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 148.

⁵⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 48, 87, 145.

⁵¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 56, 125, 147, 148.

⁵² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 57.

Doğal mirası korumaya yönelik proje sayısı

Doğal mirası korumaya dönük çalışmalar büyük oranda planlama çalışmalarıyla sınırlı kalmış, uygulamada sınırlı ilerleme sağlanmıştır. Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) tamamlanmış;⁵³ 2022 yılından bu yana uygulama olan Dicle Havzası Koruma Planı kapsamında DİSKİ tarafından Dicle Baraj Gölü ve Gözeli Havzası için koruma yönetmeliği çıkarılmış, havza alanlarında kirlilik tespiti için 144 numune alınmış, ayrıca 35 denetim yapılmıştır.⁵⁴

Hevsel Bahçeleri koruma/denetim faaliyeti sayısı

Hevsel Bahçeleri ekolojik yapısının korunmasına yönelik yapılan temizlik, denetim veya koruma faaliyetleri konusunda Belediye verileri içerisinde dikkate değer bir çalışmaya yer verilmemiştir. Hevsel Bahçeleri UNESCO Dünya Mirası olmasına rağmen, özel bir koruma faaliyeti sayısı raporlanmamıştır.

Belediyenin Genel Sekreterliği tarafından 2 Aralık 2025 tarihinde yapılan açıklamaya göre Hevsel Bahçeleri ve Dicle Nehri Vadisi'nin korunmasına yönelik İl Valisi Murat Zorluoğlu başkanlığında İl Koordinasyon Kurulu toplanmış ve konuyu ilişkin bir eylem planının hazırlanması karara bağlanmıştır. Mevcut durumda Diyarbakır Valiliği bünyesinde bir koordinasyon kurulu kurulmuş ve vadinin ve nehrin korunmasına yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.

Kadın, çocuk ve gençlere yönelik ücretsiz tur sayısı

Çocuk ve gençler başta olmak üzere toplumun farklı kesimlerine yönelik kültürel ve doğal miras konusundaki farkındalığı artırmaya yönelik ücretsiz geziler ve turlar konusunda orta düzeyde bir performans sergilenmiştir. Çok inançlı ve çok kültürlü tanıtım gezileri kapsamında 10 program hedeflenmiş, 30 program düzenlenmiştir.⁵⁵ Buna karşın ilçe kültür, inanç ve doğa

⁵³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 59. SECAP raporu internet ortamında erişime açıktır. Bkz.: [Enerji, İklim Eylem Planı \(SECAP\) | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#).

⁵⁴ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 112-113.

⁵⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 88, 145.

turizmi rotasıyla 15 gezi planlanmış ancak sadece 6 gezi düzenlenebilmiştir. Bu programlara katılan kişi sayısı hakkında veriye ulaşılamamıştır.⁵⁶

Kültür-sanat etkinlik sayısı

Kültür-sanat alanında 50 ücretsiz etkinlik planlanmış, 227 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Gezici etkinlik aracılığıyla 4 etkinlik planlanmış, 13 etkinlik yapılmıştır. Buna karşın il genelinde 7 film, tiyatro, müzik vb. festivallerin organizasyonu hedeflenmiş, buna karşın 3 organizasyon yapılmıştır.⁵⁷ Bu alandaki performans görece iyi düzeydedir.

Müze, tarihi mekân ve doğal alan ziyaretçi sayısı

Bu konuda bir veriye ulaşılamamıştır. DBB turizm destinasyonlarını ziyaret eden kişi sayısı 350.000 hedefini aşarak 427.320'ye ulaşmıştır. Dengbêj Evi tek başına 95.300 ziyaretçi ağırlamıştır.

Kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik çalışmalar Tablo 20'de özetlenmiştir.

⁵⁶ [Bin 60 kadın ve çocuk, kentin tarihini yerinde gördü | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 18 Haziran.

⁵⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 146.

Tablo 20. Kültürel ve doğal mirasın korunması alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Tarihi tescilli yapıların restorasyonu ve korunmasına yönelik projesi sayısı	Adet	Sınırlı Çıktı. Faaliyet raporu tablolarında il merkezi ve ilçeler için belirlenen hedefler gerçekleştirilmemiştir. Bununla birlikte, Sur ilçesi Şemhane'deki tescilli Değirmen ve Hani ilçesindeki Ayn-Kebir Çeşmesi restore edilmiş, Zerzevan Kalesi Karşılama Merkezi tamamlanmış ve Surp Sarkis Kilisesi için maddi destek sağlanmıştır.
2	Somut olmayan kültürel miras için desteklenen proje sayısı	Adet	Orta Düzeyde Başarı. Dengbêj Evi, dil kursları ve sanat atölyeleri somut olmayan mirasın yaşatılmasına katkı sağlamaktadır. Ancak gastronomi ve UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı hedeflerinde herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
3	Kültür-sanat kurslarından yararlanan kursiyer sayısı	Kişi	15.980 Kursiyer. 205 farklı kurstan toplam 15.980 kişi faydalanmıştır. Bu kursların kaçının kültür-sanat alanına ilişkin olduğuna dair veriye ulaşılamamıştır. Yerel ve kadim diller (Kürtçe, Zazaca, Süryanice vb.) kurslarında 600+ kursiyer eğitim almıştır.
4	Kültürel miras dijital envanterine erişim platformu mevcudiyeti	Evet/Hayır	Kısmi İlerleme. Kültürel mirasın dijital envanterinin oluşturulması ve erişime açılması konusunda dikkate değer bir ilerleme sağlanamamıştır. Bununla birlikte, turistik noktaları ve rotaları içeren harita tabanlı “Diyarbakır Gezi Rehberi” web uygulaması hayata geçirilmiştir.
5	Doğal mirası korumaya yönelik proje sayısı	Adet	Aktif Planlama, Sınırlı Uygulama. Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) tamamlanmış, DİSKİ, Dicle Havzası Koruma Planı'nı uygulamaya almıştır.
6	Hevsel Bahçeleri koruma/denetim faaliyeti sayısı	Adet	Veri yok. Hevsel Bahçeleri UNESCO Dünya Mirası olmasına rağmen, özel bir koruma faaliyeti sayısı raporlanmamıştır.
7	Kadın, çocuk ve gençlere yönelik ücretsiz tur sayısı	Adet*Kişi	36 Ücretsiz tura 1.060+ kişi katıldı. İl merkezi ve ilçelerde bulunan kültür, inanç ve doğa destinasyonlarına yönelik toplam 36 ücretsiz tur gerçekleştirilmiştir. Gezilere toplam 1.060 kişi katılmıştır.
8	Kültür-sanat etkinlik sayısı	Adet*Kişi	240 Etkinlik, 3 festival. Kültür-sanat alanında 50 ücretsiz etkinlik planlanmış, 227 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Gezici etkinlik aracılığıyla 4 etkinlik planlanmış, 13 etkinlik yapılmıştır. Buna karşın il genelinde 7 film, tiyatro, müzik vb. festivallerin organizasyonu hedeflenmiş, buna karşın 3 organizasyon yapılmıştır.
9	Müze, tarihi mekân ve doğal alan ziyaretçi sayısı	Kişi	427.320 Kişi belediye turizm mekanlarını ziyaret etti. Belediyenin turizm noktalarını (Mardin Kapı Turizm Bürosu, Dağ Kapı Turizm Bürosu, Dengbêj Evi, Kent Müzesi vb.) ziyaret edenlerin toplam sayısını ifade etmektedir. Bununla birlikte müze, tarihi ve doğal mekanları kaç kişinin ziyaret ettiğine dair veriye ulaşılamamıştır.

Bu alandaki çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde tarihi tescilli yapıların restorasyonu ve korunması çalışmalarında “çok düşük”, doğal mirasın korunması ve dijitalizasyon çalışmalarında “düşük”, somut olmayan kültürel mirasın korunması alanında “orta”, kültürel canlılık ve miras bilinci alanında ise “yüksek” bir performansın sergilendiği görülmektedir.

Tablo 21. Kültürel ve doğal mirasın korunması alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Restorasyon ve koruma çalışmaları (Gösterge 1)	★☆☆☆☆	1
Somut olmayan kültürel mirasın korunması (Gösterge 2-3)	★★★★☆	3
Doğal mirasın korunması (Gösterge 5-6)	★★★★☆	2
Kültürel ve doğal mirasın dijitalizasyonu (Gösterge 4)	★★★★☆	2
Kültürel canlılık ve miras bilinci (Gösterge 7-9)	★★★★★	4
Ortalama Skor		2,40

6. Afetlerin Yol Açtığı Kayıpların Azaltılması

Belediye 2025 yılında afet farkındalığı ve müdahale kapasitesini geliştirme (eğitimler, profesyonel arama-kurtarma ekibi kurulumu, tatbikatlar) alanlarında yüksek bir performans sergilemiştir. Ancak önleyici altyapı ve stratejik planlama göstergelerinde ciddi zayıflıklar bulunmaktadır. Yağmur suyu hatlarının ayrıştırılması ve Afet Master Planı'nın tamamlanması gibi kritik göstergelerde ilerleme sağlanamamıştır. Araç alımı ve riskli alan dönüşümü hedeflerindeki sapmalar, kentin “dirençli kent” vizyonu önünde yapısal bir risk teşkil etmektedir.

Mahalle bazlı risk haritalarının hazırlanma oranı

“Afet Master Planı” ve risk belirleme çalışmaları planlansa da herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Belediye faaliyet raporlarında mahalle bazlı sel ve yangın risk haritalarına dair bir gösterge bulunmamaktadır. Afet İşleri Dairesi faaliyetleri arasında “Afet Riski belirleme ve önlemeye yönelik çalışma sayısı” (PG 3.1.4) 3 adet olarak gerçekleşmiştir, ancak bu çalışmaların mahalle bazlı risk haritası olup olmadığı net değildir. Öte yandan Afet Master Planının %10 oranında tamamlanması hedeflenmiş ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.⁵⁸

Yağmur suyu drenaj hatlarının tamamlanma oranı

2024 yılı sonu itibarıyla Diyarbakır ili genelinde yaklaşık 341 km yağmur suyu drenaj hattı bulunmaktaydı. Bu hatların %48'i Kayapınar'da olmak üzere tamamı şehir merkezinde (Yenişehir, Kayapınar, Sur ve Bağlar) bulunuyordu. 2025 yılı için 80 km yağmur suyu drenaj hattının yapımı hedeflenmiş ancak sadece Bismil'de 252 metre ve Dicle'de 12 metre olmak üzere toplam 264 metre (0,26 km) yapılarak dikkate değer bir ilerleme sağlanamamıştır.⁵⁹

Acil durumlara uygun planlanmış toplanma alanı sayısı

Kent genelindeki 90 toplanma alanından 26'sı Belediyenin sorumluluğundadır. Belediyenin afetle mücadele alanında koordinasyon ve iş birliğini artırmak amacıyla 9 ilçe belediyesi ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla 2 Temmuz 2025 tarihinde gerçekleştirdiği 2.

⁵⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 180.

⁵⁹ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 140, 191.

koordinasyon toplantısında toplanma alanlarının “eksikliklerin tespiti ve giderilmesi için yapılması gereken adımlar” paylaşılmıştır. Bununla birlikte 2025 yılı içerisinde bu eksikliklerin giderilmesine dair ne tür faaliyetlerin yapıldığına ilişkin bir veriye ulaşılamamıştır.⁶⁰

Mahalle afet gönüllü birliği sayısı

2025 yılı için 2 adet gönüllü birlik kurulması hedeflenmiş ancak herhangi bir gerçekleşme sağlanamamıştır.⁶¹

Afet eğitimi alan kişi sayısı

2025 yılı içerisinde 500 kişiye afet farkındalık eğitimi verilmesi hedeflenmiş, 1.289 kişiye eğitim verilmiştir. Son olarak 50 yönetici “Afet ve Acil Durum Yönetimi” eğitimi almıştır.⁶²

İtfaiye ortalama müdahale süresi

Belediye 2025 yılı içerisinde 7.171 yangın ve 3.319 kurtarma olmak üzere toplam 10.490 vakaya müdahale etmiştir.⁶³ İtfaiye hizmetlerinde kritik bir veri olan “ortalama müdahale süresine”⁶⁴ ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, genel ortalama süreyi düşürmek için dijital takip sistemleri kurulmuştur.⁶⁵

Filoya dahil edilen itfaiye aracı sayısı

İtfaiye filosunda bulunan 52 aracın 21 yeni araçla 73’e çıkarılması hedeflenmiş, ancak sadece 2 araç temin edilebilmiştir.⁶⁶

⁶⁰ [Afetle mücadelede koordinasyon güçleniyor | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 19 Haziran 2026.

⁶¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 108.

⁶² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 50.

⁶³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 76.

⁶⁴ Örneğin bu rakam 2025 yılında İstanbul’da 7 dk, 2 saniye olarak gerçekleşmiştir. Bkz.: [İstanbul’da geçen yıl her 19 dakikada bir yangın çıktı](#), erişim tarihi: 19 Haziran 2026.

⁶⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 58.

⁶⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 130.

Belediye binaları ve tesislerinin güçlendirme oranı

Belediye raporlarında belediye binalarının depreme dayanıklılık/güçlendirme çalışmalarına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) binası projelendirme ve yapımında %10 hedefi aşarak %20'ye ulaşılmıştır. AKOM binasının 2027 yılında tamamlanması beklenmektedir.⁶⁷

Ortak afet/deprem tatbikatı sayısı

Yıl içinde gerçekleştirilen yerel kurumlar arası ortak afet/deprem tatbikatı sayısına bakıldığında, afet gönüllüleri için düzenlenen tatbikatlara katılımın hedeflendiği, planlanan 2 tatbikata katılım sağlandığı gözlemlenmiştir.⁶⁸ Bununla birlikte, yerel kurumların birlikte katıldığı ortak bir tatbikat yapılamamıştır.

Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılmasına dönük çalışmalar Tablo 22’de özetlenmiştir.

⁶⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 118.

⁶⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 180.

Tablo 22. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Mahalle bazlı risk haritalarının hazırlanma oranı	Yüzde	%0. “Afet Master Planı” hedeflenmiş ancak mesafe alınamamıştır.
2	Yağmur suyu drenaj hatlarının tamamlanma oranı	Yüzde	Sadece 0,26 km. 2025 yılı için 80 km hedef belirlenmiş ancak sadece 264 metre (0,2 km) yapılmıştır.
3	Acil durumlara uygun planlanmış toplanma alanı sayısı	Adet	26 Alan için ihtiyaç analizi yapıldı. Kent genelindeki 90 toplanma alanından Belediye sorumluluğunda olan 26 nokta için ihtiyaç analizi yapıldı. Uygulama dönük veriye ulaşılmadı.
4	Mahalle afet gönüllü birliği sayısı	Adet*Kişi	0 Adet. 2025 yılı için 2 adet gönüllü birlik kurulması hedeflenmiş ancak herhangi bir gerçekleştirme sağlanamamıştır.
5	Afet eğitimi alan kişi sayısı	Kişi	1.289 Kişi. 500 kişilik hedef aşılarak 1.289 kişiye farkındalık eğitimi verilmiştir.
6	İtfaiye ortalama müdahale süresi	Dk	Veri yok. 10.490 vakaya müdahale edildi. Ortalama müdahale süresine ilişkin veri yok.
7	Filoya dahil edilen itfaiye aracı sayısı	Adet	2 Araç. 21 araçlık alımı hedeflenmiş ancak 2 araç alınmıştır.
8	Belediye hizmet binalarını ve tesislerini güçlendirme oranı	Yüzde	AKOM Binasında %20 ilerleme. Genel bir güçlendirme verisine ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, AKOM binası projelendirme ve yapımında %10 hedefi aşılarak %20'ye ulaşılmıştır.
9	Ortak afet/deprem tatbikatı sayısı	Adet	0 Adet. Yerel kurumlarla ortak tatbikat yapmaya dair herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması alanındaki belediye performans alt hedefler bazında değerlendirildiğinde risk analizleri ve afet master planlarının hazırlanması alanında “çok düşük” bir performans sergilenmiştir. Yağmur drenaj hattı gibi önleyici altyapı çalışmalarında da benzer bir tablo vardır. Toplumsal farkındalığı artırma ve toplumun afetlere hazırlanması ve olası afetlere müdahale sürecine katılmasına yönelik hazırlık çalışmaları da benzer şekilde “çok düşük” seviyelerde kalmıştır. Afet anlarında çok kritik bir öneme sahip olan yerel kurumlar arası iş birliğini ve ortaklığını güçlendirmeye yönelik dikkate değer bir mesafe alınamamıştır.

Afet sonrası müdahale kapasitesini güçlendirmeye yönelik sınırlı düzeyde adımlar atılmıştır. Kapsamda personel kapasitesi, araç-ekipman altyapısı kısmen iyileştirilmiştir.

Afetlerin yol açtığı kayıpları azaltma konusunda en önemli adım AKOM planlama ve yapım sürecine başlanmış olmasıdır. Merkezin 2027 yılında tamamlanması beklenmektedir. Belediyenin afetler alanındaki performansı ana hizmetler bazında Tablo 23’de özetlenmiştir.

Tablo 23. Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Planlama ve yönetsel hazırlık (Gösterge 1)	★☆☆☆☆	1
Afetlere yönelik önleyici altyapı çalışmaları (Gösterge 2-3)	★☆☆☆☆	1
Toplumsal farkındalık ve katılım (Gösterge 4-5)	★☆☆☆☆	1
Müdahale kapasitesini güçlendirme (Gösterge 6-8)	★★☆☆☆	2
Kurumsal iş birliği ve koordinasyon (Gösterge 9)	★☆☆☆☆	1
Ortalama Skor		1,20

7. Çevresel Etkilerinin Azaltılması

Belediye çevresel etkilerin azaltılması alanında rutin çalışmaları sürdürmüştür. Bununla birlikte, bu alanda sınırlı bir ilerleme sağlanmıştır. 2025 yılı performansına genel olarak bakıldığında, katı atık yönetimi ve atık su arıtma alanında rutin çalışmaların sürdürüldüğü, ancak geri dönüşüm oranı, gürültü kirliliği ve gri su gibi kritik çevresel göstergelerde ciddi veri eksiklikleri ve zayıf performans bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Toplanan toplam atık miktarı

Düzenli depolama veya geri dönüşüme gönderilmek üzere toplanan toplam atık miktarına bakıldığında, il genelinde yaklaşık 1.400 ton/gün evsel atık toplanmış ve Entegre Katı Atık Tesisinde bertaraf edilmiştir.⁶⁹

Katı atık toplama hizmetinin sunulduğu nüfus oranı

Katı atık hizmetlerinin nüfusun yüzde kaçını kapsadığına ilişkin veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, TÜİK'in en son 2024 yılında yayınladığı verilere göre, Türkiye'de belediyelerin topladığı kişi başına katı atık miktarı 1,09 kilodur.⁷⁰ Diyarbakır'ın nüfusunun 2025 yılı itibarıyla 1.852.356 kişi olduğu dikkate alındığında, günlük üretilen atık miktarının 2.019 ton olması beklenir. Başka bir ifadeyle, Belediyenin katı atık toplama hizmetleri nüfusun yaklaşık %69,34'ünü kapsamaktadır.

Ayrıştırılan ve geri dönüşüme gönderilen katı atık oranı

Katı atıkların ayrıştırılması ve geri dönüşümüne ilişkin dikkate değer bir çalışma yapılmamıştır. 2025 yılı içerisinde 6,30 ton/gün ambalaj atığı toplanmıştır.⁷¹ Türkiye'de evsel atıkların yaklaşık %24,9'unun kâğıt-karton (%8,7), plastik (%10,0, metal (%1,5) ve camdan (%4,7) oluştuğu⁷² ve Diyarbakır'da 1.400 ton/gün katı atık toplandığı dikkate alındığında potansiyel

⁶⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 60.

⁷⁰ [Atık İstatistikleri - 2024 - Veri Portalı - TÜİK](#), erişim tarihi: 19 Haziran 2026.

⁷¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 73.

⁷² Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, *Ulusal Atık Yönetimi Stratejisi ve Planı 2025-2035*, Ankara, s. 30. Bkz.: [UAYP 27.08.2025](#), erişim tarihi: 19 Haziran 2026.

348,6 ton ayrıştırılabilir ve geri dönüştürülebilir atığın sadece 6,3 tonu, yani %1,8'i toplanmaktadır.

Yerinde ayrıştırma esas olarak ilçe belediyelerinin yetki ve sorumluluğu altındadır. Bununla birlikte karma toplanan atıkların ayrıştırılmasına dair çalışmalar büyükşehir belediyelerinin yönetiminde olan düzenli depolama sahalarında yapılmaktadır. Diyarbakır'da Entegre Katı Atık Yönetim Tesisinde herhangi bir ayrıştırma ve geri dönüşüm çalışması yapılmamaktadır.

Bununla birlikte, Entegre Katı Atık Yönetim Tesisinde depolanan atıklardan elektrik üretimi yapılmaktadır. Mevcut durumda, Bağlar ilçesi Karacadağ mevkiinde kurulan Entegre Katı Atık Yönetim (EKAY) Tesisinde şehrin atıklarından oluşan metan gazından elektrik enerjisi üretilmektedir. 5 Haziran 2021 yılında başlayan elektrik üretimi çalışması sürmektedir. Tesis bünyesinde oluşan metan gazından yaklaşık 5 MW elektrik enerjisi üretilmektedir.⁷³

Sıfır atık alanında destek verilen ilçe belediyesi sayısı

Belediye verileri içerisinde ilçe belediyelerine yönelik sıfır atık desteğine dair doğrudan veri yoktur. Yine, İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Dairesi'nin faaliyetleri arasında katı atıkların yerinde ayrıştırılması, toplanması ve geri dönüşümünden birinci derecede sorumlu olan ilçe belediyelerine destekten bahsedilmemektedir.

Atık su hizmetlerinden faydalanan toplam nüfus oranı

Diyarbakır'da 2025 yılı itibarıyla 4 adet ileri biyolojik arıtma tesisi, 1 adet biyolojik arıtma tesisi ve 1 adet paket arıtma tesisi bulunmaktadır. Yaklaşık 31,86 milyon metreküp/yıl atık su bu tesislerde arıtılmaktadır. Kişi başına arıtılan atık su miktarı 104,6 litre/gündür. Yaklaşık bir milyon 56 bini merkez atık su arıtma tesisinden olmak üzere toplam 1,17 milyon kişi atık su arıtma tesislerinden faydalanmaktadır. Bu Diyarbakır nüfusunun yaklaşık %63,19'una denk gelmektedir.⁷⁴

Gri su kullanımının sağlandığı bina/site sayısı

Atık Su Geri Kazanımı başlığı altında "arıtılan suların tarımsal sulama veya sanayide yeniden kullanımı için 'Gri Su' projelerinin fizibilite çalışmalarına başlanması" 2025 yılı önerileri

⁷³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 60.

⁷⁴ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 58.

içerisinde yer almıştır.⁷⁵ Bununla birlikte 2025 yılı içerisinde tuvalet dışındaki kullanımlardan gelen, daha az kirletici ve patojen içeren gri suyun yeniden kullanımına yönelik bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.

Gürültü Eylem Planı

Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi performans tablosunda (PG9.2.5) “Gürültü Eylem Planı”nın hazırlanma oranı hedefi %40 iken gerçekleşme %6 olarak kaydedilmiştir.⁷⁶

Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki Belediye çalışmaları Tablo 24’te özetlenmiştir.

Tablo 24. Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki çalışmalar

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Toplanan toplam atık miktarı	Ton/gün	1.400 Ton/Gün. Kent genelinde toplanan günlük yaklaşık 1.400 ton evsel atık Entegre Katı Atık Tesisinde bertaraf edilmektedir.
2	Katı atık toplama hizmetinin sunulduğu nüfus oranı	Yüzde	%69,34. (Kentsel Odaklı). 17 ilçenin tamamında atık yönetimi ve aktarma istasyonu (Merkez, Ergani, Silvan) çalışmalarıyla toplama hizmeti organize edilmiştir.
3	Ayrıştırılan ve geri dönüşüme gönderilen katı atık oranı	Yüzde	%1,8. Günlük 6,3 ton ambalaj atığı toplanmaktadır. Bu potansiyel ambalaj atıklarının sadece %1,8’ine denk gelmektedir.
4	Sıfır atık alanında destek verilen ilçe belediyesi sayısı	Adet	0 İlçe Belediyesi. İlçe belediyeleriyle sıfır atık konusunda ortak bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.
5	Atık su hizmetlerinden faydalanan toplam nüfus oranı	Yüzde	%63,19. İl nüfusunun yaklaşık %63,19’u doğrudan atık su arıtma hizmetinden faydalanmaktadır. Yıl içinde 31,8 milyon metreküp atık su arıtılmıştır.
6	Gri su kullanımının sağlandığı bina/site sayısı	Adet	0. Bina/site. 1 Gri su projenin uygulandığı herhangi bir bina ya da site bilgisine erişilememiştir.
7	Gürültü eylem planının varlığı	Var/Yok	%6 Başarı. Gürültü Eylem Planı’nın 2025 yılı hazırlanma hedefi %40 iken, gerçekleşme oranı %6 seviyesinde kalarak "düşük" performans göstermiştir.

⁷⁵ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 205.

⁷⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 179.

Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki alt hedeflere ve hizmetler bakımından bakıldığında katı atık yönetim ve atık su yönetimi alanında “orta” düzeyde, sıfır atık çalışmalarında “çok düşük” düzeyde, “gürültü kirliliğini” azaltma alanında ise “düşük” düzeyde bir performansın olduğu gözlemlenmiştir.

Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki Belediye performansı Tablo 25’te özetlenmiştir.

Tablo 25. Çevresel etkilerin azaltılması alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Katı atık yönetimi (Gösterge 1-2)	★★★★☆☆	3
Sıfır atık çalışmaları (Gösterge 3-4)	★☆☆☆☆	1
Atık su yönetimi (Gösterge 5-6)	★★★★☆☆	3
Gürültü kirliliğini azaltma (Gösterge 7)	★★☆☆☆☆	2
Ortalama Skor		2,25

8. Güvenli, Kapsayıcı ve Erişilebilir Yeşil Alanlar

Belediye 2025 yılında yeşil alanların niceliği ve bakımı (park yenileme, ağaçlandırma, kent mobilyası artışı) konularında oldukça başarılı bir operasyonel performans sergilemiştir. Özellikle hedefin 3 katı parkın (32 adet) bakımının yapılması ve 570 bin m²'lik ağaçlandırma başarısı dikkat çekicidir. Ayrıca su tasarrufu sağlayan kurakçıl peyzaj ve sulama verimliliğinde hedefler aşılmıştır.

Buna karşın, hedefin özünü oluşturan “kapsayıcılık ve erişilebilirlik” bileşeninde ciddi bir zafiyet bulunmaktadır. 10 adet hedeflenen duysal/engelsiz parktan sadece 1 tanesinin yapılması, dezavantajlı grupların yeşil alanlara erişimi konusundaki stratejik eksikliği ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, kentsel dijitalleşmenin bir parçası olan ücretsiz Wi-Fi alanlarının yaygınlaştırılması hedefinde de geride kalınmıştır.

Kişi başına düşen kentsel yeşil alan artışı

Uluslararası standartlar bakımından önemli bir veri olan kişi başına düşen yeşil alan miktarı verisine ulaşamamıştır. Mevcut yeşil alan envanterine dair net bir veri bulunmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) asgari 9 m² standart önerirken, AB uygulamalarında bu alan 26 m² olarak belirlenmiştir.⁷⁷

2025 yılı içerisinde toplam 400.000 m² alanın ağaçlandırılması planlanmış, hedef aşılarak 570.474 m² alana ulaşılmıştır.⁷⁸ TÜİK 2025 kent-kır sınıflamasına göre Diyarbakır’da nüfusun yaklaşık %74,96’sı (1.388.580 kişi) kentsel alanlarda, %25,04’ü ise (463.776 kişi) kırsal alanlarda yaşıyor. Bu veri dikkate alındığında kentsel alanlarda kişi başına artırılan yeşil alan miktarı 0,41 metrekaredir.

Yenilenen park sayısı

Park ve Bahçeler Dairesi performans tablosunda (PG9.5.3) bakımı yapılacak park sayısı hedefi 12 iken gerçekleşme 32 olarak kaydedilmiştir. Bununla birlikte, 10 parkın duysal parka

⁷⁷ Hassan, Yaseen N., and Sándor Jombach. 2026, “Urban Green Space per Capita for Sustainable and Equitable Urban Planning: A Systematic Review and Bibliometric Analysis”, *Land* 15, no. 1: 29. <https://doi.org/10.3390/land15010029>.

⁷⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 60.

dönüştürülmesi hedeflenmiş ancak sadece 1 parkta bu dönüşüm sağlanmıştır.⁷⁹ Duyusal parklar tanımı kapsayıcı oyun alanlarını içeren; çocukların görme, işitme, dokunma, koklama ve denge gibi temel duyularını aktif olarak kullanmalarına imkân tanıyan yeni nesil park tasarımları için kullanılmaktadır.

Hizmete açılan yeni park ve rekreasyon alanı sayısı ve büyüklüğü

Yıl içinde 7 yeni rekreasyon alanı planlanmış, 3 tanesi tamamlanabilmiştir.⁸⁰ Söz konusu alanların yeri ve büyüklüğüne ilişkin veriye ulaşılmamıştır.

Dikilen ağaç, çalı çiçek sayısı

Kent genelinde 7.601 ağaç, 67.170 çalı ve 313.283 çiçek dikilmiştir. Belediyenin 15 bin m² alana sahip fidanlık ve sera alanının üçte bir oranında büyütülerek 20 bin m² çıkarılması hedeflenmiş, ancak sadece 288 m² genişleme sağlanabilmiştir.⁸¹

Parklarda yapılan çocuk oyun alanı, spor aletleri, kent mobilyaları sayısı

Parklardaki sosyal ve sportif donatı alanlarını iyileştirmeye dair hedefler çok sınırlı tutulmuştur. Bununla birlikte sınırlı hedeflere de tam olarak ulaşılamamıştır. Yıl içerisinde 665 olan mevcut oyun grubu, fitness/spor alanları ve kent mobilya gruplarında 400 adet artış hedeflenmiş, 385'i gerçekleştirilmiştir.⁸²

Yağmur suyu hasadı kullanılan park sayısı

Belediye raporlarında parklarda yağmur suyu hasadına dair özel bir veriye ulaşılamamıştır. Bu konuda yer verilen tek bilgi bir belediye binasında yağmur suyu hasadı sisteminin kurulmuş olmasıdır.⁸³

⁷⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 155.

⁸⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 155.

⁸¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 94, 154.

⁸² Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 179.

⁸³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 187.

Akıllı sulama sistemine sahip yeşil alan miktarı

Akıllı sulama sistemine sahip yeşil alan miktarı raporlanmamıştır. Ancak Park ve Bahçeler Dairesi, refüjlerde sulama su tüketiminin 8 litre/m²'den 7,5 litre/m²'ye düşürülmesi hedeflenmiş, 3,66 litre/m² tüketim ile hedefe ulaşılmıştır.⁸⁴ Su tüketiminde başarılı bir azaltım sağlanmıştır.

Ücretsiz Wi-Fi hizmetinden yararlanan kullanıcı

Kent genelinde mevcut 8 ücretsiz Wi-Fi erişimi ve canlı kent kamerası sayısının 12 artırılarak 20'e çıkarılması hedeflenmiş ancak kentin 3 işlek noktasında bu hizmet sağlanmıştır.⁸⁵ Söz konusu hizmetten faydalanan kullanıcı sayısına ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır.

Asgari yeşil alan standardını sağlayan mahalle sayısı

Diyarbakır'da yeşil alanların mekânsal dağılımına ilişkin bir veriye ulaşılmamıştır. Kent genelinde yeşil alanları erişilebilir ve kapsayıcı kılmak, kent yoksullarının yeşil alana erişim hakkını sağlamak açısından yeşil alanların mekânsal dağılımına ilişkin veri ve bilgilerin üretilmesi gerekmektedir. Belediye verileri içerisinde mahalle veya ilçe bazlı ölçümler yerine genel ağaçlandırma ve bakım metrajları sunulmuştur.

2025 döneminde Naturapark (yaklaşık 300 bin m²) ve Mezopotamya Kent Parkı (yaklaşık 212 bin m²) gibi dev projeler planlanmış ve yeşil alan miktarının artırılması hedeflenmiştir. Bununla birlikte her iki park da orta ve üst sınıfların yaşadığı Kayapınar ilçesinde bulunmakta ve kent yoksullarının yoğunlaştığı Bağlar ve Sur ilçesinden çok uzaktadır. Bu bölgelerde oturan dezavantajlı grupların yürüyerek bu alanlara ulaşması imkansızdır.

Tam erişilebilir (engelli dostu) park sayısı

Bu alanda herhangi bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.

Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik Belediye çalışmaları Tablo 26'da özetlenmiştir.

⁸⁴ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 154.

⁸⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 176.

Tablo 26. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik belediye çalışmaları

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Kişi başına düşen kentsel yeşil alan artışı	m ²	570.474 m² Toplam Ağaçlandırma. 400 bin m ² hedefi aşarak 570 bin m ² 'den fazla alan ağaçlandırılmıştır. Kentsel alanlarda kişi başına düşen yeşil alan miktarı 0,41 m ² kadar artırılmıştır.
2	Yenilenen park sayısı	Adet	32 Park. 2025 yılı için 10 parkın bakımı/yenilenmesi hedeflenmişken, 32 parkta çalışma yapılarak hedef %300 oranında aşılmıştır.
3	Hizmete açılan yeni park ve rekreasyon alanı sayısı	Adet	3 Rekreasyon Alanı. Yıl içinde 7 yeni rekreasyon alanı planlanmış, 3 tanesi tamamlanabilmiştir.
4	Dikilen ağaç, çalı çiçek sayısı	Adet	7.601 Ağaç. Kent genelinde 7.601 ağaç, 67.170 çalı ve 313.283 çiçek toprakla buluşturulmuştur.
5	Parklarda yapılan çocuk oyun alanı, spor aletleri, kent mobilyaları sayısı	Adet	385 Adet. 400 adet artış hedeflenmiş, 385 adet oyun grubu ve mobilya montajı yapılmıştır.
6	Yağmur suyu hasadı kullanılan park sayısı	Adet	0 Park. Parklarda yağmur suyu kullanımına ilişkin herhangi bir çalışma verisine ulaşılamamıştır. Bununla birlikte 1 Belediye binasında yağmur suyu hasadı sistemi kurulmuştur.
7	Akıllı sulama sistemine sahip yeşil alan oranı	Yüzde	Verimli Sulama (3,65 lt/m²). Akıllı sulama ve kurakçıl bitki kullanımıyla refüjlerdeki su tüketimi metrekare başına 8 litreden 3,65 litreye düşürülmüştür.
8	Ücretsiz Wi-Fi hizmetinden yararlanan kullanıcı	Kişi	3 Aktif Nokta. Kişi sayısı verisi yok. 20 Wi-Fi alanı hedefinden 3'ü (Kentin en işlek noktaları) hayata geçirilmiştir. Kullanıcı sayısı net olarak belirtilmemiştir.
9	Asgari yeşil alan standardını sağlayan mahalle sayısı		Veri Yok. Belediye verilerinde mahalle veya ilçe bazlı ölçümler yerine genel ağaçlandırma ve bakım metrajları sunulmuştur.
10	Tam erişilebilir (engelli dostu) park sayısı		0 Adet. Bu alanda herhangi bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.

Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik çalışmalar alt hedefler bazında ele alındığında yeşil alan miktarını artırmaya dönük çalışmalarda “yüksek”, sürdürülebilirliğini sağlamaya dönük çalışmalarda “orta”, güvenli yeşil alanlar ile sosyal ve sportif donatılarda “düşük” düzeyde performans sağlanmıştır. Bu alandaki en zayıf performans ise “erişilebilirlik ve kapsayıcılık” sahasında görülmüştür. Yeşil alanların erişilebilirliğini ve kapsayıcılığını artırmaya dönük çalışmalarda Belediye performansı “çok düşük” düzeyde kalmıştır.

Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlar hedefine yönelik Belediye performansı Tablo 27’de özetlenmiştir.

Tablo 27. Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara yönelik belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Yeşil alan hizmetleri (Gösterge 1-4)	★★★★☆	4
Sosyal ve sportif donatılar (Gösterge 5)	★★☆☆☆	2
Sürdürülebilirlik (Gösterge 6-7)	★★★★☆	3
Güvenli yeşil alanlar (Gösterge 8)	★★☆☆☆	2
Erişilebilir ve kapsayıcı yeşil alanlar (Gösterge 9-10)	★☆☆☆☆	1
Ortalama Skor		2,40

9. Kentsel, Kırsal ve Kentsel Çevre Arasındaki Bağlantıların Desteklenmesi

Belediye kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki sosyoekonomik bağlantıları güçlendirme alanında genel olarak orta düzeyde bir performans sergilemiştir. Kırsal alanı güçlendirmeye yönelik çalışmalarda yol, içme suyu ile tarımsal desteğe yönelik sulama kanalları ve gölet yapımlarında görece iyi performans sergilenmiştir. Fiziksel altyapının önemli bir bileşeni olan kanalizasyon hizmetleri alanında orta düzeyde bir başarı sağlanmıştır. Öte yandan, kırsal mahallere yönelik toplu taşıma hizmetlerinin sunumu, tarım ve hayvancılığın desteklenmesi, kırsal ekonominin doğrudan güçlendirilmesi, kırsal alanlarda kültür-sanat, sağlık ve eğitim gibi genel belediye hizmetlerinin artırılması gibi alanlarda zayıf bir performans sergilenmiştir.

Bu alandaki Belediye çalışmaları ana göstergeler bazında aşağıda özetlenmiştir.

Kırsal mahallelerde yenilenen ve bakımı yapılan yol uzunluğu

Kent merkezi genelinde 5 km yeni imar yolu açılması ve kent merkezindeki toplam yol ağının %3'ünün rehabilite edilmesi amaçlanmıştır. Uygulamada hedefler aşılmış, 6,35 km yeni imar yolu açılmış ve mevcut yol ağının %21,52'si (41 km) yenilenmiştir.⁸⁶

Öte yandan, kırsal mahallelerde toplam 232 km kırsal yolda birinci ve ikinci kat asfalt kaplama çalışması tamamlanmıştır. Bu çalışmalarla kırsal mahallelerde bulunan yol ağının %4,20'si yenilenmiştir. Bu alanda belirlenen hedefin (%3) üzerine çıkmıştır. Ayrıca kırsal mahallelerin yol ağının %2'sinde bakım-onarım çalışması yapılması planlanmış, uygulamada %35,96'a erişilmiştir.⁸⁷

Kırsal mahallelerde yenilenen kaldırım ve parke taşları

Kırsal yerleşim alanlarında yaya ulaşımını güvenli hale getirmek amacıyla 102 bin m² kilitli parke taşı döşenmiştir.⁸⁸ Belediyenin faaliyet raporlarına göre, 2024 yılında yaklaşık 380 bin

⁸⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 104, 174.

⁸⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 104, 174.

⁸⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 104, 174.

m²,⁸⁹ 2023 yılında ise 800 bin m² parke taşı döşendiği⁹⁰ dikkate alındığında, bu alandaki performansın düşük kaldığı söylenebilir.

Kesintisiz içme suyuna erişen kırsal ilçe nüfus oranı

Diyarbakır'ın 10 ilçesinde bulunan toplam 21 içme suyu arıtma tesisinde 383.932 metreküp/gün su arıtılmakta ve 1.431.253 kişiye hizmet verdiği tahmin edilmektedir. Diyarbakır'ın toplam nüfusunun 2025 yılı itibariyle 1.852.356 kişi olduğu dikkate alındığında, bu toplam nüfusun %77,3'ünün arıtılmış temiz suya eriştiğini göstermektedir.

Arıtma tesislerinin mekânsal dağılımına bakıldığında 4 merkez ilçede yaşayan toplam 1.187.169 kişiden 1.165.799'u (%98,2) arıtılmış temiz su hizmetlerine erişmektedir. Buna karşın, 13 kırsal ilçede yaşayan 665.187 kişinin sadece 265.545'i (%39,9) arıtılmış temiz suya erişmektedir. Kırsal ilçelerde içme suyu hizmetinin kapsamı sınırlı olsa da hizmetin sunulduğu alanlarda kişi başına düşen içme suyu miktarı 223 litre/gündür.

Kırsal ilçe ve mahallelerde yaşayan vatandaşların temiz suya erişimini artırmaya yönelik çalışmalara bakıldığında, yeni yapılan toplam yaklaşık 88 km içme suyu şebekesinin 68 km'si 13 kırsal ilçede yapılmıştır.⁹¹ 47 kırsal mahalleye ilk kez içme suyu götürülmüş ve 3.452 hanenin içme suyuna erişimi sağlanmıştır.⁹² Ayrıca kırsal ilçelerde 10 km içme suyu hattının yenilenmesi hedeflenmiş, uygulamada bu rakam 22 km'ye ulaşmıştır.⁹³

Öte yandan, 2025 yılı içerisinde yeni su kaynaklarının temin edilmesi için 126 sondaj kuyusu açılması planlanmış, ancak bu alanda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Buna karşın içme suyu arıtma tesislerinin kapasitesini güçlendirme hedefiyle iki kırsal ilçede tesis yapımı planlanmış ve her ikisi de yapılmıştır.⁹⁴

İçilebilir suyun kalitesini ve sürekliliğini sağlamak hedefiyle 630 mahallede klorlama sisteminin kurulması planlanmış, sadece 20 mahallede çalışma tamamlanmıştır. Yine, merkez

⁸⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2024 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 77.

⁹⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2023 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 85.

⁹¹ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 89.

⁹² [DİSKİ, 12 ilçede 47 kırsal mahalleye ilk kez içme suyu sağladı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran 2026.

⁹³ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 187.

⁹⁴ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 89, 186.

ilçelerde 35 adet ve kırsal ilçelerde 23 adet olmak üzere 58 adet içme suyu deposu yapımı planlanmış, ancak sadece 3 depo kırsal ilçelerde yapılmıştır. Yarıısı kırsal ilçelerde olmak üzere 70 su deposunun yenilenmesi hedeflenmiş, ancak merkezde 2, kırsal mahallelerde ise 6 depo yenilenebilmiştir.⁹⁵

Kırsal mahallelerde döşenen kanalizasyon hattı uzunluğu

2025 yılı içerisinde il genelinde yaklaşık 30,08 km 4 merkez ilçede ve 19,33 km 13 kırsal ilçede olmak üzere toplam 50,01 km kanalizasyon hattı yenilenmiş ya da yeni yapılmıştır. Yıl sonu itibarıyla il genelinde bulunan toplam kanalizasyon şebekesi uzunluğu 2.615 km'ye çıkmıştır.⁹⁶ Toplam kanalizasyon hattının yaklaşık 1.210 km'si (%46,27) şehir merkezinde, 1.405 km'si (%53,73) ise kırsal ilçelerdedir.

Kırsal mahallelerde yapılan sulama kanalı uzunluğu

Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığından alınan verilere göre 2025 yılında Hani, Kulp, Lice, Çermik, Çüngüş, Kocaköy, Dicle ve Ergani ilçelerinde yürütülen 3 proje kapsamında 48,31 km açık kanal ve 40,34 km kapalı sulama sistemi olmak üzere toplam 88,64 km sulama kanalı yapılmıştır. Bu kanallardan toplamda yaklaşık 22 bin dekarlık arazinin sulanması sağlanmış ve 5.067 çiftçi faydalanmıştır. 2024 yılında yaklaşık 81 km uzunluğunda sulama kanalı yapıldığı⁹⁷ dikkate alındığında bu alanda istikrarlı bir çalışmanın olduğu söylenebilir.

Kırsal mahallelerde yapılan gölet sayısı

Hayvancılığı desteklemek amacıyla 25 göletin yenilenmesi ve bakımı hedeflenmiş, uygulamada 47 gölet yenilenmiş, 102 yeni gölet için ise projelendirme süreci başlatılmıştır. Bu çalışmayla 65 binden fazla hayvanın suya erişimi iyileştirilmiştir. Tarımsal amaçlı sulama ve hayvan içme suyu hizmetinden 1.000 çiftçinin faydalanması hedeflenmiş, 1.500 çiftçiye ulaşılmıştır.⁹⁸ Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığından alınan verilere göre ayrıca yaz aylarında

⁹⁵ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 186-188.

⁹⁶ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 10, 89.

⁹⁷ [Eş Başkanlar, bir yıllık faaliyet raporunu açıkladı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran 2026.

⁹⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 48, 89, 143.

6 su tankerinin kiralanması sağlanarak toplamda 50 yaylada 400 bine yakın hayvanın içme suyu ihtiyacı giderilmiştir.

Kırsal mahallelerde açılan yeni toplu ulaşım hattı sayısı

2025 yılı içerisinde 5 yeni güzergahla toplu taşıma hizmet alanının genişletilmesi hedeflenmiştir. Uygulama sürecinde 25 yeni güzergâh açılarak belirlenen hedefler aşılmıştır.⁹⁹ Belediye verileri içerisinde 2025 yıl içerisinde toplam güzergâh sayısına erişilememiştir. Bununla birlikte Haziran 2026 tarihi itibarıyla 109 toplam güzergâh ve 1.051 durak bulunmaktadır.¹⁰⁰ Bu veriler dikkate alındığında 2025 yılı içerisinde il genelindeki güzergâh sayısında dikkate değer bir artış sağlandığı söylenebilir.

Bu artışların hangi alanlarda olduğuna bakıldığında, Belediye web sitesinde yayınlanan haberlere göre bu hatlardan en az 4'ü Çınar,¹⁰¹ Ergani (2),¹⁰² Silvan¹⁰³ çevre ilçelerinde açılmıştır. Bu yeni güzergahların en az %16'sının ilçelere yönelik hizmet verdiğini göstermektedir.

Kentsel-kırsal bütünleşmeyi amaçlayan proje sayısı

Kırsal ekonomiyi güçlendirmek için 25 projenin yürütülmesi planlanmış, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.¹⁰⁴

⁹⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 177.

¹⁰⁰ [Ulaştırma Hizmetleri | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 16 Haziran 2026.

¹⁰¹ [Zerzevan Kalesi'ne toplu taşıma güzergahı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran 2026.

¹⁰² [Ergani'de 14 mahalleyi kapsayan yeni güzergah oluşturuldu | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran 2026; [Toplu taşımada 2 yeni güzergah oluşturuldu | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran, 2026.

¹⁰³ [Eş Başkan Bucak, Silvan Belediyesi'ni ziyaret etti, 14 mahallenin toplu ulaşım güzergahını inceledi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 20 Haziran 2026.

¹⁰⁴ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 194.

Üretici pazarı kurulma günü sayısı

Belediyenin faaliyet raporda “ilçe ve kent merkezinde doğal tarım pazarlarının kurulum hizmetleri” faaliyet alanları içerisinde tanımlanmış,¹⁰⁵ ancak performans tablolarında 2025 yılında bu alanda yapılan çalışmalara ilişkin herhangi bir veriye yer verilmemiştir.

Belediyenin tarımsal destek sunduğu üretici sayısı

Doğrudan üretici desteği kapsamında 100 küçük çiftçi ve üreticinin desteklenmesi hedeflenmiş ancak sadece 1 kişiye bu destek sunulmuştur.¹⁰⁶

Kırsal alanda mali destek sağlanan kooperatif/birlik sayısı

Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı 2025 yılında 10 kooperatif/birlik için destek sunmayı planlamış, ancak sadece 3 kooperatife/birliğe destek sunulmuştur.¹⁰⁷

Mobil hizmet sağlanan kırsal mahalle sayısı

Çoğunlukla kentsel alanlarda yoğunlaşan genel belediye hizmetlerinin kırsal mahallelere ne düzeyde götürüldüğüne bakıldığında, gezici araç ve ekiplerle özellikle kültür, sağlık ve eğitim alanında hizmetlerin kırsal mahallelere götürülmesine yönelik planlar yapılmıştır. Bu kapsamda, Gezici Tiyatro Günleri kapsamında 13 ilçede 14 çocuk oyunu sahnelenmiş, 14 jonglör gösterisi düzenlenmiş ve toplam 4.900 seyirciye ulaşılmıştır. Ayrıca düzenlenen Gezici Köy Şenlikleriyle yaklaşık 5.000 kişi tiyatroyla buluşturulmuştur.¹⁰⁸ Bir gezici sağlık ekibinin kurulması planlandığı gibi sağlanmış, ancak 1.200 kadının sağlık taramasından geçirilmesi hedeflenirken sadece 188 kişiye ulaşılmıştır.

¹⁰⁵ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 24.

¹⁰⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 194.

¹⁰⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 143, 194.

¹⁰⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 84.

Yapılan/yenilenen ve destek sunulan taziye evi sayısı

İl genelinde 17 ilçedeki kırsal mahallelerde bulunan taziye evlerine toplam 381 adet sedir ve 762 masa desteği sunularak fiziksel koşullar iyileştirilmiştir. Bu destekten kaç taziye evinin destek aldığına ilişkin veriye ulaşılamamıştır.¹⁰⁹

Kırsaldan kente göçü azaltmak için uygulanan proje sayısı

Kırdan kentte doğru göçü engellemek amacıyla “doğduğum yerde doyuyorum” gibi projelerin hayata geçirilmesi planlanmış, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.

Kır-kent, kent ve kent çevresi arasındaki sosyoekonomik bağları güçlendirmeye yönelik Belediye çalışmaları Tablo 28’de özetlenmiştir.

¹⁰⁹ [DBB’den kırsal mahallelerin taziye evlerine masa ve sedir desteği | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 21 Haziran 2026.

Tablo 28. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların güçlenmesi alanındaki belediye çalışmaları

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Kırsal mahallelerde yenilenen yol uzunluğu	km	232 km. Kırsal mahallelerde 232 km yol asfaltla yenilenmiştir. Kırsal mahallelerin yol ağının %4,3'ü yenilenmiştir. Ayrıca kırsal yol ağının %35,96'sında bakım ve onarım çalışması yapılmıştır.
2	Kırsal mahallelerde yenilenen kaldırım ve parke taşları	m ²	102.000 m ² . Kırsal yerleşim alanlarında yaya ulaşımını güvenli hale getirmek amacıyla 102 bin metrekare kilitli parke taşı döşenmiştir.
3	Kırsal mahallelerde yeni döşenen ve yenilenen içme suyu hat uzunluğu	km	90 km. Toplamda 68 km içme suyu hattı döşenmiş, 22 km hat yenilenmiştir.
4	Kırsal mahallelerde döşenen kanalizasyon hattı uzunluğu	km	20 km. Kırsal mahallelerde toplamda yaklaşık 20 km kanalizasyon hattı inşa edilmiştir.
5	Kırsal mahallelerde yapılan sulama kanalı uzunluğu	km	88,64 km. Toplamda 8 ilçede yapılan sulama kanallarından 5.067 çiftçi doğrudan faydalanmıştır.
6	Kırsal mahallelerde yapılan gölet sayısı	Adet	46 Adet. Hayvancılığı desteklemek amacıyla 46 gölet yenilenmiş, 102 yeni gölet için ise projelendirme süreci başlatılmıştır.
7	Kırsal mahallelerde açılan yeni toplu ulaşım hat sayısı	Adet	4 Güzergâh. 25 Yeni toplu ulaşım güzergahının 4'ü Çınar, Ergani ve Silvan ilçelerine yönelik oluşturulmuştur.
8	Kentsel-kırsal bütünleşmeyi amaçlayan proje sayısı	Adet	0 Proje. 25 projenin yapılması planlanmış ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
9	Üretici pazarı kurulma günü sayısı	Gün	0 Gün. Belediye hizmetleri içerisinde üretici pazarlarının kurulumu bir hizmet alanı olarak tanımlanmış, ancak bu alanda herhangi bir faaliyet yapılmamıştır.
10	Belediyenin tarımsal destek sunduğu üretici sayısı	Kişi	1 Kişi. Doğrudan 100 üreticinin desteklenmesi planlanmış, ancak bu destek 1 kişi ile sınırlı kalmıştır.
11	Kırsal alanda desteklenen kooperatif/birlik sayısı	Adet	3 Kooperatif/Birlik. Kırsal hizmetler kapsamında 20 kuruluşa destek verilmesi planlanmış, ancak uygulamada 3'üne destek sunulabilmiştir.
12	Mobil hizmetle erişilen kişi sayısı.	Kişi	10.088 Kişi. Gezici kültür ve sağlık ekipleriyle 9.900 kişinin kültür ve sanat hizmetlerine, 188 kadının sağlık hizmetine erişimi sağlanmıştır.
13	Yapılan/yenilenen taziye evi sayısı	Adet.	0 Adet. 17 ilçede kırsal mahallelerde bulunan taziye evlerine toplam 381 adet sedir ve 762 adet masa desteği sunularak fiziksel koşullar iyileştirilmiştir.
14	Kırsaldan kente göçü azaltmak için uygulanan proje sayısı	Adet	0 Adet. Göçü engellemek amacıyla “doğduğum yerde doyuyorum” gibi projelerin hayata geçirilmesi planlanmış, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.

Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki sosyal ve ekonomik bağlantıların güçlendirilmesine yönelik Belediye hizmetlerine alt-hedefler bazında bakıldığında, kırsal alanlardaki yol ve içme suyu ile tarım-hayvancılık altyapısı çalışmalarında “yüksek”, kanalizasyon çalışmalarında “orta”, kır-kent mobilitesi ile kültür-sanat, sağlık ve sosyal hizmetlerinde “düşük” bir performansın sergilendiği görülmektedir. Belediyenin tarım ve hayvancılığı güçlendirmeye yönelik destekleri “çok düşük” bir seviyede kalmıştır.

Belediyenin kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki sosyal ve ekonomik bağlantıları güçlendirmeye yönelik çalışmalarda gösterdiği performans Tablo 29’da özetlenmiştir.

Tablo 29. Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların güçlenmesi alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Kırsal alandaki yol çalışmaları (Gösterge 1-2)	★★★★☆	4
Kırsal alandaki içme suyu çalışmaları (Gösterge 3)	★★★★☆	4
Kırsal alandaki kanalizasyon çalışmaları (Gösterge 4)	★★★☆☆	3
Tarım ve hayvancılık altyapısı (sulama kanalları, göletler) (Gösterge 5-6)	★★★★☆	4
Kır-kent mobilitesini destekleme (Gösterge 7)	★★☆☆☆	2
Tarım ve hayvancılık destekleri (Gösterge 9-11)	★☆☆☆☆	1
Kırsal alandaki sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler (Gösterge 12-13)	★★☆☆☆	2
Göç önleyici çalışmalar (Gösterge 14)	★☆☆☆☆	1
Ortalama Skor		2,63

10. Entegre Afet Risk Yönetimi ve İklim Değişikliğine Uyum

Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum konusunda Belediyenin genel performansı orta düzeydedir. Belediye 2025 yılında Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planını (SECAP) hazırlayarak iklim değişikliğine uyum konusunda stratejik bir temel oluşturmuştur. Bununla birlikte plan ilk çeyrekte hazırlanmasına rağmen takip eden 9 ayda nasıl bir ilerleme sağlandığına ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Bu konuda sistematik ve ölçülebilir bir izleme sisteminin kurulmadığı gözlemlenmiştir. Yine, planlama çalışmaları SECAP ile sınırlı kalmış ve afet yönetimi, imar planlarının iklim odaklı revizyonu gibi çalışmalarda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.

Su yönetimi alanında gösterilen performans orta düzeydedir. Yeşil altyapı, havza alanlarının korunması, yeni su kaynaklarının temini, fizik su kayıplarının önlenmesi gibi alanlarda sınırlı ilerleme sağlanmıştır.

İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği ile farkındalık ve toplumsal katılım alanında “düşük” performans sergilenmiştir.

Belediyenin afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanındaki çalışmaları ve performansı göstergeler bazında aşağıda özetlenmiştir.

İklim Eylem Planının Varlığı

DBB, Litvanya Merkezi Proje Yönetim Ajansı (CPMA) teknik desteğiyle Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) hazırlamıştır. Plan kapsamında Diyarbakır'ın 2030 yılına kadar karbon emisyonlarını %40 azaltma taahhüdü bulunmaktadır.¹¹⁰

Afet Master Planının Varlığı

Belediyenin mevcut durumda bir Afet Master Planı yoktur. 2025 yılında Afet Master Planının hazırlanmasına yönelik çalışmaların başlatılması ve %10 oranında mesafe alınması planlanmış, ancak bu konuda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.

¹¹⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 59.

Bütüncül “Dirençli Şehir” stratejik planının varlığı

Belediyenin stratejik planında yer alan 9 temanın üçüncüsü afetlere ayrılmıştır. Bu stratejik amaca yönelik 6 stratejik hedef belirlenmiştir. Afet Master Planı hazırlamaya yönelik çalışmalarda mesafe alınamasa da Sürdürülebilir Enerji ve İklim Uyum Planında afet yönetimi dikkate alınmıştır.

Yeşil altyapı ve doğa temelli çözüm projesi sayısı

2025 yılı içerisinde iklim değişikliğe uyum kapsamında 3 proje hayata geçirilmiştir.

Kurakçıl Peyzaj uygulamalarıyla kavşak alanlarında bitki dönüşümleri yapılarak su tüketimi azaltılmıştır. Bu alanlarda toplam kavşakların %2'sinde kurakçıl bitki dönüşümü hedeflenmiş ve %3,74'ünde bu dönüşümler sağlanmıştır. Ayrıca orta refüjlerde su tüketimi 8 litre/m²'den, 7,5 litre/m²'ye düşürülmesi hedeflenmiş ve su tüketimi yarıdan fazla bir azaltmayla 3,74 litre/m²'ye düşürülmüştür.¹¹¹

“Yağmur Suyu Hasadı” projesiyle bir belediye binasında sistem kurulmuştur. Bununla birlikte, il genelindeki yerleşim yerlerinde ve yapılarda yağmur suyu hasadına ilişkin dikkate değer bir ilerleme sağlanamamıştır. 2025 yılı için 80 km yağmur suyu drenaj hattının yapımı hedeflenmiş ancak sadece Bismil'de 252 metre ve Dicle'de 12 metre olmak üzere toplam 264 metre (0,26 km) yapılarak dikkate değer bir ilerleme sağlanamamıştır.¹¹²

Son olarak, iklim değişikliğine bağlı kuraklık riskini yönetmek ve su arzını güçlendirmek amacıyla Gözeli Havzası Derin Akifer Sondaj Projesi uygulanmıştır. Projeyle, “Gözeli Havzası'nın sadece mevsimsel değil, sürdürülebilir bir “yedek güç kaynağı” olarak şehrin 2050 yılı su projeksiyonundaki yeri sağlamlaştırılmıştır.”¹¹³

¹¹¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 197.

¹¹² Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 191.

¹¹³ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 95.

Havza alanlarının korunması için yapılan denetim sayısı

Havza alanlarının korunması ve yeni su kaynaklarının temin edilmesine yönelik çalışmalara bakıldığında, kirliliği önlemeye yönelik 48 gözlem ve denetim ile 48 kaçak yapı denetimi planlanmış, ancak bu çalışmalar yaklaşık %50 oranında gerçekleştirilmiştir.¹¹⁴

Yeni açılan sondaj kuyusu sayısı

126 yeni sondaj kuyusu açılması planlanmış ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.¹¹⁵

Fiziki su kaçaklarında sağlanan azaltma oranı

Su kayıplarını minimize ederek sürdürülebilir su yönetimini sağlamak amacıyla merkez ilçelerde fiziki su kayıp kaçak oranını %1, kırsal ilçelerde ise %2 oranında azaltma hedeflenmiştir. Merkez ilçelerde %3,5 oranında bir azaltmayla hedef aşılmış, ancak kırsal ilçelerde bu kayıplar %20,4 oranında artmıştır.¹¹⁶

Sera gazı azaltım gerçekleşme oranı

Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) ile 2030 yılına kadar %40 oranında bir azaltım hedefi konulmuştur. Plan 2025 yılının ilk çeyreğinde hazırlanmıştır. Bununla birlikte, geçen 9 ay içerisinde sera gazında ne düzeyde bir azaltım sağlandığına ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Sera gazı azaltımına ilişkin izlenebilir bir ölçüm sistemi bulunmamaktadır.

Afet/İklim odaklı güncellenen imar planı sayısı

Kent genelinde imar planlarının revizyonunda %40'dan %60'a çıkmak hedeflenmiş ve uygulamada %65'e erişilmiştir.¹¹⁷ Bununla birlikte, afet ve iklim senaryolarına dayalı spesifik bir plan güncellemesi performans kayıtlarına yansımamıştır. SECAP'ta da imar revizyonlarına ilişkin herhangi bir amaç, hedef ya da faaliyete yer verilmemiştir.

¹¹⁴ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 95.

¹¹⁵ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 95.

¹¹⁶ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 95.

¹¹⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2025 Yılı Faaliyet Raporu, s. 188.

İklim eğitimi verilen kişi sayısı

Agroekoloji İklim Okulunda “agroekolojik tarım yöntemleri, yağmur suyu hasadı, yerel tohumların önemi, kerpiç yapılar, solucan gübresi üretimi, geri dönüşüm, yenilenebilir enerji ve iklim krizine karşı topluluk temelli çözümler gibi birçok başlıkta eğitim ve farkındalık çalışmaları” yürütülmüştür. Bu çalışmalar kapsamında farklı seviyelerdeki öğrenciler ve kadınlardan oluşan toplam 81 gruba eğitim verilmiş ve toplamda 1.830 kişi bu eğitimlere katılmıştır. Ayrıca 27 okulda 1.517 öğrenciye sıfır atık ve iklim değişikliği farkındalık eğitimleri verilmiştir.¹¹⁸

İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği proje sayısı

Bu alanda iki proje hayata geçirilmiştir. Kayapınar’da temeli atılan Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği Tesisinde 14 bin metrekarelik alanda 14 farklı tıbbi ve aromatik bitki üretimi gerçekleştiriliyor. Söz konusu tesiste ayrıca kadınların ve engelli bireylerin istihdamının sağlanması hedefleniyor.¹¹⁹

Agroekoloji İklim Okulu bünyesinde oluşturulan Yerel Tohum Kütüphanesi ile yerel tohumların toplanması, korunması ve yeniden üretimde değerlendirilmesini hedefliyor. 2025 yılı içerisinde oluşturulan Yerel Tohum Kütüphanesinde 81 küçük üreticiyle iş birliği sağlanmıştır.¹²⁰

STK’lar yapılan iklim krizi odaklı toplantı sayısı

Sürdürülebilir Enerji ve İklim Uyum Planının (SECAP) hazırlanması sürecinde STK’larla herhangi bir toplantı yapılmamıştır. 13 Kasım 2024 tarihinde yapılan çalışmaya uzmanlar ve Belediye planlama ekibi katılmıştır.¹²¹

Bununla birlikte 20 Kasım 2025 tarihinde SECAP kapsamında bir çalıştay yapılmıştır. Diyarbakır İklim Uyum Çalıştayına, “Büyükşehir Belediyesinin ilgili daire başkanlıklarının yanı sıra ilçe belediyeleri, Kent Konseyi, Dicle Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Çevre,

¹¹⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 71, 74.

¹¹⁹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 71.

¹²⁰ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 72.

¹²¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *Sürdürülebilir Enerji ve İklim Uyum Planı (SECAP)*, s. 104-105.

Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ) Genel Müdürlüğü ile Ekoloji Derneği temsilcileri katılmıştır.”¹²²

İklim Uyum Çalıştayının yanı sıra, 2. Mezopotamya Su Forumu yapılmıştır. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Mezopotamya Su Forumu ve Mezopotamya Ekoloji Hareketi iş birliğiyle yapılan 2. Mezopotamya Su Forumu 17-19 Ekim 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Forum belediye eş-başkanlarının yanı sıra, Irak, Suriye ve Türkiye’den çevre aktivistleri, akademisyenler ve sivil toplum örgütü temsilcileri katılım sağlamıştır. Üç günlük tartışmalarda suyun ekolojik, politik ve toplumsal boyutları ele alınmıştır.

Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanında yapılan çalışmalar Tablo 30’da özetlenmiştir.

¹²² ‘Diyarbakır İklim Uyum Çalıştayı’ düzenlendi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, erişim tarihi: 21 Haziran 2026.

Tablo 30. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanındaki belediye çalışmaları

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	İklim Eylem Planının Varlığı	Evet/Hayır	Evet. Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP), 2025 yılının ilk çeyreğinde tamamlanarak yürürlüğe girmiştir.
2	Afet Master Planının Varlığı	Evet/Hayır	Hayır. 2025 yılında Afet Master Planı çalışmalarının başlatılması hedeflenmiş, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
3	Bütüncül “Dirençli Şehir” strateji planı varlığı	Evet/Hayır	Parçalı Yapı. SECAP mevcut olsa da Afet Master Planı hazırlanmamıştır. Bununla birlikte SECAP’ta afet boyutuna yer verilmiştir. Ayrıca Belediyenin stratejik planında 9 stratejik amaçtan biri dirençli kentlere ayrılmıştır.
4	Afet/İklim odaklı güncellenen imar planı sayısı	Adet	0 Adet. Kent geneli imar revizyonu yapılmış olsa da afet ve iklim senaryolarına dayalı spesifik bir plan güncellemesi performans kayıtlarına yansımamıştır.
5	Yeşil altyapı ve doğa temelli çözüm projesi sayısı	Adet	3 Proje. "Kurakçıl Peyzaj Projesi", "Yağmur Suyu Hasadı Projesi" ve "Gözeli Havzası Derin Akifer Sondaj Projesi" hayata geçirilmiştir.
6	Su havzalarının korunmasına yönelik denetim çalışmalarının sayısı	Adet	48 Denetim. Toplamda 96 denetim faaliyeti planlanmış, 48 denetim çalışması yapılmıştır.
7	Yeni su kaynaklarının temini için açılan yeni sondaj sayısı	Adet	0 Sondaj Kuyusu. 126 sondaj kuyusunun açılması planlanmış, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.
8	Fiziki su kaçaklarında sağlanan azaltma oranı	Yüzde	Merkez ilçelerde başarı, kırsal ilçelerde başarısızlık. Merkez ilçelerde %3,5 oranında bir azalma sağlanırken, kırsal ilçelerde %20’den fazla artış meydana gelmiştir.
9	Sera gazı azaltım gerçekleşme oranı	Yüzde	Taahhüt %40. İlerleme verisi yok. SECAP kapsamında 2030 yılına kadar karbon emisyonlarının %40 azaltılması taahhüt edilmiştir; ancak 2025 yılı net düşüş oranı raporlanmamıştır.
10	İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği proje sayısı	Adet	2 Proje. Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği Tesisi ve Yerel Tohum Kütüphanesi bu hedefe hizmet eden temel projelerdir.
11	İklim eğitimi verilen kişi sayısı	Kişi	3.347 Kişi. Agroekoloji İklim Okulu’nda toplam 1.830 katılımcıya, ayrıca 27 okulda 1.517 öğrenciye sıfır atık ve iklim değişikliği farkındalık eğitimleri verilmiştir.
12	STK’lar ile iklim krizi odaklı toplantı sayısı	Adet	2 Organizasyon. “Diyarbakır İklim Uyum Çalıştayı” ve “2. Mezopotamya Su Forumu” STK’ların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Alt hedefler bazında değerlendirildiğinde entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum hedefi kapsamında planlama, su yönetim i ve sera gazı alanında “orta düzeyde” performans sergilenmiştir. Buna karşın iklim dirençli tarım ve güvenliği ile farkındalık ve toplumsal katılım çalışmalarında performans orta düzeyde kalmıştır.

Belediyenin alt hedefler gazındaki performansı Tablo 31’de özetlenmiştir.

Tablo 31. Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum alanındaki belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Planlama çalışmaları (Gösterge 1-4)	★★★★☆☆	3
Su yönetimi (Gösterge 5-8)	★★★★☆☆	3
Sera gazı azaltımı (Gösterge 9)	★★★★☆☆	3
İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği (Gösterge 10)	★★★☆☆☆	2
Farkındalık ve toplumsal katılım çalışmaları (Gösterge 11-12)	★★★☆☆☆	2
Ortalama Skor		2,60

11. Sürdürülebilir Yapılar ve Yerel Malzeme Kullanımı

Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı konusunda Belediyenin genel performansı “düşük” düzeydedir.

Belediye yapıların ve hizmet binalarının sürdürülebilirliğini güçlendirmeye yönelik çalışmalarda orta düzeyde performans sergilenmiştir. Yeşil sertifika sayısı ve yenilenebilir enerji kullanımı sınırlıdır.

Belediyenin ürün ya da hizmet alımında sürdürülebilirliği sağlama performansı düşük düzeydedir. Yeşil kamu alımları, yerel hizmetlerde yerel malzeme kullanımı gibi uygulamalar çok sınırlıdır.

Yerel malzeme kullanımında geri dönüşümü sağlayacak hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının dönüşümü alanında herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Son olarak, il düzeyinde yerel malzeme kullanımını ve yerel sürdürülebilir mimariyi destekleyici çalışmalar yok denecek düzeydedir.

Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımına ilişkin belediye çalışmaları aşağıda göstergeler bazında özetlenmiştir.

Yeşil sertifika sayısı

Yapıların, ürünlerin veya hizmetlerin çevreye duyarlı, enerji ve su tasarrufu sağlayan, sürdürülebilir standartlara uygun olarak üretildiğini ya da işletildiğini kanıtlayan resmî belgeler bütünü olarak yeşil sertifika (LEED, BREEAM) alımına yönelik herhangi bir çalışma verisine ulaşamamıştır.

Bununla birlikte, Belediyenin 10 bin metrekare ve üzeri kapalı alana sahip ana hizmet binası, kültür kongre merkezi, otogar ve Sümerpark yerleşkesindeki binalarının ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemine dahil olması için teknik personeller ve yöneticilere Enerji Verimliliği ve Yönetimiyle ilgili uzmanlarca eğitim verilmiş ve binaların etüt çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Projeye belediye binalarında enerjinin etkin kullanımı, kayıp enerjinin önlenmesi ve yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimi gerçekleştirilerek yüzde 30 enerji tasarrufu sağlanması hedefleniyor. 2025 yılı içerisinde proje kapsamında sağlanan ilerlemeye ilişkin veriye ulaşamamıştır.

Hizmet binalarında yenilenebilir enerji kullanım oranı

Sümerpark, Otogar ve Agroekoloji Okulu alanlarında güneş enerji santralleri ile enerji üretilmektedir. Bu kapsamda, Sümerpark Yerleşkesinde kurulu gücü 500 kWp olan güneş enerji santralinde 2025 yılı içerisinde yaklaşık 800 MWh, Diyarbakır Şehirlerarası Otogar Yerleşkesinde Kurulu gücü 660 kWp olan güneş enerji santralinde ise yaklaşık 900 MWh elektrik üretilmiştir. Yine, Agroekoloji Okulu çatısına 5 kW gücünde güneş enerji sistemi kurulmuştur. Buralarda elde edilen enerjinin Belediye'nin toplam enerji tüketimi içerisindeki payına ilişkin herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Belediye hizmet binalarında 5 MW kapasite artışı hedeflenmiş ancak bir ilerleme sağlanamamıştır.¹²³

Öte yanda, DİSKİ Merkez İleri Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisinde çamur arıtımı sırasında ortaya çıkan biyogazdan elektrik üretilmektedir. Burada elde edilen elektrik ile tesisteki toplam üretimin %2,9'u sağlanmaktadır. Yine Bismil GES 801 MWh, Kayapınar HES'te 175 MWh üretilmektedir. Bu tesislerde üretilen elektriğin toplam enerji tüketimi içerisindeki payına ilişkin veriye ulaşılamamıştır.¹²⁴

Yeşil kamu alımı kriteri uygulanan ihale sayısı

Kamu kurumlarının mal, hizmet ve yapım işleri tedarik ederken çevresel etkileri en aza indiren seçenekleri tercih etmesini ifade eden “yeşil kamu alımı” kriterinin uygulandığı ihale sayısına ilişkin Belediye hizmet birimleri ile DİSKİ çalışmalarında sistematik bir veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, DİSKİ mevcut içme suyu ve kanalizasyon şebekelerini yenilerken, “çevre dostu, yüksek dayanımlı ve uzun ömürlü (Düktül font, HDPE vb.)” malzemelerin kullanıldığını belirtmektedir.¹²⁵

Hizmet sunumunda yerel malzeme kullanımını teşvik eden proje sayısı

Agroekoloji İklim Okulu'nda “kerpiç yapılar” kullanımına ilişkin farkındalık eğitimleri verilmesi dışında herhangi bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.

¹²³ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 58, 113.

¹²⁴ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 136, 175.

¹²⁵ Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 63.

İnşaat ve yıkıntı atığı geri kazanım oranı

2025 yılı içerisinde toplanan yaklaşık 564 bin m³ hafriyat bertaraf edilmiştir. Hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının dönüşümüne ilişkin 2025 yılı içerisinde herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Hafriyat geri kazanımına ilişkin tesisin 2028 yılında kurulması planlanmıştır. Öte yandan hafriyat sahalarının 2025 yılında 2’den 3’e çıkarılması hedeflenmiş, ancak herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.¹²⁶

İklim dostu bina projelerine teknik destek

“Planlı Amed” stratejik amacı “toplumu önceleyen, kentsel gelişim odaklı, düzenli, güvenli ve sürdürülebilir mekânsal planlama yapmak” hedefi kapsamında belirlenen faaliyetlerde yapı ölçeğinde ekolojik tasarımların uygulanması için plan notları düzenleme çalışması yapılmasına yer verilmiştir. Ancak bu alanda herhangi bir başarı göstergesi belirlenmemiş ve herhangi bir çalışma da yapılmamıştır.¹²⁷

DİSMEK yerel yapı malzemeleri kursu mezunu

Yerel yapı malzemelerinin kullanımını teşvik etmek amacıyla DİSMEK bünyesinde verilen sanat ve melek eğitim kurslarında branşlar açılmıştır. Kadınlara yönelik 50 mesleki kurs düzenlenmesi planlanmış, sadece 8 kurs düzenlenmiş ve 2.481 kadın bu kurslardan faydalanmıştır. “Mesleki, akademik ve unutulmaya yüz tutmuş mesleki kurslarda faydalanan kişi sayısı” genel olarak 2.500 olarak hedeflenmiş, 2.788 kişiye ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu kursiyerlerin %2’sinin istihdamı hedeflenmiş, ancak sadece %0,75’i istihdam edilebilmiştir.¹²⁸

Söz konusu eğitimlerin kaçının yerel yapı malzemeleri ve yapım işiyle ilgili olduğuna ilişkin veriye ulaşılmamıştır. Bununla birlikte açılan kurslar içerisinde taş işleme, ahşap yapımı ve hasır sepet yapımı da yer almaktadır.¹²⁹

¹²⁶ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 60, 113.

¹²⁷ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 125.

¹²⁸ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, *2025 Yılı Faaliyet Raporu*, s. 81, 133, 162, 191.

¹²⁹ [DİSMEK sanat ve meslek kursları kayıtları başladı | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 21 Haziran 2026.

“Sürdürülebilir Mimari” alanındaki seminer, eğitim ve farkındalık çalışmaları

Sürdürülebilir mimariye yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları kapsamında Kent Müzesi’nde “Kamusal ve Sivil Mimarlığın İlk Adımları” söyleşisi düzenlenmiştir.¹³⁰

Yapı üreticilerine yönelik etkinlik sayısı

Yapı müteahhitlerine veya ustalara yönelik sürdürülebilir yapılaşma konulu özel bir etkinlik raporlanmamıştır.

Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediyenin yaptığı çalışmalar Tablo 32’de özetlenmiştir.

¹³⁰ [Kent Müzesi’nde “Kamusal ve Sivil Mimarlığın İlk Adımları” söyleşisi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi | Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi](#), erişim tarihi: 21 Haziran 2026.

Tablo 32. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediye çalışmaları

No	Gösterge	Birim	Gerçekleşme Durumu ve Analiz
1	Yeşil sertifika sayısı (LEED, BREEAM vb.)	Adet	0 Adet. Raporlarda bu sertifikalara dair bir kayıt yoktur. Ancak belediye hizmet binaları için ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi belgelendirme süreci başlatılmıştır.
2	Yenilenebilir enerji kullanım oranı (%)	Yüzde	Kısmi Üretim. 2025 yılı için 5 MW ek kapasite artışı hedeflenmiş ancak %0 gerçekleşme sağlanmıştır. Mevcut tesislerde (Sümerpark ve Otogar GES) yıllık 1.700 MWh üretim sürmektedir. DİSKİ tesislerinde biyogazdan enerji karşılama oranı %2,90'dır.
3	Yeşil kamu alımı kriteri uygulanan ihale sayısı	Adet	Sınırlı Uygulama. DİSKİ, altyapıda çevre dostu ve uzun ömürlü HDPE borular kullanmaktadır. Mezopotamya Kent Parkı gibi vizyon projelerde ahşap ve taş kullanımı şart koşulmuştur.
4	Hizmet sunumunda yerel malzeme kullanımını teşvik eden proje sayısı	Adet	0 Proje. Agroekoloji İklim Okulu'nda "kerpiç yapılar" kullanımına ilişkin farkındalık eğitimleri verilmesi dışında herhangi bir çalışma verisine ulaşılamamıştır.
5	İnşaat ve yıkıntı atığı geri kazanım oranı	Yüzde	Yüzde 0. Toplanan 564.750 m ³ hafriyat sadece bertaraf edilmiştir. Hafriyat geri kazanımına ilişkin 2025 yılı için herhangi bir hedef konulmamıştır.
6	İklim dostu bina projelerine teknik destek sayısı	Adet	0 Destek. Planlama Aşamasında. Yapı ölçeğinde ekolojik tasarımların uygulanması için plan notları düzenleme çalışması faaliyetler içerisinde yer almış, ancak herhangi bir çalışma yapılmamıştır.
7	DİSMEK yerel yapı malzemeleri kursu mezunu	Kişi	Aktif Atölyeler. DİSMEK bünyesinde taş işleme ve unutulmaya yüz tutmuş hasır-sepet örücülüğü kursları açılmıştır. Toplam 2.788 mesleki kursiyer içinde branş bazlı ayırım bildirilmemiştir.
8	"Sürdürülebilir Mimari" alanında yapılan seminer, eğitim, farkındalık çalışması sayısı	Adet	1 Etkinlik. Kamusal ve Sivil Mimarlığın İlk Adımları başlıklı söyleşi kent müzesinde düzenlenmiştir.
9	Yapı üreticilerine yönelik etkinlik sayısı	Adet	0 Etkinlik. Yapı müteahhitlerine veya ustalara yönelik sürdürülebilir yapılaşma konulu özel bir etkinlik raporlanmamıştır.

Alt hedefler bazında Belediye performansına bakıldığında, Belediye hizmet binalarında sürdürülebilirlikte orta, hizmet ve ürün alımında sürdürülebilirlikte düşük, inşaat ve yıkıntı atıklarının geri dönüşümünde çok düşük ve sürdürülebilir yapılara yönelik destek ve teşviklerde düşük düzeyde performans sergilenmiştir.

Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediyenin performansı Tablo 33'te özetlenmiştir.

Tablo 33. Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı alanında belediye performansı

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Belediye hizmet binalarında sürdürülebilirlik (Gösterge 1-2)	★★★★☆☆	3
Belediye hizmet ve ürün alımlarında sürdürülebilirlik (Gösterge 3-4)	★★★☆☆☆	2
İnşaat ve yıkıntı atıklarının geri kazanımı (Gösterge 5)	★☆☆☆☆	1
Sürdürülebilir yapılara yönelik destek ve teşvikler (Gösterge 6-9)	★★★☆☆☆	2
Ortalama Skor		2,00

12. Genel Performans Tabloları

Tablo 34. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar hedefine yönelik genel belediye performansı

Hedefler	Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Yeterli, güvenli, uygun fiyatlı konut ve temel hizmetler	Sosyal konut ve kentsel dönüşüm	★★★★★	1
	İçme suyuna erişim	★★★★★	4
	Kanalizasyon ve atık su hizmetleri	★★★★★	3
	Ortalama skor		2,67
Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri	Bisiklet yolları	★★★★★	1
	Yaya yolları ve duraklar	★★★★★	2
	Raylı sistem	★★★★★	1
	Toplu taşıma filosu ve kalite (Otobüs)	★★★★★	4
	Ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı ve erişilebilirliği	★★★★★	3
	Çevre dostu, sürdürülebilir ulaşım hizmetleri	★★★★★	1
	Trafik akışının iyileştirilmesi	★★★★★	1
	Ortalama Skor		1,86
Katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir planlama	Sosyal donatıların inşası	★★★★★	1
	Planlama sürecine halkın katılımı	★★★★★	2
	Planlama sürecine muhtarların katılımı	★★★★★	3
	Planlama sürecine sivil toplum aktörlerinin katılımı	★★★★★	5
	Katılım için dijital araçların kullanımı	★★★★★	3
	Yeşil altyapıya yönelik planlama çalışmaları	★★★★★	1
Kültürel ve doğal mirasın korunması	Ortalama Skor		2,50
	Restorasyon ve koruma çalışmaları	★★★★★	1
	Somut olmayan kültürel mirasın korunması	★★★★★	3
	Doğal mirasın korunması	★★★★★	2
	Kültürel ve doğal mirasın dijitalizasyonu	★★★★★	2
	Kültürel canlılık ve miras bilinci	★★★★★	4
Afetlerin yol açtığı kayıpların azaltılması	Ortalama Skor		2,40
	Planlama ve yönetsel hazırlık	★★★★★	1
	Afetlere yönelik önleyici altyapı çalışmaları	★★★★★	1
	Toplumsal farkındalık ve katılım	★★★★★	1
	Müdahale kapasitesini güçlendirme	★★★★★	2
	Kurumsal iş birliği ve koordinasyon	★★★★★	1
Çevresel etkilerin azaltılması	Ortalama Skor		1,20
	Katı atık yönetimi	★★★★★	3
	Sıfır atık çalışmaları	★★★★★	1
	Atık su yönetimi	★★★★★	3
	Gürültü kirliliğini azaltma	★★★★★	2
	Ortalama Skor		2,25

Hedefler	Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
<i>Güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlar</i>	Yeşil alan hizmetleri	★★★★☆	4
	Sosyal ve sportif donatılar	★★★☆☆	2
	Sürdürülebilirlik	★★★★☆	3
	Güvenli yeşil alanlar	★★★★☆	2
	Erişilebilir ve kapsayıcı yeşil alanlar	★★★☆☆	1
Ortalama Skor			2,40
<i>Kentsel, kırsal ve kentsel çevre arasındaki bağlantıların güçlenmesi</i>	Kırsal alandaki yol çalışmaları	★★★★☆	4
	Kırsal alandaki içme suyu çalışmaları	★★★★☆	4
	Kırsal alandaki kanalizasyon çalışmaları	★★★★☆	3
	Tarım ve hayvancılık altyapısı (sulama kanalları, göletler)	★★★★☆	4
	Kır-kent mobilitesini destekleme	★★★☆☆	2
	Tarım ve hayvancılık destekleri	★★★☆☆	1
	Kırsal alandaki sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler	★★★☆☆	2
	Göç önleyici çalışmalar	★★★☆☆	1
Ortalama Skor			2,63
Hedefler	Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
<i>Entegre afet risk yönetimi ve iklim değişikliğine uyum</i>	Planlama çalışmaları	★★★★☆	3
	Su yönetimi	★★★★☆	3
	Sera gazı azaltımı	★★★★☆	3
	İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği	★★★☆☆	2
	Farkındalık ve toplumsal katılım çalışmaları	★★★★☆	2
Ortalama Skor			2,60
<i>Sürdürülebilir yapılar ve yerel malzeme kullanımı</i>	Belediye hizmet binalarında sürdürülebilirlik	★★★★☆	3
	Belediye hizmet ve ürün alımlarında sürdürülebilirlik	★★★☆☆	2
	İnşaat ve yıkıntı atıklarının geri kazanımı	★★★☆☆	1
	Sürdürülebilir yapılara yönelik destek ve teşvikler	★★★★☆	2
Ortalama Skor			2,00
GENEL SKOR		★★★★☆	2,25

Tablo 35. Yüksek düzey performans alanları

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
İçme suyuna erişim	★★★★☆	4
Toplu taşıma filosu ve kalite (Otobüs)	★★★★☆	4
Planlama sürecine sivil toplum aktörlerinin katılımı	★★★★★	5
Kültürel canlılık ve miras bilinci	★★★★☆	4
Yeşil alan hizmetleri	★★★★☆	4
Kırsal alandaki yol çalışmaları	★★★★☆	4
Kırsal alandaki içme suyu çalışmaları	★★★★☆	4
Tarım ve hayvancılık altyapısı (sulama kanalları, göletler)	★★★★☆	4

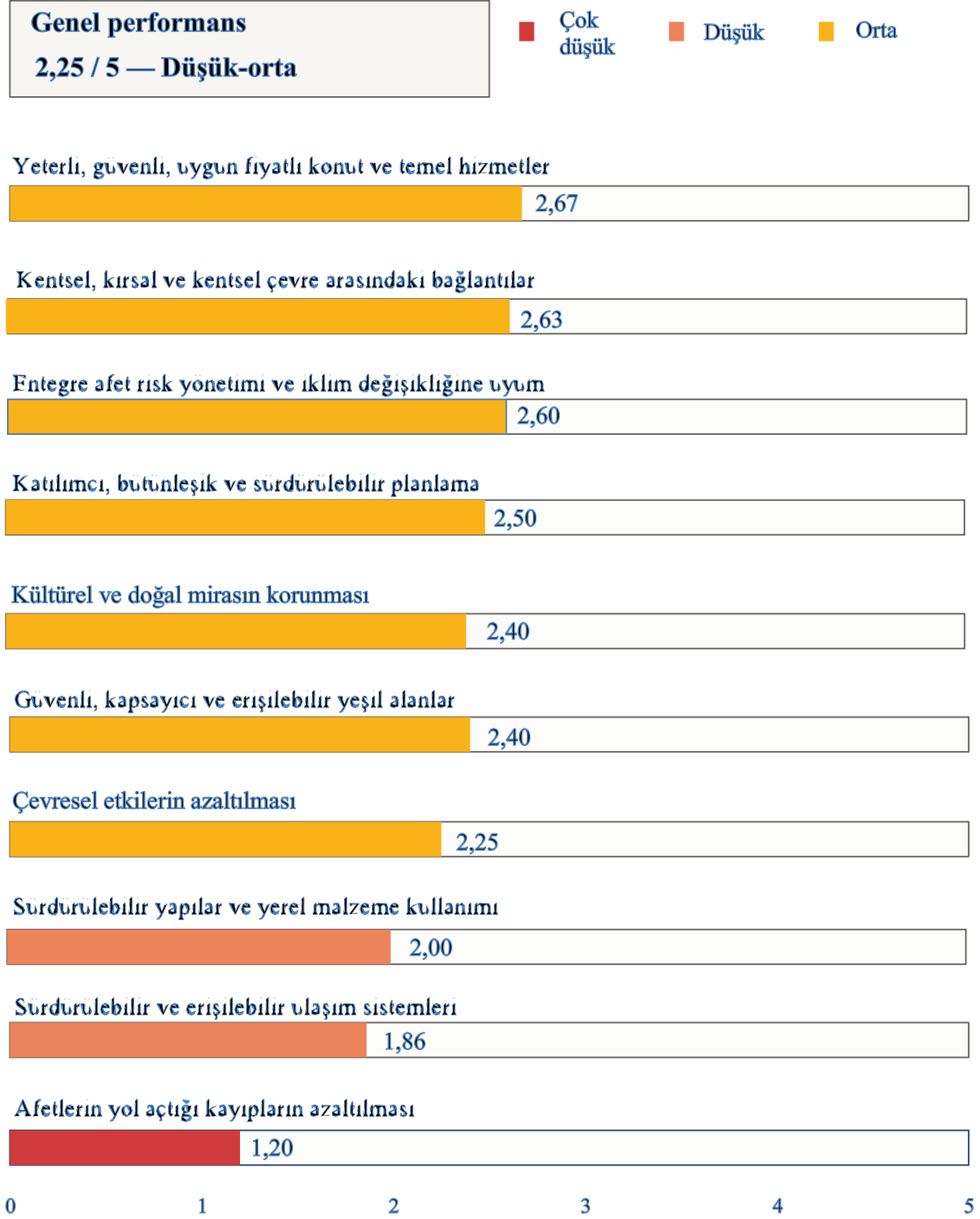
Tablo 36. Orta düzey performans alanları

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Kanalizasyon ve atık su hizmetleri	★★★★☆	3
Ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı ve erişilebilirliği	★★★★☆	3
Planlama sürecine muhtarların katılımı	★★★★☆	3
Katılım için dijital araçların kullanımı	★★★★☆	3
Somut olmayan kültürel mirasın korunması	★★★★☆	3
Katı atık yönetimi	★★★★☆	3
Atık su yönetimi	★★★★☆	3
Yeşil alanların sürdürülebilirliği	★★★★☆	3
Kırsal alandaki kanalizasyon çalışmaları	★★★★☆	3
Planlama çalışmaları	★★★★☆	3
Su yönetimi	★★★★☆	3
Sera gazı azaltımı	★★★★☆	3
Belediye hizmet binalarında sürdürülebilirlik	★★★★☆	3

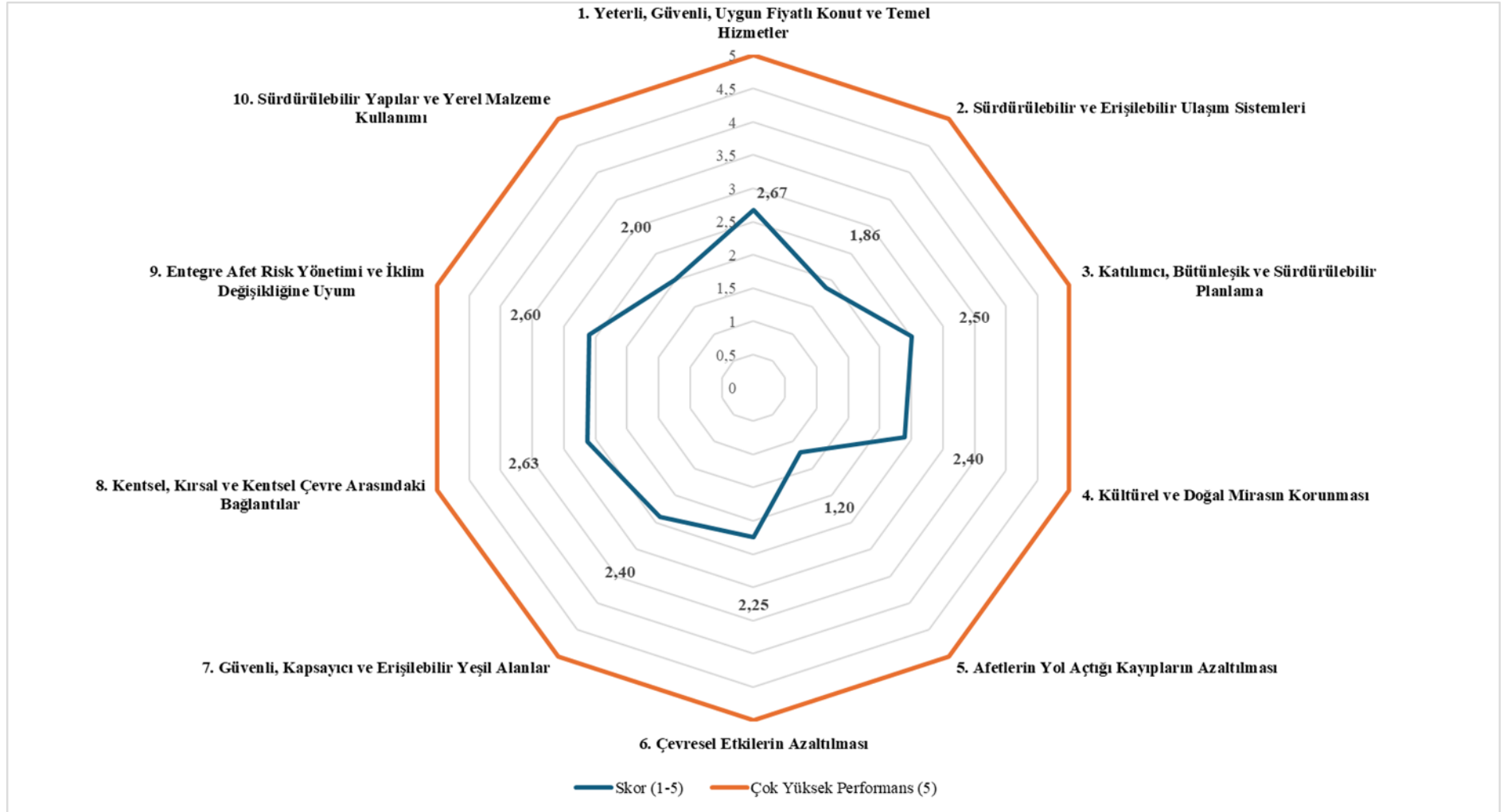
Tablo 37. Çok düşük düzeydeki performans alanları

Alt Hedefler	Performans Düzeyi	Skor (1-5)
Sosyal konut ve kentsel dönüşüm	★☆☆☆☆	1
Bisiklet yolları	★☆☆☆☆	1
Yaya yolları ve duraklar	★☆☆☆☆	2
Raylı sistem	★☆☆☆☆	1
Çevre dostu, sürdürülebilir ulaşım hizmetleri	★☆☆☆☆	1
Trafik akışının iyileştirilmesi	★☆☆☆☆	1
Sosyal donatıların inşası	★☆☆☆☆	1
Planlama sürecine halkın katılımı	★☆☆☆☆	2
Yeşil altyapıya yönelik planlama çalışmaları	★☆☆☆☆	1
Restorasyon ve koruma çalışmaları	★☆☆☆☆	1
Doğal mirasın korunması	★☆☆☆☆	2
Kültürel ve doğal mirasın dijitalizasyonu	★☆☆☆☆	2
Afetlere yönelik planlama ve yönetsel hazırlık	★☆☆☆☆	1
Afetlere yönelik önleyici altyapı çalışmaları	★☆☆☆☆	1
Toplumsal farkındalık ve katılım	★☆☆☆☆	1
Müdahale kapasitesini güçlendirme	★☆☆☆☆	2
Kurumsal iş birliği ve koordinasyon	★☆☆☆☆	1
Sıfır atık çalışmaları	★☆☆☆☆	1
Gürültü kirliliğini azaltma	★☆☆☆☆	2
Sosyal ve sportif donatılar	★☆☆☆☆	2
Güvenli yeşil alanlar	★☆☆☆☆	2
Erişilebilir ve kapsayıcı yeşil alanlar	★☆☆☆☆	1
Kır-kent mobilitesini destekleme	★☆☆☆☆	2
Tarım ve hayvancılık destekleri	★☆☆☆☆	1
Kırsal alandaki sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler	★☆☆☆☆	2
Göç önleyici çalışmalar	★☆☆☆☆	1
İklim dirençli tarım ve gıda güvenliği	★☆☆☆☆	2
Farkındalık ve toplumsal katılım çalışmaları	★☆☆☆☆	2
Belediye hizmet ve ürün alımlarında sürdürülebilirlik	★☆☆☆☆	2
İnşaat ve yıkıntı atıklarının geri kazanımı	★☆☆☆☆	1
Sürdürülebilir yapılara yönelik destek ve teşvikler	★☆☆☆☆	2

Şekil 6. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedeflerine göre belediye performans puanları

Şekil 7. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedeflerine göre belediye performansı

Sonuç: Temel Çıkarımlar ve Politika Önerileri

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin 2025 yılı faaliyetlerinin, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından SKA 11 “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” çerçevesinde 10 alt hedef ve 52 gösterge temelinde yürütülen bu kapsamlı izleme çalışması, Belediyenin hizmet performansına ilişkin önemli bulgular ortaya koymaktadır. Genel performans skoru 2,23/5 ile “düşük-orta” düzeyde gerçekleşmiştir. Bu sonuç, Diyarbakır'ın sürdürülebilir bir kent olma yolunda kayda değer adımlar attığını, ancak özellikle yapısal ve stratejik alanlarda ciddi eksikliklerinin bulunduğunu göstermektedir. Belediyenin performansı hizmet alanları arasında belirgin bir dengesizlik sergilemektedir: düzenli/tekrar eden ve nispeten daha az maliyetli operasyonel hizmetlerde (içme suyu şebekesi yenileme, yeşil alan bakımı, toplu taşıma filosu, kırsalda yol ve su çalışmaları) hedeflere büyük ölçüde ulaşılmışken; çok yıllık planlama, yüksek maliyetli yatırım ve kurumlar arası koordinasyon gerektiren stratejik alanlarda (kentsel dönüşüm, sosyal konut, afet risk yönetimi, sürdürülebilir ulaşım) performans çok düşük kalmıştır. Bu örüntü, planlama ve uygulama arasındaki makas olarak özetlenebilecek yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Temel Sonuçlar ve Çıkarımlar

Yapılan değerlendirme, Belediye'nin 2025 yılı performansının, SKA 11 hedefleri doğrultusunda dönüştürücü bir etkiden ziyade, mevcut hizmetleri sürdürme ve kısmi iyileştirmeler sağlama ekseninde şekillendiğini göstermektedir. En dikkat çekici bulgular şunlardır:

Sosyal Politika ve Altyapıda Derin Eşitsizlikler: Belediyenin en başarısız olduğu alan, yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konut ile temel hizmetler hedefidir. Sosyal konut ve kentsel dönüşüm alanında dikkate değer bir faaliyetin yapılmamış olması, bu alanın Belediye için bir “kör nokta” olduğunu göstermektedir. Bu durum, özellikle “Eski Bağlar” gibi riskli ve yoksul bölgelerde yaşayan yüz binlerce kişinin kaderine terk edilmesi anlamına gelmektedir. Buna karşılık, temel altyapı hizmetlerinde kırsal-kentsel uçurum derinleşmektedir: arıtılmış içme suyuna erişim merkez ilçelerde %98 iken kırsal ilçelerde %40'ta, atık su arıtma hizmetlerinden faydalanma oranı ise merkezde %89 iken kırsalda yalnızca %20'de kalmaktadır. Kırsal ilçelerin onunun Türkiye'nin en yoksul 100 ilçesi arasında yer aldığı hatırlandığında, bu eşitsizlik mekânsal adalet açısından öncelikli bir sorun alanı oluşturmaktadır.

Stratejik Planlama ve Sürdürülebilir Ulaşımda Vizyon Eksikliği: “Sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım sistemleri” ve “katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir planlama” hedeflerindeki düşük performans, uzun vadeli ve çevre dostu kentleşme vizyonunun zayıflığını ortaya koymaktadır. Bisiklet yolları, raylı sistem, çevre dostu/elektrikli ulaşım ve trafik akışının iyileştirilmesi gibi konularda hiçbir ilerleme kaydedilmemiş olması, kentsel ulaşımında fosil yakıt bağımlılığının süreceğini ve karbon emisyonu hedeflerine ulaşmanın zorlaşacağını göstermektedir. Buna karşın toplu taşıma filosunun yenilenmesi ve hizmet kapsamının genişletilmesinde görece iyi bir performans sağlanmıştır; bu başarı, sürdürülebilir ulaşımın diğer bileşenlerine henüz yaygınlaştırılamamıştır.

Afet Direnci ve İklim Uyumunda Kritik Zafiyet: Bu alandaki en düşük performans, kent için varoluşsal bir risk teşkil etmektedir. Yağmur suyu drenajı, Afet Master Planı ve mahalle bazlı risk haritaları gibi önleyici tedbirlerdeki ilerleme yok denecek düzeydedir. 2025 yılında 80 km yağmur suyu hattı hedeflenirken yalnızca 0,26 km yapılabilmektedir. Belediyenin bu alandaki çabaları müdahale kapasitesine (arama-kurtarma ekibi, itfaiye, eğitim, tatbikat) odaklanmış olup, önleyici/stratejik risk azaltımını ihmal etmektedir. Kentin büyük bölümünün (Eski Bağlar başta olmak üzere sekiz bölge, yaklaşık 259 bin kişi) birinci derece afet riski taşıdığı dikkate alındığında, önleyici risk azaltımı alanındaki düşük performans kentin dirençliliği açısından yapısal bir tehdit oluşturmaktadır.

Katılımcılık ve Kapsayıcılıkta Çelişki: Belediye, sivil toplum aktörlerinin stratejik planlama sürecine katılımı konusunda iyi bir performans sergilerken – Kent Konseyi'nin 8 yıl aradan sonra yeniden aktifleştirilmesi bunun somut göstergesidir – halkın ve muhtarların doğrudan katılımı ile yeşil alanların erişilebilirliği gibi konularda başarısızdır. Bu durum, katılımcılığın kurumsallaşmış sivil toplum temsilcileriyle sınırlı bir araç olarak değerlendirildiğini, ancak toplumun tüm kesimlerine ve mahalle ölçeğine henüz yayılmadığını göstermektedir. Örneğin yeni yapılan büyük parklar, kentin yoksul ve dezavantajlı mahallelerinden uzakta konumlanmaktadır.

Veri Eksikliği ve İzlenebilirlik Sorunu: Rapor boyunca sıklıkla görülen “veri yok”, “ulaşılamadı” veya “gösterge bulunmuyor” ifadeleri, Belediyenin performans yönetimi ve şeffaflık konusundaki ciddi bir eksikliğine işaret etmektedir. Kişi başına yeşil alan, itfaiye müdahale süresi, yolcu sayıları, katı atık toplama kapsam oranı, gürültü kirliliği ve sera gazı azaltımı gibi temel göstergelerin düzenli raporlanmaması, Belediyenin kendi hedeflerini izleme ve değerlendirme kapasitesinin zayıf olduğunu ve kamuoyu hesap verebilirliğini sınırladığını göstermektedir.

Planlama-Uygulama Makası: Yukarıdaki bulguların ortak paydası, Belediyenin stratejik belgeler (SECAP, Afet Master Planı, Nazım İmar Planı, kentsel dönüşüm çalışmaları) üretme kapasitesinin, bu belgeleri somut uygulamaya dönüştürme kapasitesinin gerisinde kalmasıdır. Önümüzdeki dönemde Belediyenin SKA 11'e katkısı, büyük ölçüde planlama aşamasında biriken bu çalışmaların uygulamaya geçirilip geçirilemeyeceğine bağlı olacaktır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi İçin Politika Önerileri

Raporda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve Diyarbakır'ın sürdürülebilir bir kent olma hedefine katkı sağlamak için Belediyeye yönelik aşağıdaki politika önerileri sunulmaktadır:

Sosyal Konut ve Kentsel Dönüşüm Seferberliği Başlatılmalı:

- Eski Bağlar başta olmak üzere afet riski taşıyan sekiz bölgedeki kentsel dönüşüm süreci, mülkiyet ve uzlaşma sorunlarına rağmen hak sahipleriyle yoğun müzakere ve alternatif finansman modelleri geliştirilerek, yıkım-hak sahipliği-yeniden inşaat aşamalarını somut bir takvime bağlayan bir eylem planıyla ivedilikle başlatılmalıdır.
- Düşük gelirli haneler için yalnızca proje bazlı değil, yıllık somut hedefleri olan, sürekli bir sosyal konut üretim programı oluşturulmalıdır.
- “Ev İyileştirme Projesi” gibi katılımcı bütçeyle önceliklendirilmiş projeler zaman kaybetmeden ölçek büyütülerek uygulamaya geçirilmelidir.

Sürdürülebilir Ulaşım Master Planı Hayata Geçirilmeli:

- Kısa vadede mevcut toplu taşıma filosunun bir kısmı elektrikli ve çevre dostu araçlara dönüştürülmeli; bisiklet yolu yapımı ve trafik akışının iyileştirilmesi için somut, yıllara sâri bir takvim ve bütçe ayrılmalıdır.
- Raylı sistem projesi hızlandırılmalıdır.
- Raylı sistemler orta ve uzun vadede kent merkezini kırsal ilçelere bağlayan entegre bir sistem olarak tasarlanmalıdır.

Afet ve İklim Direnci Acil Öncelik Haline Getirilmeli:

- “Afet Master Planı” ve mahalle bazlı risk haritaları bir an önce tamamlanmalı ve imar planlarına entegre edilmelidir; AKOM binası gibi uzun vadeli yatırımlar beklenmeden, mevcut yapıların ve altyapının güçlendirilmesi çalışmaları başlatılmalıdır.

- Yağmur suyu drenajı ve yeşil altyapı (yağmur bahçeleri, geçirgen zeminler) çalışmaları, sel riski en yüksek bölgelerden başlanarak planlı bir program dahilinde yürütülmeli; AFAD, il özel idaresi ve ilgili kurumlarla kurumsal iş birliği güçlendirilmelidir.

Kırsal-Kentsel Eşitsizlik Azaltılmalı:

- Kırsal ilçelerdeki atık su arıtma ve kanalizasyon yatırımları, içme suyu ve yol çalışmalarında sağlanan önceliklendirme düzeyine getirilmeli; en yoksul kırsal ilçeler yatırım programlarında açıkça önceliklendirilmelidir.
- Tarım ve hayvancılık destekleri, kırsal sağlık-sosyal-kültürel hizmetler ve göçü önleyici kırsal kalkınma çalışmaları güçlendirilmelidir.

Belediye Hizmetlerinde Mekânsal Adalet Sağlanmalı:

- Belediye hizmetlerinde mekânsal adalet sağlanmalı, bu amaçla içme suyu, atık su, yeşil alan, kültür, sağlık, sosyal hizmetler başta olmak üzere temel belediye hizmetlerinde eşitlik sağlanmalıdır.
- Belediye hizmetlerinin mekânsal açıdan ölçülebilir ve izlenebilir kılınmalıdır. Bu amaçla mahalle ve ilçe bazlı kıyaslamalara uygun izleme, ölçme ve değerlendirme sistemleri geliştirilmelidir.

Sürdürülebilir Yapı ve Kamu Alımı Politikaları Güçlendirilmeli:

- Yeşil kamu alımları, yerel malzeme kullanımı ve inşaat/yıkıntı atıklarının geri kazanımına yönelik somut teşvikler, yönetmelik düzenlemeleri ve projeler hayata geçirilmeli; hizmet binalarında sağlanan sürdürülebilirlik kazanımları (yenilenebilir enerji, yeşil sertifika) ürün ve hizmet alımlarına da yaygınlaştırılmalıdır.

Performans Yönetimi, Şeffaflık ve Katılım Derinleştirilmeli:

- SKA 11 hedefleri ve bu raporda kullanılan göstergeler doğrultusunda, düzenli güncellenen ve herkesin erişimine açık bir “Belediye Hizmetleri İzleme Panosu” oluşturulmalıdır.
- Meclis toplantılarının canlı yayını başta olmak üzere şeffaflığı artıracak dijital altyapı çalışmaları tamamlanmalı ve uygulaması takip edilmelidir.
- Stratejik plan sürecinde sivil toplumla kurulan güçlü iş birliği, mahalle muhtarları ve doğrudan vatandaş katılımını da kapsayacak biçimde derinleştirilmelidir.

- Duyusal/engelsiz park ve kapsayıcı yeşil alan hedeflerinde geride kalınan alanlar önceliklendirilmelidir.

Sivil Toplum Örgütleri İçin Politika Önerileri

Bu rapor, sivil toplumun yerel yönetimdeki kritik rolünü bir kez daha ortaya koymuştur. İzleme Ağı'nın çalışmalarını sürdürülebilir kılmak ve daha etkili hale getirmek için sivil toplum örgütlerine yönelik öneriler şunlardır:

İzleme Ağı'nın Kurumsallaşması ve Uzmanlaşması Sağlanmalı:

- İzleme Ağı bir proje döngüsünden çıkarılarak kalıcı ve sürdürülebilir bir platforma dönüştürülmelidir.
- Bu, ortak bir veri tabanı oluşturmayı, düzenli bir toplantı ve raporlama takvimi belirlemeyi ve ortak bir iletişim stratejisi geliştirmeyi içermelidir.
- Raporda zayıf bulunan alanlara (kentsel dönüşüm, afet yönetimi, sürdürülebilir ulaşım, yeşil alanların erişilebilirliği) odaklanan tematik çalışma grupları kurularak sivil toplum aktörlerinin bu alanlardaki teknik kapasitesi ve uzmanlığı derinleştirilmelidir.

Gösterge Setinin Kapsamı Genişletilmeli:

- Bu raporda SKA 11 çerçevesinde geliştirilen gösterge seti ve performans ölçüm yöntemi, sağlık, eğitim ve ekonomik yatırımlar gibi diğer temel yerel hizmet alanlarına da uyarlanarak, çok yıllık karşılaştırmalara imkân veren bütünlüklü bir izleme sistemine dönüştürülmelidir.

Veri Toplama ve Hak Temelli Savunuculuk Güçlendirilmeli:

- Sivil toplum, Belediyenin raporlamadığı verileri (kişi başına yeşil alan, müdahale süreleri, katı atık kapsam oranı vb.) alternatif yöntemlerle (saha çalışmaları, bilgi edinme başvuruları) toplamalı ve kamuoyuyla paylaşmalıdır.
- İzleme çalışmaları yalnızca niceliksel verilere değil, hizmetlerin “kimlere” ve “nasıl” sunulduğuna odaklanan hak temelli bir çerçeveye oturtulmalı; örneğin yeni parkların dezavantajlı mahallelere erişiminin ve engelli dostu olup olmadığının sorgulanması sürdürülmelidir.

Kamuoyu Baskısı ve Diyalog Mekanizmaları Aktif Kullanılmalı:

- İzleme çıktıları yerel ve sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaştırılmalı, toplumsal tartışmanın gündem maddesi haline getirilmelidir.
- İzleme Ağı, Kent Konseyi'ni, tematik meclisleri ve muhtarları aktif biçimde ziyaret ederek bulguları doğrudan müzakere etmeli; bu, yalnızca eleştiriye değil somut çözüm önerileri sunmayı da içermelidir.

Katılımcı Bütçe Uygulamasının Gelişimine Katkı Sunulmalı:

- Katılımcı bütçe uygulaması önemli bir kazanımdır; sivil toplum bu sürecin daha kapsayıcı olması (daha fazla başvuru ve oy) ve seçilen projelerin (özellikle Ev İyileştirme Projesi) şeffaf biçimde uygulanıp sonuçlarının izlenmesi için aktif rol almalıdır.

Modelin Ölçeklenebilirliği Desteklenmeli:

- İzleme Ağı modeli ve SKA temelli gösterge seti, ilçe belediyeleri, kaymakamlık, valilik ve üniversite gibi farklı kurumsal ölçeklere ve Türkiye'deki diğer şehirlere aktarılabilir bir model olarak konumlandırılmalıdır.
- Ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi paylaşımı yoluyla yerel yönetişimin izlenmesine ilişkin karşılaştırılabilir bir bilgi tabanının oluşmasına katkı sunulmalıdır.